

EKONOMISK VÄLFÄRDSSTATISTIK

2017:1

SCB

Statistics Sweden

Statistiska centralbyrån

Inkomstrappport 2015

– individer och hushåll

Inkomstrappport 2015

– individer och hushåll

Ekonomisk välfärdsstatistik 2017:1

Inkomstrapport 2015 – individer och hushåll

Economic welfare 2017:1

Income report 2015 – individuals and households

Statistiska centralbyrån

2017

Producent SCB, Avdelningen för befolkning och välfärd
Box 24300
104 51 Stockholm, Sweden
010 479 40 00

Producer Statistics Sweden, Population and Welfare Department
Box 24300
SE-104 51 Stockholm, Sweden
+46 10 479 40 00

Förfrågningar Johan Lindberg, +46 10-479 60 64
Enquiries Johan.lindberg@scb.se

Hans Heggemann, +46 10-479 68 10
hans.heggemann@scb.se

Tidigare publikationer

2006:1 Så försörjer vi oss – ett regionalt perspektiv

2007:1 Förvärvsinkomster och bidrag i de nordiska länderna under 1990-talet

2007:2 Inkomster på 2000-talet – Inkomster och inkomströrlighet 2000–2005

2016:1 Inkomstrapport 2014 – individer och hushåll

Previous publication

2006:1 How we earn a living – a regional perspective

2007:1 Labour income and public transfers in the Nordic countries in the 1990's

2007:2 Income in the 2000s – Income and Income Mobility 2000–2005

2016:1 Income report 2014 – individuals and households

Det är tillåtet att kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet.

Om du citerar, var god uppge källan på följande sätt:

Källa: SCB, Ekonomisk välfärdsstatistik 2017:1, *Inkomstrapport 2015 – individer och hushåll*.

It is permitted to copy and reproduce the contents in this publication.

When quoting, please state the source as follows:

Source: Statistics Sweden, Economic welfare 2017:1, *Income report 2015 – individuals and households*.

Omslag/Cover: Ateljén, SCB

Foto/Photo: Sveriges Riksbank

URN:NBN:SE:SCB-2017-HE50BR1701_pdf

Denna publikation finns enbart i elektronisk form på www.scb.se

This publication is only available in electronic form on www.scb.se

Förord

SCB publicerar årligen statistik om individers och hushålls inkomster. Vi har succesivt utvecklat statistiken genom bland annat förbättrad kvalitet, snabbare publiceringar, bättre samordning med annan statistik inom den socialstatistiska sfären samt genom ett utökat innehåll i SCB:s redovisningsverktyg Statistikdatabasen.

Under de senaste åren har innehållet i Statistikdatabasen genomgått stora förändringar. Under 2015 ersattes SCB:s urvalsbaserade inkomstfördelningsundersökning, Hushållens ekonomi (HEK), av ny totalräknad inkomstfördelningsstatistik (TRIF). HEK hade sedan 1975 varit källa till SCB:s officiella statistik om inkomster och inkomsters fördelning i befolkningen. Den nya totalräknade inkomstfördelningsstatistiken blev möjlig då folkbokföring på lägenhet genomfördes som ett led i arbetet med Sveriges första registerbaserade hushålls- och bostadsräkning 2011. I och med att statistiken är baserad på hela Sveriges befolkning istället för ett urval finns numera avsevärt bättre möjligheter att göra fördjupade analyser, exempelvis regionala analyser av inkomster och inkomstutvecklingen.

Under 2016 och 2017 har innehållet i Statistikdatabasen utökats ytterligare då SCB presenterat ny statistik över inkomströrlighet. Även denna statistik är totalräknad, vilket förbättrar möjligheterna att följa inkomsterna över tid för specifika grupper. Statistiken över inkomströrlighet är ett viktigt komplement till den traditionella inkomstfördelningsstatistiken, som bygger på tvärsnittsdata över årsinkomster. Statistiken ger möjlighet att bland annat analysera vilka grupper som över tid har låga inkomster och därmed riskerar att fastna i en mer utsatt ekonomisk situation, och vilka grupper som i större utsträckning har tillfälligt låga inkomster. Statistiken över inkomströrlighet finns för åren 2000–2015 och kommer fortsättningsvis att publiceras årligen.

Ett syfte med denna rapport är att visa vilken typ av statistik SCB har avseende inkomster för individer och hushåll, samt att öka förståelsen för och underlätta användandet av denna statistik. Ytterligare ett syfte är att ge en nyanserad bild av hur den ekonomiska standarden ser ut för individer och hushåll i Sverige och hur denna utvecklas över tid.

Rapporten har tagits fram av Johan Lindberg och Hans Heggemann, båda verksamma vid enheten för ekonomisk välfärdsstatistik vid SCB.

Statistiska centralbyrån i juni 2017

Petra Otterblad Olausson

Marie Lidéus

SCB tackar

Tack vare våra uppgiftslämnare – privatpersoner, företag, myndigheter och organisationer – kan SCB tillhandahålla tillförlitlig och aktuell statistik som tillgodoser samhällets informationsbehov.

Innehåll

Förord	1
Sammanfattning	5
Inledning	7
Inkomster för individer	8
Inkomster för befolkningen i åldrarna 20–64 år	8
Inkomster för befolkningen 65 år och äldre	13
Hushållens inkomster	24
Hushållens disponibla inkomst	24
Ekonomisk standard	25
Inkomstspredning	26
Ekonomisk standard för olika grupper	30
Låg ekonomisk standard	35
Inkomströrlighet	40
Inkomströrlighet individuella inkomster	41
Varaktighet	45
Inkomströrlighet ekonomisk standard	48
Varaktighet	52
Fakta om statistiken	54
Detta omfattar statistiken	54
Definitioner och förklaringar	55
Inkomstvariabler	55
Bakgrunds- och klassificeringsvariabler	56
Statistiska begrepp	59
Referenser	61
In English	62
Summary	62

Sammanfattning

I rapporten redovisas inkomststatistik för individer och hushåll. Rapporten belyser inkomstspridning och utveckling av inkomster för olika grupper till och med inkomstår 2015. I de två inledande avsnitten redovisas inkomster ur ett tvärsnittsperspektiv och i det avslutande avsnittet redovisas inkomströrlighet under perioden 2000–2015.

Kvinnors inkomster har ökat mer än mäns

Kvinnors medianinkomst 2015, mätt som sammanräknad förvärvsinkomst, var 82 procent av mäns inkomst i åldersgruppen 20–64 år. Sedan år 2000 har den inflationsjusterade inkomsten för kvinnor ökat med 34 procent, jämfört med 25 procent för män.

Även inkomsten hos kvinnor i åldersgruppen 65 år eller äldre har ökat i snabbare takt än hos män, 21 procent för kvinnor, jämfört med 13 procent för män under perioden 2005–2015. Kvinnorna i denna åldersgrupp hade 2015 en sammanräknad förvärvsinkomst, i vilken pension ingår, som motsvarade 73 procent av mäns inkomst. År 2005 var motsvarande andel 68 procent.

Stora regionala skillnader i inkomst

Det är stora regionala variationer i medianinkomsten. Högst inkomst 2015 hos personer 20–64 år hade boende i Danderyd. Bäst utveckling sedan år 2000 har det däremot varit i Kiruna, vilket bland annat innebär att Kiruna klättrat från plats 38 år 2000 till plats 8 år 2015 i rangordningen av medianvärde för kommunernas sammanräknade förvärvsinkomst.

Fler arbetar högre upp i åldrarna

Sedan åldern för hur länge man har rätt att arbeta höjdes från 65 till 67 år i början av 2000-talet har andelen förvärvsarbetande bland de äldre i befolkningen ökat markant. År 2000 hade 22 procent av 66-åringarna löneinkomst, år 2015 hade andelen ökat till 43 procent. För 67-åringarna ökade andelen från 18 procent till 36 procent under samma period. Men även bland 65-åringar och 68–69-åringar har andelen med löneinkomst ökat successivt sedan 2000.

Bland personer som är 65 år eller äldre är det en större andel män än kvinnor som har löneinkomst. Andelen med löneinkomst har dock ökat mer för kvinnor än för män mellan 2000 och 2015 för var och en av åldersgrupperna mellan 65 och 69 år. Exempelvis ökade andelen 67-åriga kvinnor med löneinkomst från 14 procent år 2000 till 34 procent år 2015. Motsvarande ökning för män var från 23 procent till 39 procent.

God inkomstutveckling men skillnaderna fortsätter att öka

Utvecklingen av hushållens ekonomiska standard har varit gynnsam. Sedan 1991 har den reala ekonomiska standarden ökat med 58 procent, detta trots att inkomsterna föll med 9 procent mellan 1991 och 1995 och att inkomsterna var tillbaka på 1991 års nivå först 1999. Utvecklingen av ekonomisk standard har inte varit lika stark för alla grupper, vilket har inneburit att inkomstskillnaderna har ökat. År 1991 var Gini-koefficienten 0,226, år 2000 hade den ökat till 0,294 och 2015 låg den på 0,317, den högsta noteringen sedan mätningarna startade. Även andelen

personer med låg ekonomisk standard har ökat under samma tidsperiod, från 7 procent 1991 till 15 procent 2015.

Högst ekonomisk standard 2015 hade sammanboende med kvarboende unga vuxna följt av sammanboende utan barn. Lägst ekonomisk standard hade ensamstående kvinnor med barn. Utrikes födda har en lägre ekonomisk standard än personer födda i Sverige. År 2015 hade de utrikes födda en ekonomisk standard som motsvarade 77 procent av den ekonomiska standarden för personer födda i Sverige. Andelen har dock varit i stort oförändrad sedan 2010. År 1991 var motsvarande andel 90 procent, det vill säga skillnaderna har ökat mellan utrikes och inrikes födda personer.

Många har låg inkomst år efter år

Med statistik över inkomströrlighet går det att belysa i vilken omfattning individer förflyttar sig uppåt eller nedåt i inkomstfördelningen över tid och på så sätt se vilka personer som till exempel har långvarigt låga inkomster och vilka som endast tillfälligt befinner sig på en viss plats i inkomstfördelningen. Statistiken avseende nettointkomst visar att ungefär 30 procent av de personer som år 2010 befann sig i den lägsta inkomstdecilen, det vill säga bland de tio procent som hade lägst nettointkomst, även gjorde det under de efterföljande fem åren. Motsvarande andel för den högsta inkomstdecilen är knappt 45 procent.

Varaktigheten i den lägsta och högsta inkomstdecilen skiljer sig åt mellan olika grupper. Kvinnor är i större utsträckning än män varaktigt kvar i decil 1, medan det omvända gäller i decil 10. Yngre personer har tack vare sin introduktion på arbetsmarknaden större möjligheter att klättra i inkomstfördelningen och har således lägst varaktighet i decil 1, medan personer mitt i arbetslivet har störst benägenhet att hålla sig kvar i den högsta inkomstgruppen. Varaktigheten i decil 1 är något högre för utrikes födda personer medan varaktigheten i decil 10 inte varierar nämnvärt mellan inrikes och utrikes födda. Utrikes födda med en vistelsetid upp till och med 10 år i Sverige sticker dock ut både med låg varaktighet i decil 1 och hög varaktighet i decil 10. Personer med eftergymnasial utbildning har både lägre varaktighet i decil 1 och högre varaktighet i decil 10 jämfört med personer som endast har förgymnasial eller gymnasial utbildning.

Inkomströrlighet utjämnar inkomstskillnaderna

En analys av vilken effekt rörligheten i inkomster över tid har på inkomstskillnaderna visar att dessa minskar med ungefär 10 procent över en femårsperiod (2011–2015). Ett sätt att studera detta är att mäta utjämnningen av inkomstspridningen när referensperioden förlängs, det vill säga när referensperioden går från årsvisa inkomster till inkomster under en längre period. Resultatet visar att spridningen i årsvisa inkomster till viss del är transitorisk, det vill säga att den beror på tillfälliga variationer i inkomsterna.

Inledning

Syftet med denna rapport är att beskriva den statistik som SCB publicerar avseende inkomster för individer och hushåll och att förklara vad statistiken visar. SCB:s redovisning av inkomster för individer och hushåll är omfattande och rapporten visar ett axplock av det som finns att tillgå i SCB:s databaser.

I huvudsak utgår SCB:s inkomststatistik från ett tvärsnittsperspektiv där årliga inkomster redovisas och inkomstutvecklingen mäts som jämförelser mellan grupper vid olika tidpunkter, exempelvis inkomstnivån år 2000 för personer i åldersgruppen 20–29 år jämfört med personer som ingår i samma åldersgrupp år 2015. Som ett komplement till detta redovisar SCB numera även statistik över inkomströrlighet. Med denna statistik finns det möjlighet att följa personer över tid och se vilka grupper som till exempel har långvarigt låga inkomster och vilka som endast tillfälligt befinner sig på en viss plats i inkomstfördelningen.

Avsnitt 1 och 2 i rapporten redovisar inkomster för individer och hushåll utifrån den traditionella tvärsnittsansatsen. I avsnitt 3 redovisas statistik över inkomströrlighet under perioden 2000–2015.

De inkomstbegrepp som används i rapporten är främst sammanräknad förvärvsinkomst, nettoinkomst, disponibel inkomst och ekonomisk standard.

Sammanräknad förvärvsinkomst och nettoinkomst används i redovisningen som avser individernas egna inkomster. Sammanräknad förvärvsinkomst är summan av alla skattepliktiga inkomster, utom kapitalinkomster, innan skatt har dragits. Det betyder att förutom löneinkomst och inkomst av näringsverksamhet ingår även andra skattepliktiga inkomster såsom sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning, föräldrapenning, a-kassa och pension. Däremot ingår inte skattefria ersättningar som studiemedel, barnbidrag, bostadsbidrag, bostadstillägg och ekonomiskt bistånd.

Nettoinkomst är summan av en persons alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatt och övriga negativa transfereringar (exempelvis återbetalt studielån).

För hushållens inkomster används inkomstbegreppen disponibel inkomst och ekonomisk standard. Den disponibla inkomsten är summan av nettoinkomsten för alla personer som ingår i hushållet. Hushållets ekonomiska standard är ett mått som beräknas utifrån den disponibla inkomsten som sätts i relation till antalet vuxna och barn i hushållet.

Huvuddelen av de resultat som presenteras finns att hämta i tabeller och databaser på SCB:s webbplats. Statistiken är hämtad från den totalräknade undersökningen Inkomster och skatter (IoS) samt den urvalsbaserade undersökningen Hushållens ekonomi (HEK).¹ Ytterligare information om de olika inkomstbegreppen som används i rapporten, samt information om bakgrundsvariabler och statistiska mått som används finns i avsnittet Definitioner och förklaringar.

¹ Mer statistik samt ytterligare information om undersökningarna finns på respektive undersöknings webbplats:

Hushållens ekonomi - <http://www.scb.se/he0103>

Inkomster och skatter - <http://www.scb.se/he0110>

Inkomster för individer

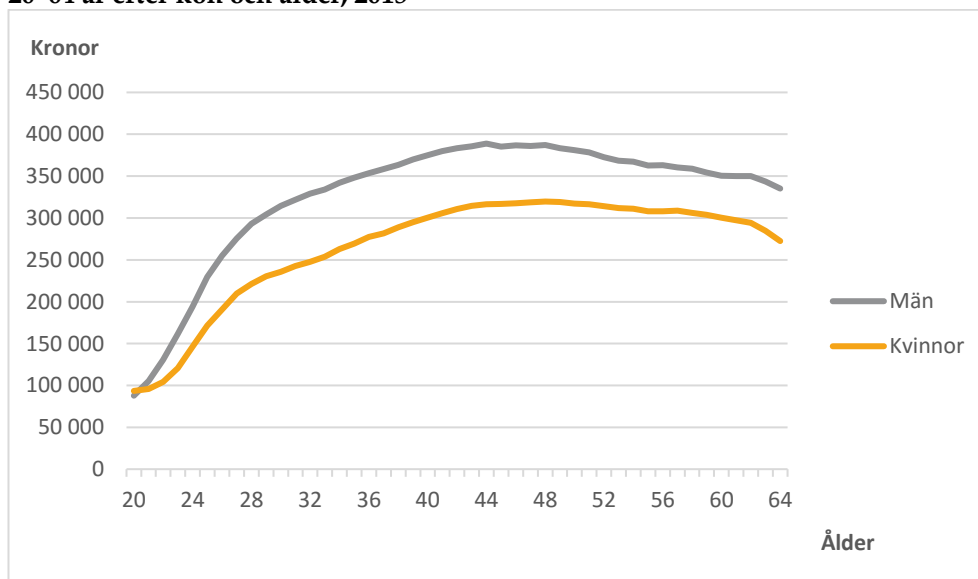
I detta avsnitt redovisas individernas egna inkomster med inkomstbegreppet sammanräknad förvärvsinkomst. Första delen beskriver inkomster för befolkningen i åldrarna 20–64 år och därefter redovisas inkomster för befolkningen 65 år och äldre. Med befolkningen avses helårsbefolkningen, det vill säga de personer som var folkbokförda i Sverige både vid årets början och vid dess slut.

Inkomster för befolkningen i åldrarna 20–64 år

I åldersgruppen 20–64 år var medianbeloppet år 2015 för den sammanräknade förvärvsinkomsten 299 000 kronor, för män 332 000 kronor och för kvinnor 271 000 kronor. Det innebär att kvinnors medianinkomst var knappt 82 procent av mäns medianinkomst.

Medianinkomsten för kvinnor var högst vid 48 år och för män vid 44 år. Inkomstskillnaden är som minst för 20- och 21-åringar, då kvinnor har en inkomst som motsvarar 106 respektive 91 procent av mäns inkomst, och som störst vid 25 års ålder då kvinnors medianinkomst var 75 procent av mäns inkomst. Därefter minskar skillnaderna succesivt fram till 59 års ålder, då kvinnor har en medianinkomst som motsvarar 86 procent av mäns inkomst.

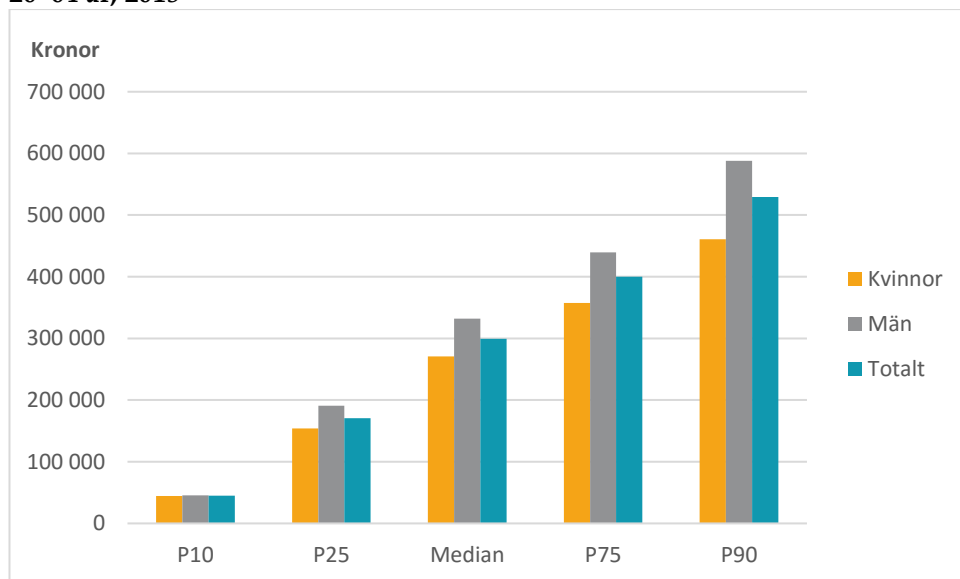
Diagram 1. Sammanräknad förvärvsinkomst, medianinkomst för befolkningen 20–64 år efter kön och ålder, 2015

Var tionde person hade 2015 lägre inkomst än 45 000 kronor och var fjärde hade under 170 000 kronor. Samtidigt hade var tionde person mer än 530 000 kronor och var fjärde låg över 400 000 kronor.

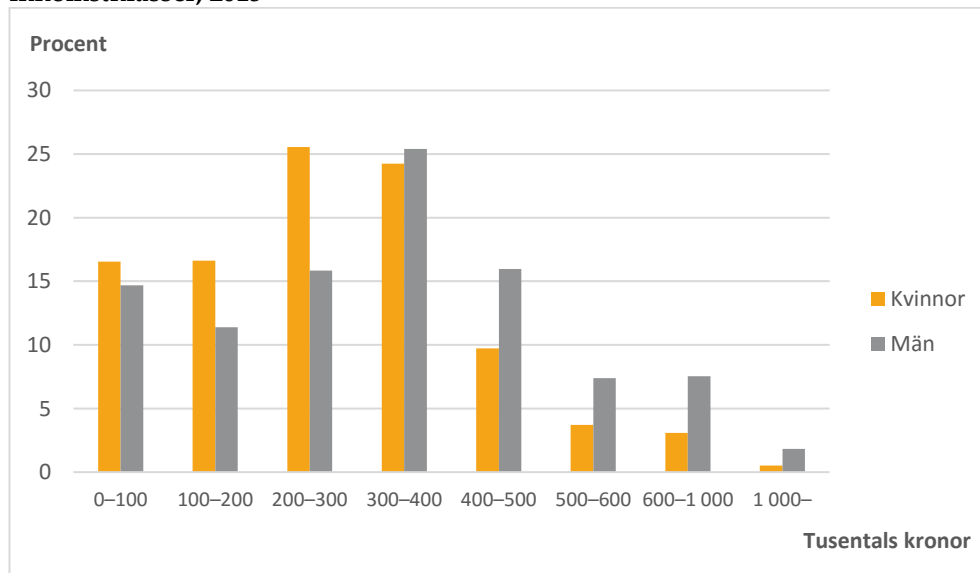
Såväl var tionde man som var tionde kvinna hade 2015 under 45 000 kronor i sammanräknad förvärvsinkomst. Samtidigt hade var tionde man mer än 590 000 kronor och var tionde kvinna låg över 460 000 kronor.

Diagram 2. Sammanräknad förvärvsinkomst, percentilgränser för åldrarna 20–64 år, 2015

Delar man in befolkningen i olika inkomstklasser framgår tydligt att det är större andel kvinnor i de lägre inkomstklasserna och större andel män i de högre inkomstklasserna, se diagram 3. Var tredje man hade 2015 över 400 000 kronor i inkomst, mot var sjätte kvinna. Av männen hade 1,8 procent en sammanräknad förvärvsinkomst på över en miljon kronor, medan 0,5 procent av kvinnorna hade det.

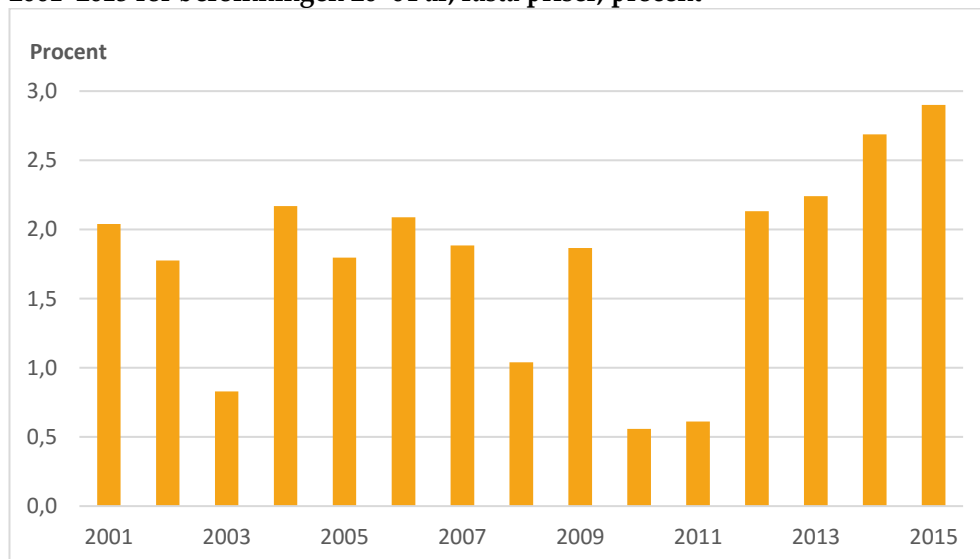
Diagram 3. Sammanräknad förvärvsinkomst, andel personer 20–64 år i olika inkomstklasser, 2015

Inkomstutvecklingen under 2000-talet framgår av diagram 4. Medianinkomsten har ökat varje år under 2000-talet, även räknat i fasta priser. De största ökningarna har varit de två senaste åren som ingår i redovisningen, 2014 och 2015. Dessa år var ökningarna över 2,5 procent. De minsta ökningarna var åren 2010 och 2011, då ökningarna låg på 0,5 procent.

Den totala ökningen mellan åren 2000 och 2015 var 30 procent. Det innebär alltså att inkomsterna har stigit 30 procent när effekterna för inflationen har tagits bort.

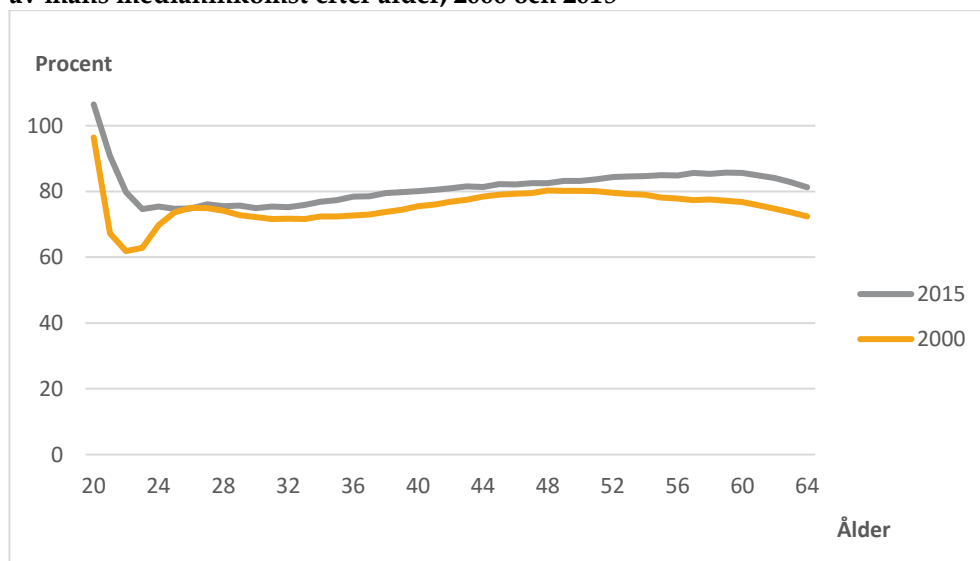
Diagram 4. Sammanräknad förvärvsinkomst, årlig förändring av medianvärdet 2001–2015 för befolkningen 20–64 år, fasta priser, procent

För män ökade medianinkomsten med 25 procent mellan åren 2000 och 2015 och för kvinnor med 34 procent. Kvinnors inkomst har därmed närmat sig mäns inkomst. År 2000 låg kvinnors medianinkomst på 76,6 procent av mäns medianinkomst och 2015 på 81,6 procent.

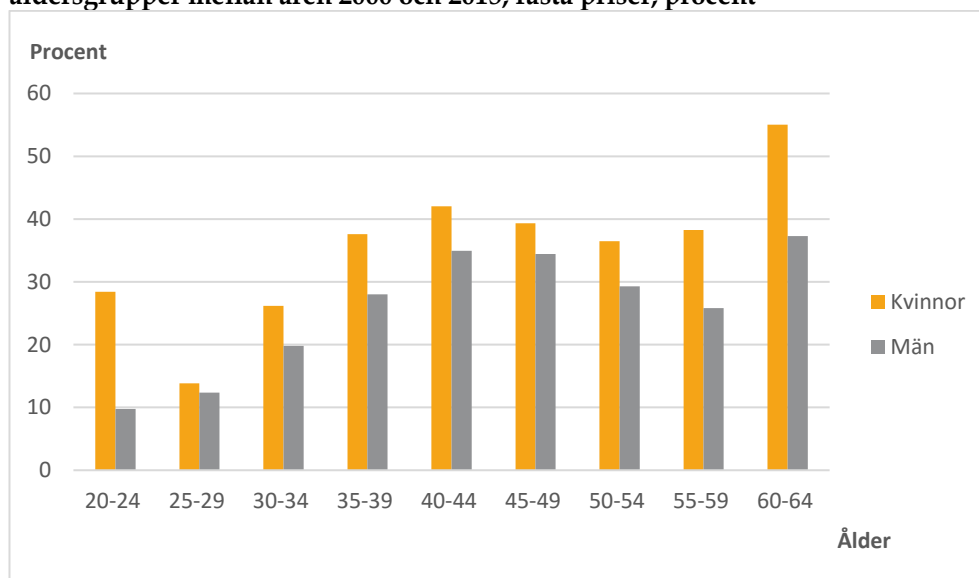
Förutom för 20–21-åringarna var det i åldersspannet 57–60 år som kvinnors inkomst låg närmast mäns inkomst 2015. I dessa åldrar hade kvinnor drygt 85 procent av mäns inkomst. År 2000 var det istället i åldrarna 48–51 år som kvinnors inkomst låg närmast mäns inkomst. I dessa åldrar hade kvinnor då drygt 80 procent av mäns inkomst. Kvinnors inkomst har ökat mer än mäns inkomst i alla åldrar utom i åldrarna kring 25 år.

Diagram 5. Sammanräknad förvärvsinkomst, kvinnors medianinkomst i procent av mäns medianinkomst efter ålder, 2000 och 2015

Inkomstutvecklingen mellan 2000 och 2015 var bäst för åldersgruppen 60–64 år. I denna åldersgrupp steg inkomsten med över 50 procent för kvinnor och närmare 40 procent för män. Bland dem mellan 20 och 30 år har ökningen varit betydligt mindre, vilket till stor del beror på att antalet studerande har ökat.

Diagram 6. Sammanräknad förvärvsinkomst, ökning av medianvärdet för olika åldersgrupper mellan åren 2000 och 2015, fasta priser, procent

Personer födda i Sverige har i genomsnitt högre inkomst än personer födda utomlands. För födda i Sverige låg medianvärdet 2015 på 314 000 kronor. För utrikes födda var beloppet 219 000 kronor. Det betyder att utrikes födda hade 70 procent av svenskföddas inkomst. För kvinnor var andelen 68 procent och för män 71 procent. Personer födda i övriga Norden ligger på ungefär samma nivå som personer födda i Sverige, medan personer födda i Asien och Afrika hade en medianinkomst på 54 respektive 46 procent av vad personer födda i Sverige hade.

Tabell 1. Sammanräknad förvärvsinkomst, medianinkomst för utrikes födda i procent av medianinkomst för personer födda i Sverige, 2015

Födelseregion	Kvinnor och män	Kvinnor	Män
Födda utomlands	70	68	71
Norden utom Sverige	96	101	94
EU28 utom Norden	81	78	82
Europa utom EU28 och Norden	79	77	80
Afrika	46	36	51
Nordamerika	79	76	80
Sydamerika	81	82	80
Asien	54	50	56
Oceanien	91	80	90

För de utrikes födda som varit en längre tid i landet är inkomsterna betydligt högre. De som har bott minst 20 år i Sverige har en medianinkomst som ligger på 92 procent av de svenskföddas medianinkomst. Födda i Afrika och Asien låg på 88 respektive 85 procent av vad personer födda i Sverige hade, se tabell 2.

Tabell 2. Sammanräknad förvärvsinkomst, medianinkomst för utrikes födda som bott i Sverige i minst 20 år i procent av medianinkomsten för personer födda i Sverige, 2015

Födelseregion	Kvinnor och män	Kvinnor	Män
Födda utomlands	92	96	89
Norden utom Sverige	101	106	99
EU28 utom Norden	97	101	94
Europa utom EU28 och Norden	88	90	87
Afrika	88	93	83
Nordamerika	97	101	94
Sydamerika	91	94	87
Asien	85	90	82
Oceanien	106	105	104

Medianinkomsten varierar kraftigt mellan olika kommuner. Högst medianinkomst 2015 hade Danderyd och lägst Malmö. Medianinkomsten i Malmö låg på 61 procent av medianinkomsten i Danderyd. De flesta kommuner med höga medianvärden ligger i storstadsområdena. Under 2000-talet har dock Kiruna och Gällivare tagit sig in bland de kommuner som har högst medianinkomst. Kiruna låg 2015 på plats 8 och Gällivare på plats 11. År 2000 låg de på platserna 38 respektive 40.

Flera av kommunerna med låg medianinkomst ligger nära gränsen till Danmark eller Norge och många som bor i dessa kommuner arbetar i grannlandet. En brist i den svenska inkomststatistiken är att inte alla inkomster som intjänas utomlands är inkluderade. Om de var det skulle medianinkomsten i kommuner som till exempel Malmö, Dals-Ed, och Årjäng vara högre.

Tabell 3. Sammanräknad förvärvsinkomst, de tio kommuner som hade högst respektive lägst medianinkomst i befolkningen 20–64 år, 2015

Kommuner med högst inkomst	Högst sammanräknad förvärvsinkomst	Kommuner med lägst inkomst	Lägst sammanräknad förvärvsinkomst
Danderyd	408 300	Ljusnarsberg	265 500
Täby	383 000	Klippan	265 200
Lomma	380 100	Vilhelmina	263 700
Lidingö	361 400	Mellerud	261 500
Vaxholm	358 900	Landskrona	260 600
Ekerö	357 900	Eda	260 000
Nacka	356 600	Årjäng	257 400
Kiruna	355 300	Dals-Ed	256 400
Nykvarn	350 600	Perstorp	249 900
Sollentuna	349 600	Malmö	249 400

Inkomstutvecklingen skiljer sig också markant mellan kommunerna. I vissa av de så kallade gruvkommunerna har ökningarna varit mycket stora. I fem kommuner var ökningen över 40 procent mellan åren 2000 och 2015 och i hälften av Sveriges 290 kommuner var ökningen större än 30 procent. I sju kommuner var ökningen lägre än 20 procent och allra lägst var ökningen i Perstorp, endast 8 procent.

Tabell 4. Sammanräknad förvärvsinkomst, kommunerna med störst respektive minst inkomstökning i befolkningen 20–64 år mellan 2000 och 2015, fasta priser, procent

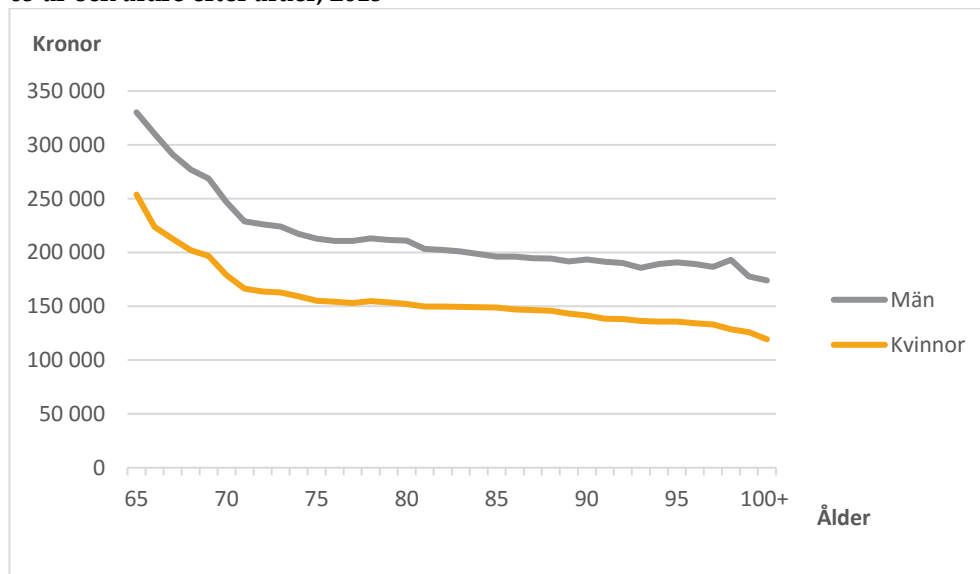
Kommuner med störst ökning	Inkomstökning 2015/2000 (%)	Kommuner med minst ökning	Inkomstökning 2015/2000 (%)
Kiruna	46,2	Sigtuna	20,5
Lomma	44,6	Laxå	20,3
Gällivare	44,0	Östra Göinge	20,3
Pajala	42,7	Trollhättan	20,0
Varberg	41,5	Södertälje	19,6
Stenungsund	38,8	Dals-Ed	19,6
Kungsbacka	38,4	Eda	19,4
Höör	38,1	Bengtsfors	18,9
Vaxholm	37,8	Lessebo	17,3
Kävlinge	36,8	Perstorp	7,7

Inkomster för befolkningen 65 år och äldre

Medianbeloppet 2015 för den sammanräknade förvärvsinkomsten, i vilken pension ingår, för personer 65 år och äldre var 194 100 kronor. För män var beloppet 228 200 kronor och för kvinnor 165 800 kronor. Beloppet för kvinnor var därmed 72,7 procent av beloppet för män. År 2005 var andelen 68,1 procent, det vill säga skillnaderna mellan könen har minskat. Sedan 2005 har inkomsten för kvinnor ökat med 21 procent, jämfört med 13 procent för män. Ökningen för samtliga personer 65 år och äldre var 16 procent.

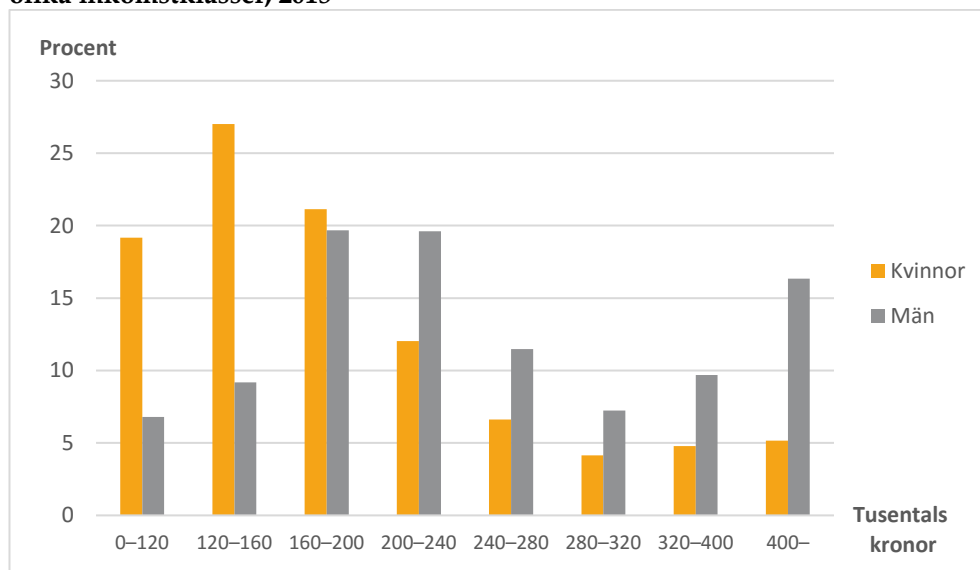
Inkomsten är betydligt större de första åren efter pension än högre upp i åldrarna. Under de första åren som pensionär har de flesta en högre tjänstepension än senare i livet och många väljer också att då ta ut sitt privata pensionssparande. År 2015 hade kvinnor i 80-årsåldern en medianinkomst på cirka 150 000 kronor och män cirka 210 000 kronor.

Diagram 7. Sammanräknad förvärvsinkomst, medianinkomst för befolkningen 65 år och äldre efter ålder, 2015

Inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män 65 år och äldre framgår tydligt när man delar in dem i olika inkomstintervall. Närmare hälften av kvinnorna, 46 procent, har en sammanräknad förvärvsinkomst som är lägre än 160 000 kronor medan motsvarande andel bland män är 16 procent. Knappt 10 procent av kvinnorna har mer än 320 000 kronor i inkomst medan 26 procent av männen har det. Ungefär 60 procent av dem som har en inkomst över 400 000 kronor är mellan 65 och 69 år.

Diagram 8. Sammanräknad förvärvsinkomst, andel personer 65 år och äldre i olika inkomstklasser, 2015

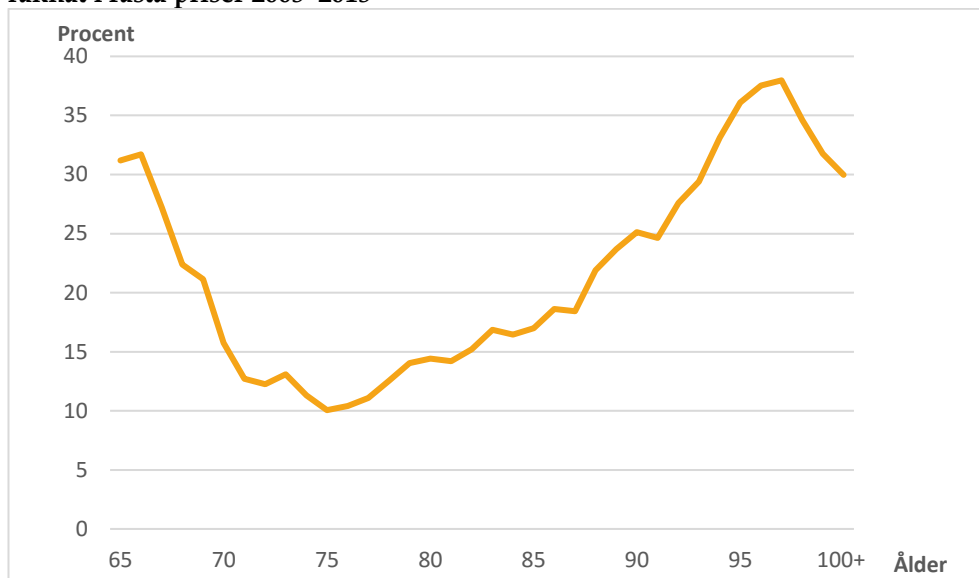
Medianinkomsten för pensionärer har haft en något oregelbunden utveckling sedan 2005. Åren 2006–2008 låg ökningen på drygt en procent per år. Det följdes av en kraftig ökning 2009. Därefter följde två år med negativ utveckling. Åren 2012 och 2013 ökade återigen inkomsterna för pensionärerna, medan år 2014 innebar en liten minskning av medianinkomsten. År 2015 ökade medianinkomsten igen.

Diagram 9. Sammanräknad förvärvsinkomst, årlig förändring av medianvärdet 2006–2015 för befolkningen 65 år och äldre, fasta priser, procent

Ökningen sedan 2005 har varit större i de yngsta och äldsta pensionsgrupperna. För 65- och 66-åringar var ökningen över 30 procent räknat i fasta priser. Detsamma gäller de som var 94 år och äldre. Lägst var ökningen för dem i åldrarna kring 75 år. Deras medianinkomst ökade med cirka 10 procent.

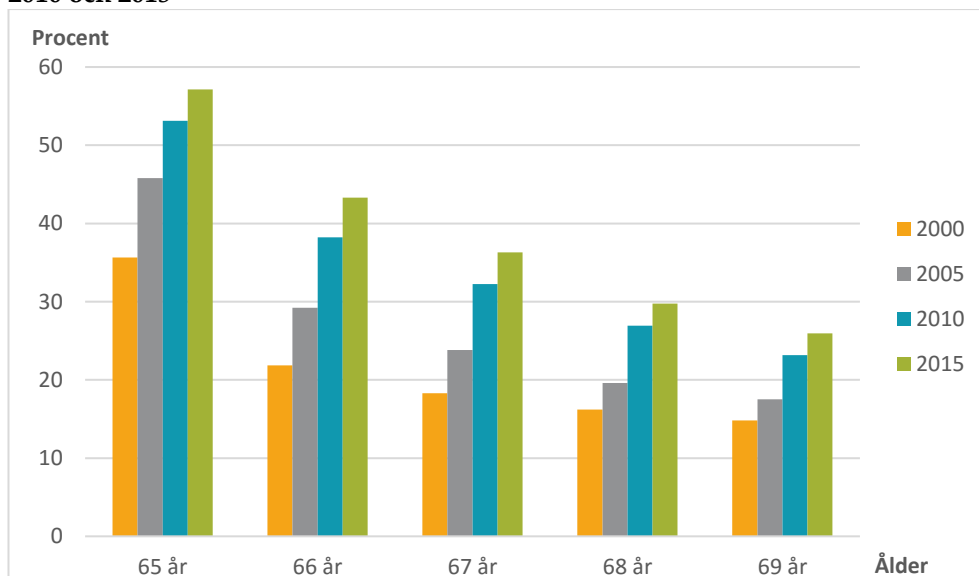
Diagram 10. Sammanräknad förvärvsinkomst efter ålder. Ökning i procent räknat i fasta priser 2005–2015

Den relativt kraftiga inkomstökningen för de yngre pensionärerna kan till stor del förklaras av att det är fler i dessa åldrar som förvärvsarbetar än det var för tio år sedan. Sedan åldern för hur länge man har rätt att arbeta höjdes från 65 till 67 år i början av 2000-talet har andelen förvärvsarbetande bland de äldre i befolkningen ökat markant. År 2000 hade 22 procent av 66-åringarna löneinkomst, år 2015 hade den andelen ökat till 43 procent. För 67-åringarna ökade andelen från 18 procent till 36 procent under samma period. Andelen med löneinkomst i dessa åldrar fördubblades alltså under perioden. Men även bland 65-åringar och 68–69-åringar har andelen med löneinkomst ökat successivt sedan 2000. År 2015 hade 26 procent av 69-åringarna löneinkomst, vilket kan jämföras med att 22 procent av 66-åringarna hade löneinkomst år 2000.

I åldrarna 47–62 år är andelen som har löneinkomst något större bland kvinnor än bland män. Bland personer som är 65 år eller äldre är det däremot en klart större andel av män än av kvinnor som har löneinkomst. Andelen med löneinkomst har dock ökat mer för kvinnor än för män mellan 2000 och 2015 för var och en av åldersgrupperna mellan 65 och 69 år. Exempelvis ökade andelen 67-åriga kvinnor med löneinkomst från 14 procent år 2000 till 34 procent år 2015. Motsvarande ökning för män var från 23 procent till 39 procent.

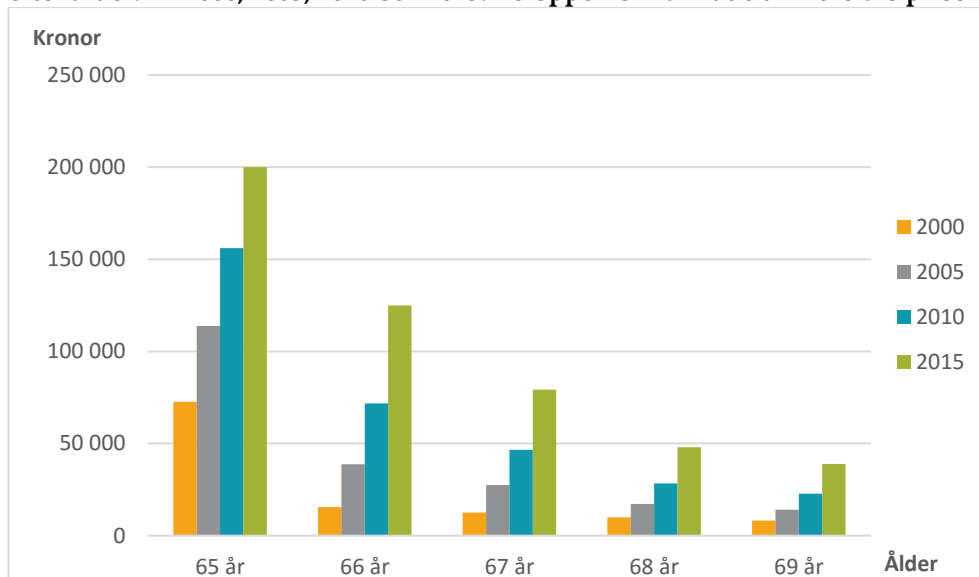
Diagram 11. Andelen personer med löneinkomst efter ålder. Åren 2000, 2005, 2010 och 2015

Att en person har haft löneinkomst behöver dock inte innebära att denne har haft en fast anställning eller arbete som huvudsaklig sysselsättning. Många personer i dessa åldrar kombinerar arbete och pension. Av de 67-åringar som hade löneinkomst 2015 hade nästan alla, 95 procent, också inkomst av pension. Denna andel är ännu högre för 68- och 69-åringar. Storleken på löneinkomsten är inte heller särskilt hög. Exempelvis var medianvärdet 2015 för 67-åringar 79 000 kronor, vilket motsvarar cirka 6 600 kronor per månad före skatt. För 20-64-åringar var motsvarande medianvärde 311 000 kronor, eller 26 000 kronor per månad. Många av de äldre arbetar således deltid eller gör endast tillfälliga inlägg i arbete. Andra kan ha arbetat i början av året och därefter gått i pension.

Storleken på inkomsten för de som har löneinkomst i åldrarna 65-69 år har emellertid ökat sedan millennieskiftet. Det är alltså inte bara fler som fortsätter att jobba i högre åldrar, man jobbar också mer. Mellan åren 2000 och 2015 ökade medianbeloppet för löneinkomsten för 66-åringar från 15 000 kronor till 125 000 kronor, räknat i fasta priser, och för 67-åringar från 13 000 kronor till 79 000 kronor. Dessa ökningarna var, räknat i procent, betydligt större än för personer under 65 år. Ökningarna var ungefär lika stora för kvinnor och män.

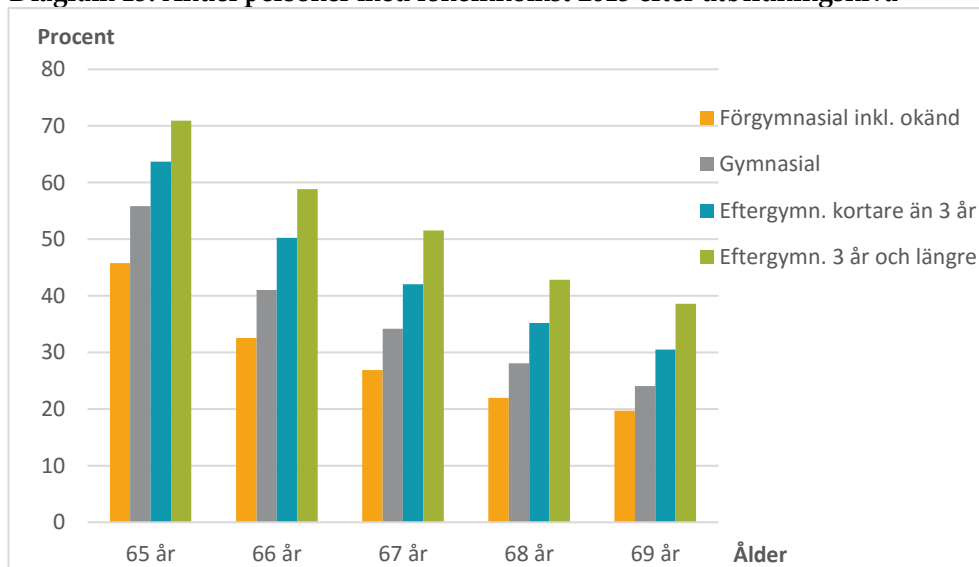
Diagram 12. Medianvärde för löneinkomst för personer med sådan inkomst, efter ålder. År 2000, 2005, 2010 och 2015. Beloppen omräknade till 2015 års priser

Personer med längre utbildning arbetar i större utsträckning efter att de har fyllt 65 år än personer som har en kortare utbildning. Av 66-åringar med förgymnasial utbildning hade 33 procent löneinkomst år 2015 medan andelen bland dem med eftergymnasial utbildning på minst 3 år var 59 procent. Bland 67-åringarna var motsvarande andelar 27 respektive 52 procent. Skillnaderna mellan dessa grupper finns även i åldrarna under 65 år men de är inte lika stora då. Ökningen mellan 2000 och 2015 var dock ungefär lika stor för alla utbildningsnivåer.

Skillnaden mellan män och kvinnor är större bland personer med kortare utbildning. Av personer med förgymnasial utbildning var andelen män som hade löneinkomst 2015 cirka tio procentenheter högre än andelen kvinnor. Bland män och kvinnor med eftergymnasial utbildning skiljde cirka fem procentenheter. För personer med förgymnasial utbildning har skillnaden mellan könen ökat sedan år 2000 medan den har minskat markant för dem med eftergymnasial utbildning.

Diagram 13. Andel personer med löneinkomst 2015 efter utbildningsnivå

Eftersom det finns ett starkt samband mellan utbildning och inkomst är en slutsats man kan dra att det främst är personer med högre inkomst och högre framtida pension som fortsätter att arbeta, medan de som har lägre inkomst och låg framtida pension i större utsträckning slutar förvärvsarbeta tidigare.

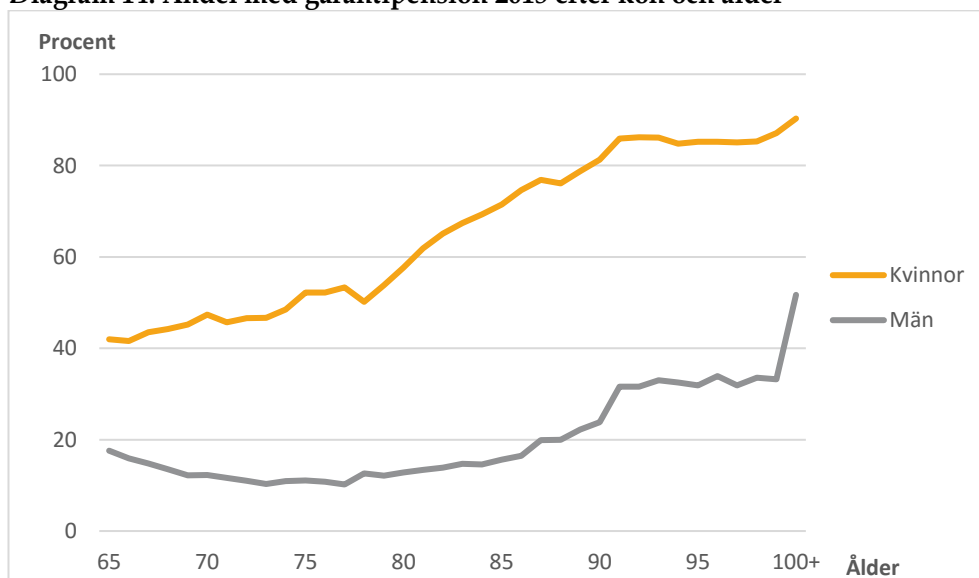
Den höjda åldersgränsen för hur länge man har rätt att arbeta är den huvudsakliga orsaken till att allt fler äldre har löneinkomst. Det finns dock andra reformer efter millennieskiftet som kan ha påverkat benägenheten att fortsätta arbeta. Dels har ett nytt pensionssystem införts, dels har jobbskatteavdraget införts, vilket bland annat innebär att personer som har fyllt 66 år betalar lägre skatt på arbete än de gjorde innan de fyllde 66 år. Skatten på arbete är också lägre än skatten på pension.

En intressant fråga är hur länge andelen äldre som förvärvsarbetar kommer fortsätta att öka. Ökningen mellan 2010 och 2015 var något mindre än ökningen mellan 2005 och 2010. Möjligen kommer andelarna att stabiliseras på en något högre nivå än 2015. Å andra sidan är det möjligt att åldersgränsen för hur länge man har rätt att arbeta höjs i framtiden. Vilka effekter det i så fall skulle få återstår att se.

För de flesta som har fyllt 65 år är det ändå pensionen som är den största inkomstkällan. Pensionen kan bestå av totalt tre delar; allmän pension, tjänstepension och privat pension. De flesta börjar ta ut pension det året de fyller 65 år, men det är inte ovanligt att börja ta ut pension tidigare. Vid 64 års ålder tog 36 procent ut allmän pension, 32 procent tog ut tjänstepension och 16 procent tog ut privat pension. Vid 65 års ålder var dessa andelar 84, 86 respektive 44 procent.

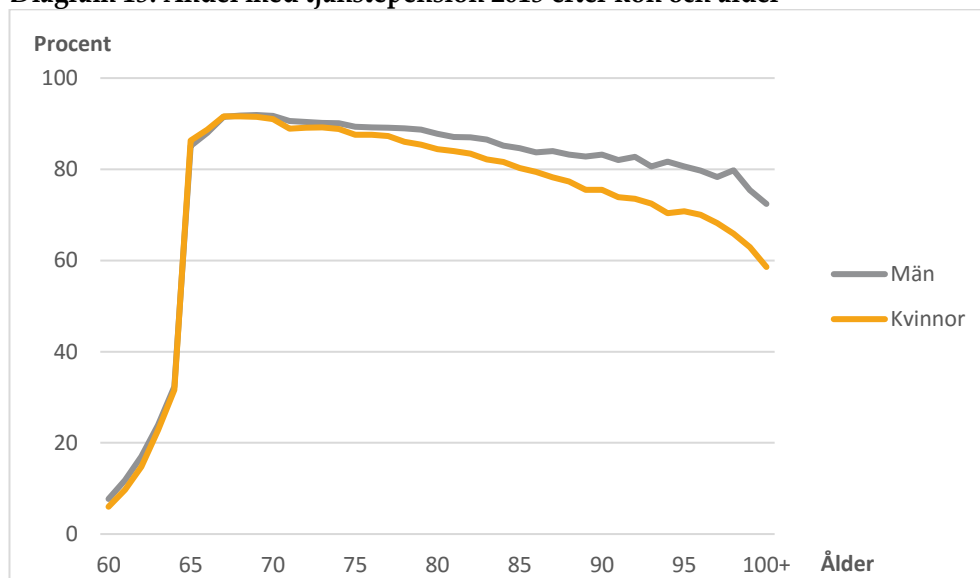
Allmän pension tar i stort sett alla ut som är 70 år eller äldre. Skillnaderna mellan könen är liten. I den allmänna pensionen ingår garantipension som är ett grundskydd för dem som har haft liten eller ingen arbetsinkomst under livet. Garantipension kan man inte få innan man har fyllt 65 år. Andelen som har garantipension skiljer sig kraftigt mellan könen. Vid 65 år har knappt 20 procent av männen och drygt 40 procent av kvinnorna garantipension. Skillnaden mellan könen ökar med stigande ålder. Vid 85 år har cirka 15 procent av männen och drygt 70 procent av kvinnorna garantipension.

Diagram 14. Andel med garantipension 2015 efter kön och ålder

I åldrarna 67–70 år har ungefär 92 procent tjänstepension, både bland kvinnor och bland män. Därefter minskar andelen långsamt, men i något större omfattning för kvinnor. Vid 75 års ålder är andelen män med tjänstepension drygt en procentenhet högre än andelen kvinnor, vid 80 år skiljer drygt tre procentenheter och vid 90 års ålder skiljer närmare åtta procentenheter.

Diagram 15. Andel med tjänstepension 2015 efter kön och ålder

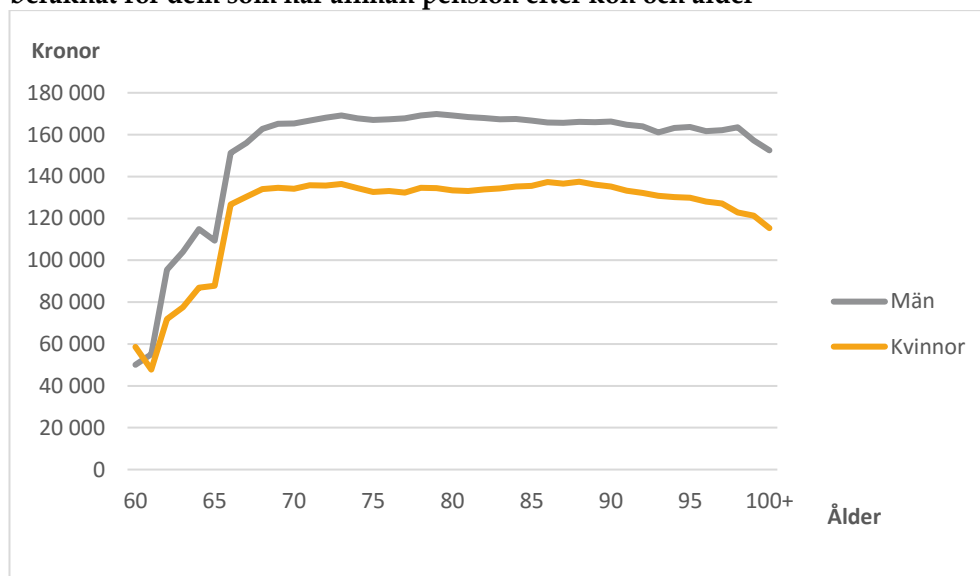
Att ha privat pension är också vanligast i början av pensionen. I åldrarna 66–70 år har över hälften av kvinnorna och cirka 45 procent av männen privat pension. Därefter minskar andelen kraftigt och mest för kvinnor. Från 71 års ålder är andelen som har privat pension större bland män. Vid 75 år har var fjärde man och var femte kvinna privat pension och i åldrarna mellan 85 och 90 år är andelen för kvinnor knappt 5 procent och för män knappt 10 procent.

Diagram 16. Andel med privat pension 2015 efter kön och ålder

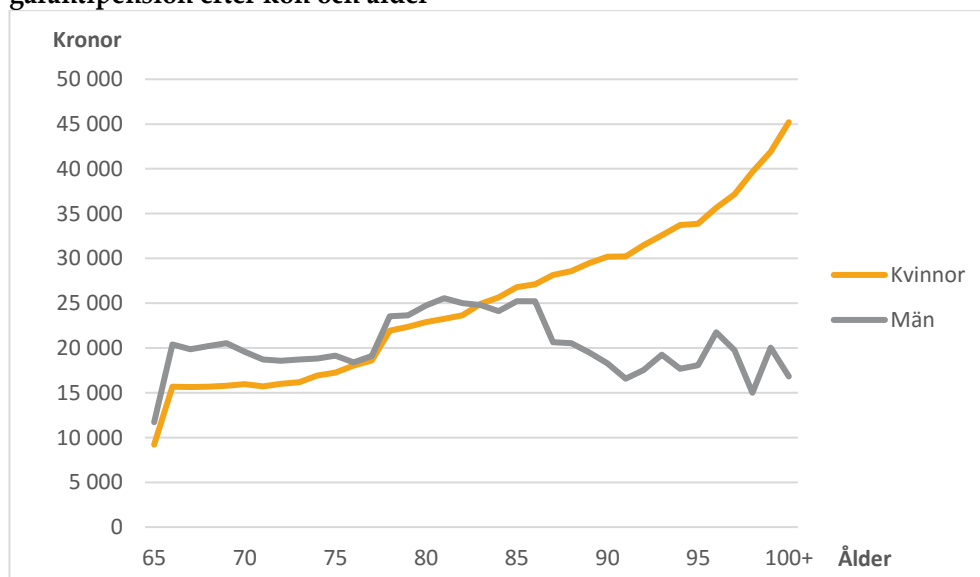
Män har högre allmän pension än kvinnor. I de flesta åldrar är medelbeloppet 20–25 procent högre för män. Från 69 års ålder ligger mäns pension på i genomsnitt strax under 170 000 kronor medan beloppet för kvinnor ligger runt 135 000 kronor.

Diagram 17. Allmän pension, inklusive garantipension. Medelbelopp 2015 beräknat för dem som har allmän pension efter kön och ålder

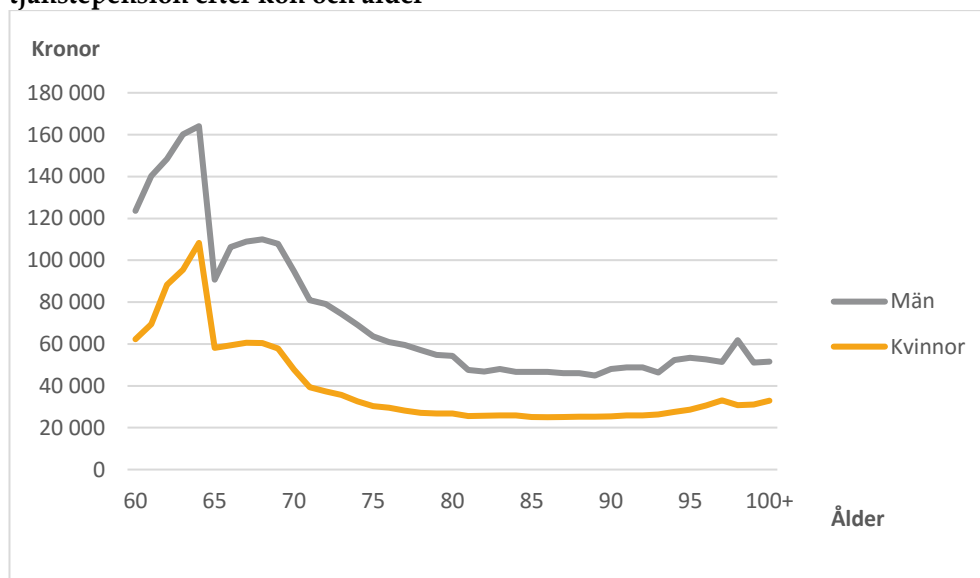
Medelbeloppet för garantipension varierar över åldrar på ett markant olika sätt för kvinnor och män. Fram till drygt 80 års ålder har män något högre medelbelopp än kvinnor. Men medan beloppet därefter sjunker för män ökar det kraftigt för kvinnor.

Diagram 18. Garantipension. Medelbelopp 2015 beräknat för dem som har garantipension efter kön och ålder

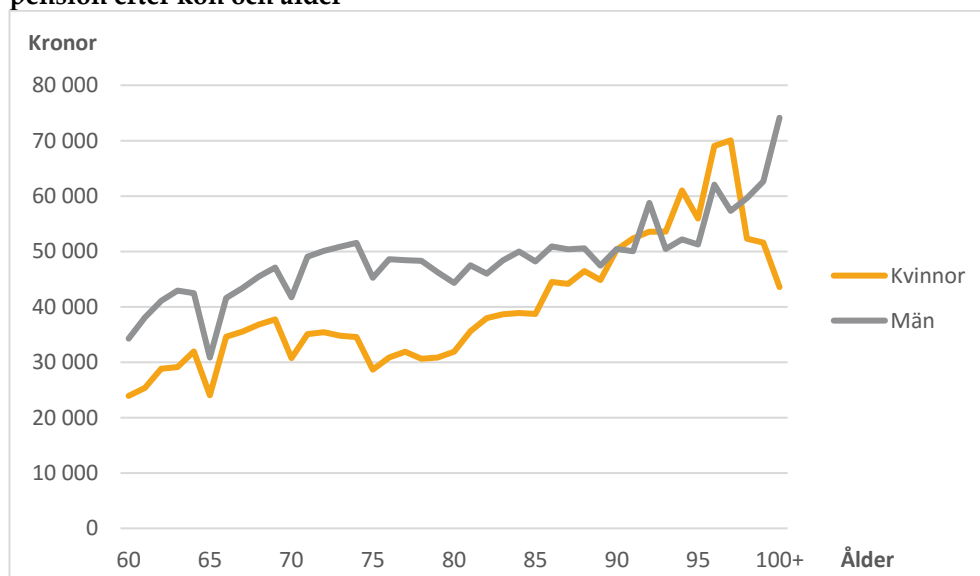
Män har i alla åldrar väsentligt högre tjänstepension än kvinnor. Lite förenklat kan man säga att medelbeloppet för män, i de flesta åldrar, är ungefär dubbelt så stort som medelbeloppet för kvinnor.

Diagram 19. Tjänstepension. Medelbelopp 2015 beräknat för dem som har tjänstepension efter kön och ålder

Av rapporten har tidigare framgått att det är något större andel bland kvinnor än bland män som har privat pension. När beloppen jämförs är det däremot männen som ligger högre fram till 90-årsåldern. Som mest skiljer sig beloppen åt i åldrarna kring 80 år då medelbeloppet för män ligger cirka 17 000 kronor högre än för kvinnor.

Diagram 20. Privat pension. Medelbelopp 2015 beräknat för dem som har privat pension efter kön och ålder

I åldrarna 68–74 år är medelbeloppet för den totala pensionen mer än 70 000 kronor högre för män än för kvinnor. Därefter minskar skillnaderna något och är som lägst, cirka 50 000 kronor, i åldrarna 86–89 år. Skillnaderna förklaras av att män har högre allmän pension, högre tjänstepension och högre privat pension. De skillnader i inkomst som detta skapar minskar något med hjälp av garantipension som i större omfattning går till kvinnor, se diagram 21 och 22.

Diagram 21. Pensionens sammansättning. Medelbelopp 2015 för kvinnor efter ålder

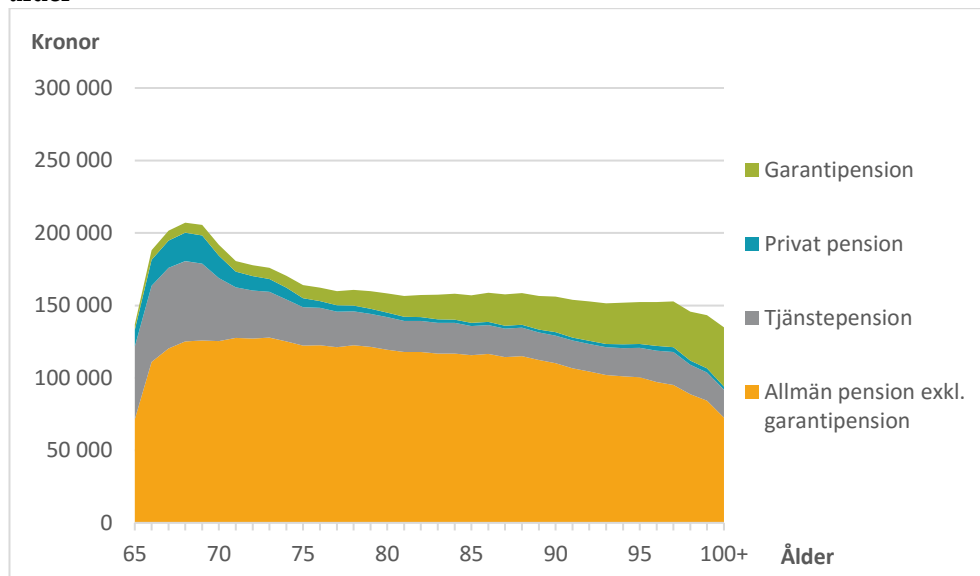
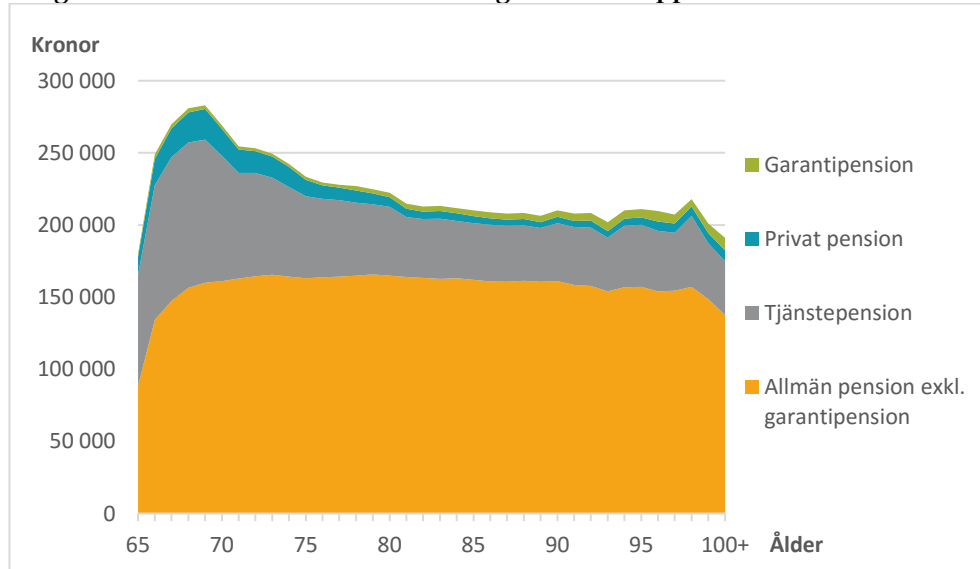

Diagram 22. Pensionens sammansättning. Medelbelopp 2015 för män efter ålder

En persons nettoinkomst består av alla inkomster minus skatt. Här ingår således även kapitalinkomster och skattefria bidrag som bostadstillägg. Efter pensionsåldern består mäns nettoinkomst till något större del än för kvinnor av löneinkomst och inkomst av näringsverksamhet och till något större del av kapitalinkomster. Upp till 80 års ålder består kvinnors nettoinkomst till större del

än för män av pension. I åldrarna upp emot 95 år är andelen av nettoinkomsten som utgörs av pension ungefär densamma för kvinnor och män medan andelen är högre för män i åldrarna 95 år och äldre. Bostadstillägget är för alla åldrar en större andel av nettoinkomsten för kvinnor än för män och denna skillnad ökar med stigande ålder, se diagram 23 och 24.

Diagram 23. Nettoinkomst 2015 för kvinnor 65 år och äldre. Procentuell fördelning för olika inkomstslag

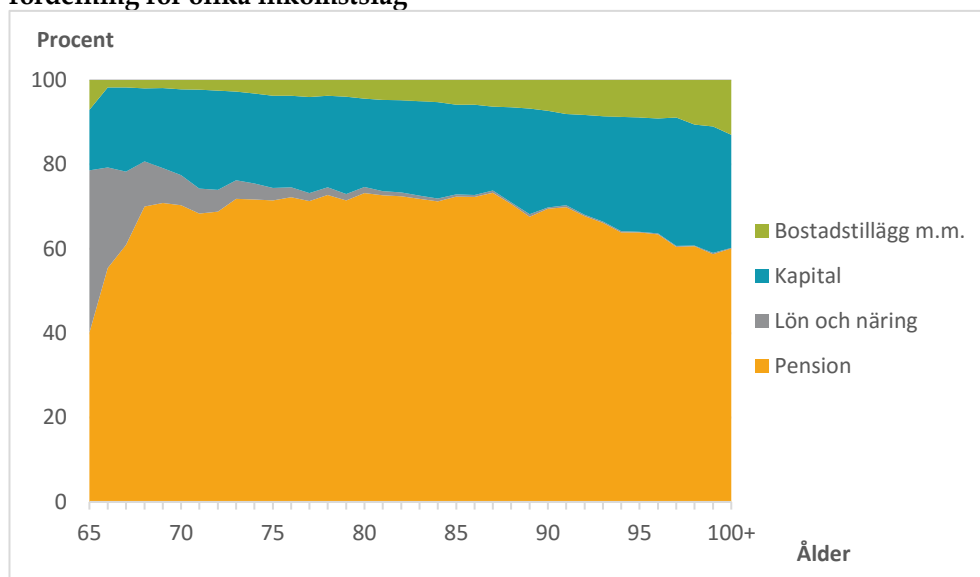
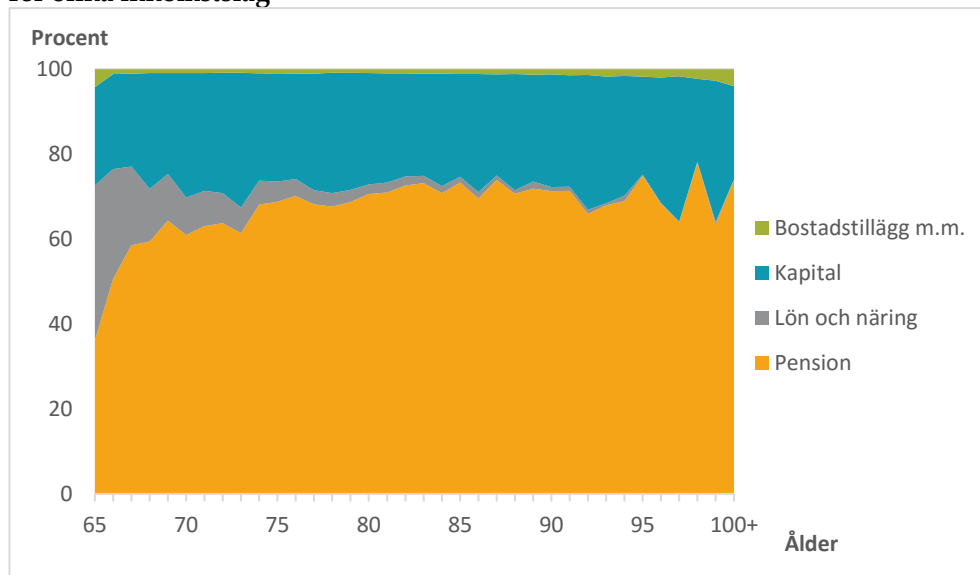

Diagram 24. Nettoinkomst 2015 för män 65 år och äldre. Procentuell fördelning för olika inkomstslag

Hushållens inkomster

Hushållens inkomster mäts främst med måttet disponibel inkomst. Den disponibla inkomsten för hushållet avser inkomsterna för samtliga hushållsmedlemmar, och är summan av faktorinkomster (löneinkomst, inkomst av näringsverksamhet och kapitalinkomst) samt skattepliktiga och skattefria transfereringar, minus skatt och övriga negativa transfereringar.

Redovisningen är baserad på undersökningarna Hushållens ekonomi (HEK) och Totalräknad inkomstfördelning (TRIF), vilken är en del av undersökningen Inkomster och skatter. Statistiken baserad på HEK avser åren 1991–2013 och statistiken baserad på TRIF är tillgänglig för 2011–2015. I den mån det är relevant redovisas åren 2011–2013 parallellt för HEK och TRIF för att underlätta tolkningen av eventuella skillnader i resultat som föreligger mellan undersökningarna.² I redovisningen av disponibel inkomst inkluderas kapitalvinst om inte annat framgår.

Hushållens disponibla inkomst

Medianvärdet för hushållens disponibla inkomst 2015 var 346 000 kronor. Det var en ökning med 3,2 procent jämfört med 2014 och med 11,9 procent sedan 2011, räknat i fasta priser. Ett medianvärde för samtliga hushåll är i de flesta fall inte särskilt användbart. Antalet hushållsmedlemmar varierar liksom antalet personer i hushållet som har inkomster. Därför är det mer intressant att titta på olika typer av hushåll. Som exempel var medianinkomsten 2015 för en ensamstående kvinna utan barn 163 000 kronor, medan beloppet för ett sammanboende par med två barn var 608 000 kronor. Allra högst inkomst hade, som tabell 5 visar, hushåll som består av sammanboende par med kvarboende unga vuxna. I de flesta fall har de kvarboende barnen inkomst, antingen lön eller studiemedel och dessa inkomster ingår i hushållets disponibla inkomst.

Tabell 5. Disponibel inkomst för hushåll efter hushållstyp, 2015

Hushållstyp	Kronor
Samtliga hushåll	346 000
Ensamstående kvinnor utan barn	163 000
Ensamstående män utan barn	208 000
Ensamstående kvinnor med barn	284 000
Ensamstående män med barn	344 000
Sammanboende utan barn	440 000
Sammanboende med 1 barn	567 000
Sammanboende med 2 barn	608 000
Sammanboende med kvarboende unga vuxna	746 000

Medianvärdet för hushållens disponibla inkomst varierar också kraftigt mellan kommunerna. Högst belopp 2015 hade Danderyd med 652 000 kronor vilket var nästan 100 000 kronor mer än Täby som hade det näst högsta beloppet. Överlag är

² Se Lindberg, 2016, för mer information om de två undersökningarna samt skillnader dem emellan.

beloppen högre i storstadsområdena än i övriga landet. Lägst medianinkomst 2015 hade hushållen i Munkfors med 260 000 kronor.

Är då detta ett bra sätt att jämföra hushållens inkomster mellan olika kommuner eller andra befolkningsgrupper? Nej, inte om man vill att jämförelsen ska spegla någon form av ekonomisk standard i kommunerna. De kommuner som hade lägst medianinkomst är också de kommuner som har störst andel enpersonshushåll och detta bidrar till att medianinkomsten räknat på samtliga hushåll blir låg. Vill man studera inkomstskillnader mellan kommunerna är det därför bättre att dela upp hushållen i olika hushållstyper och jämföra dem.

Det finns kommuner som hamnar betydligt längre ner på listan över inkomster för samtliga hushåll än de gör när man jämför de olika hushållstyperna var för sig. I denna grupp ingår flera kommuner i Storstockholm, bland annat Stockholm, Solna, Sundbyberg, Lidingö och Nacka. Därutöver även ett antal relativt stora kommuner, till exempel Sundsvall, Gävle, Örebro, Helsingborg och Karlstad. De flesta av dessa kommuner har en stor andel singelhushåll.

För en annan grupp kommuner är förhållandet det omvända. De ligger betydligt högre upp på listan när inkomsterna är beräknade på samtliga hushåll än de gör när enskilda hushållstyper jämförs. De flesta av dessa kommuner ligger långt från storstäderna, exempelvis Habo, Gnosjö och Vaggeryd i Jönköpings län. Men även i denna grupp finns kommuner från alla tre storstadsområdena, till exempel Nykvarn, Lomma och Öckerö. Dessa kommuner har i de flesta fall en liten andel singelhushåll.

Här är ett exempel på hur stora skillnaderna kan bli. Om man jämför medianinkomsten 2015 för samtliga hushåll så hamnar Habo på plats 21 och Stockholm på plats 43 av Sveriges kommuner. Jämför man däremot medianinkomsten för var och en av de tre vanligaste hushållstyperna – ensamstående utan barn, sammanboende utan barn och sammanboende med barn – låg Habo på platserna 91, 49 respektive 95, medan Stockholm låg på platserna 6, 5 respektive 15. Räknat på samtliga hushåll hade Habo 18 procent högre medianinkomst än Stockholm, men när man jämför enskilda hushållstyper hade Stockholm 35 procent högre medianinkomst än Habo för ensamstående utan barn och drygt 20 procent högre för sammanboende utan barn och sammanboende med barn. Förklaringen är att kommunerna är markant olika när det gäller fördelningen på olika hushållstyper. Habo har stor andel sammanboende och liten andel singelhushåll. I Stockholm är förhållandet det motsatta.

En annan kommun som visar hur viktigt det är att titta på olika hushållstyper är Solna som låg på plats 40 när man beräknar medianinkomsten för samtliga hushåll. Bland singelhushållen däremot låg Solna på andra plats av Sveriges kommuner och bland ensamstående män 30–49 år utan barn toppar Solna listan.

Ekonomisk standard

För att underlätta jämförelser mellan olika grupper och för att ta hänsyn till hushållets försörjningsbörda används ofta måttet ekonomisk standard i redovisningen av hushållens inkomster. Förenklat innebär det att hushållets inkomster sätts i relation till antalet personer i hushållet (försörjningsbördan), vilket innebär att inkomsterna för hushåll med olika storlek och sammansättning kan jämföras med varandra. I praktiken tilldelas varje person i hushållet en konsumtionsvikt, vilka sedan summeras för hushållet. Hushållets disponibla inkomst divideras sedan med hushållets konsumtionsvikt för att erhålla hushållets

inkomst per konsumtionsvikt. I redovisningen benämns detta som disponibel inkomst per konsumtionsenhet (förkortat k.e.) alternativt som hushållens ekonomiska standard.

I tabell 6 redovisas inkomststrukturen för måttet disponibel inkomst per k.e. för hushåll år 2015. Inkomststrukturen visar med hur mycket respektive inkomstslag bidrar till den disponibla inkomsten.

Av de tre största inkomstslagen, löne- och företagarinkomst, pension respektive kapitalinkomst har de två förstnämnda varit förhållandevis stabila sedan år 2003. Löne- och företagarinkomst har sedan 2003 pendlat runt eller strax under 60 procent medan inkomsterna från pension i genomsnitt stått för strax under en femtedel av inkomsterna för hushållen. Inkomsterna från kapital har däremot ökat från cirka 6 procent år 2003 till 15 procent år 2015. Under samma period har inkomstandelen från sjuk- och aktivitetsersättning, sjuk- och föräldrapenning samt arbetsmarknadsstöd sjunkit från cirka 9 procent till knappt 5 procent.

Tabell 6. Inkomststruktur för disponibel inkomst per k.e., hushåll, 2015

Inkomstslag	Medelvärde	Andel i procent
Löne- och företagarinkomst	212 100	57,7
Kapital	49 000	14,8
Pension	73 800	18,3
Sjuk- och aktivitetsersättning	6 200	1,5
Sjuk- och föräldrapenning, arbetsmarknadsstöd m.m.	12 500	3,1
Generella bidrag	7 900	2,8
Bostadsstöd	3 300	1,2
Ekonomiskt bistånd	1 500	0,5
Skatt	-87 200	-
Övriga negativa transfereringar	-2 800	-
Disponibel inkomst	276 200	100

Inkomstspridning

Spridningen av inkomster kan analyseras på flera olika sätt. I tabell 7 är befolkningen indelad i decilgrupper, där tiondelen med lägst inkomster är i grupp 1 och tiondelen med högst inkomster är i grupp 10. Drygt en fjärdedel av inkomsterna tillföll år 2015 tiondelen med högst inkomster, att jämföra med år 1991 då andelen var en femtedel. Den halva av befolkningen med lägst inkomster (decil 1–5) erhöll 30 procent av inkomsterna 2015. Motsvarande andel 1991 var 35 procent.

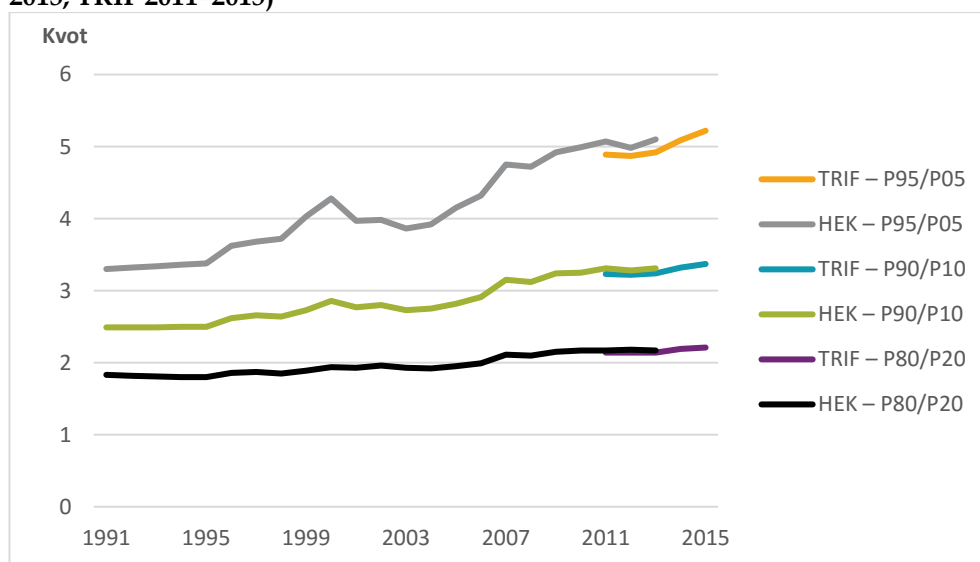
Inkomstutvecklingen sedan 1991 skiljer sig markant åt mellan de olika grupperna, vilket förklarar den ökande koncentrationen av inkomster till decilerna med högre inkomster. Bland annat har ökningen för decil 10 under perioden 1991–2015 varit fem gånger större än ökningen för decil 1.

Tabell 7. Disponibel inkomst per k.e. för samtliga personer, medelvärde, inkomstutveckling 1991–2015 samt andel av inkomstsumma, fasta priser

Inkomstgrupp	Medelvärde, tkr			Utveckling (%)	Andel av inkomstsumma		
	1991	2000	2015		1991	2000	2015
Decil 1	73,2	69,8	91,8	25,4	4,4	3,7	3,3
Decil 2	105,3	107,3	142,7	35,5	6,4	5,7	5,1
Decil 3	119,2	122,4	170,9	43,3	7,2	6,5	6,1
Decil 4	132,0	136,3	197,9	50,0	8,0	7,2	7,0
Decil 5	144,0	150,7	224,2	55,6	8,7	8,0	8,0
Decil 6	157,6	166,5	251,6	59,7	9,6	8,8	8,9
Decil 7	173,6	185,7	282,9	63,0	10,5	9,9	10,0
Decil 8	193,6	209,9	322,6	66,6	11,7	11,1	11,5
Decil 9	221,6	247,8	382,2	72,5	13,4	13,2	13,6
Decil 10	330,2	486,8	748,9	126,8	20,0	25,8	26,6
Samtliga	165,1	188,3	281,6	70,6	100	100	100

Inkomstspridningen kan också åskådliggöras genom att beräkna kvoter mellan percentilgränser. Exempelvis är P95/P05 kvoten mellan gränsvärdet för de 5 procent med högst ekonomisk standard och de 5 procent med lägst ekonomisk standard. År 1991 var denna kvot 3,30, år 2000 hade den ökat till 4,28 och år 2015 till 5,22. Även kvoterna P90/P10 och P80/P20 har haft en trendmässig ökning, om än i en något lägre takt än för P95/P05. Att kvoterna har blivit större visar att skillnaderna har ökat mellan dem med högre ekonomisk standard och dem med lägre ekonomisk standard.

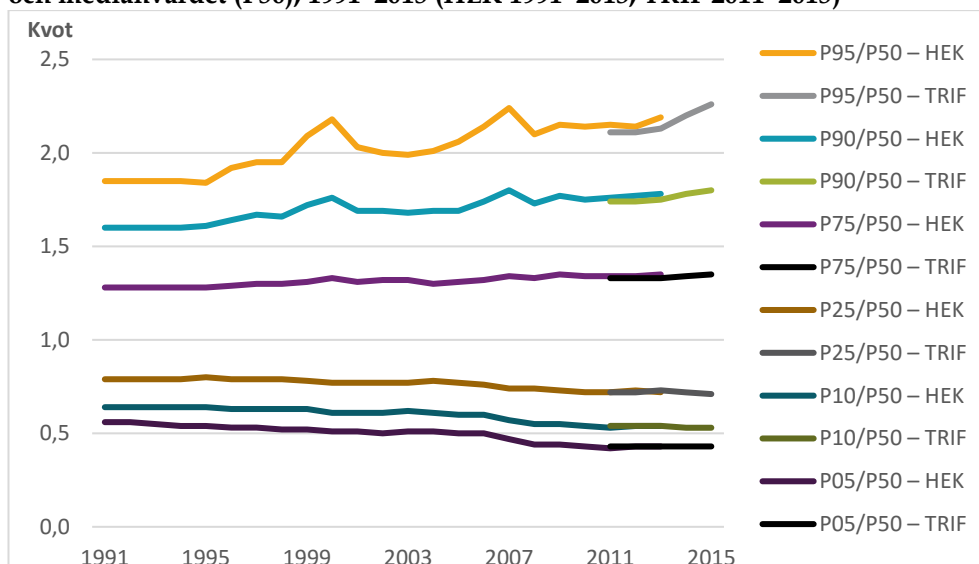
Diagram 25. Percentilkvoter, disponibel inkomst per k.e., 1991–2015 (HEK 1991–2013, TRIF 2011–2015)

Genom att studera percentilgränser i förhållande till medianen kan man få en uppfattning om hur utvecklingen ser ut i olika skikt av inkomstfördelningen i förhållande till utvecklingen för fördelningens mittpunkt. Diagrammet nedan visar att avståndet till medianen ökar både för de grupper som ligger över och de som ligger under medianvärdet, vilket innebär att den halvan som har högre inkomster

drar ifrån dem som ligger i mitten av fördelningen, medan inkomsterna för dem som ligger i mitten av fördelningen ökar i snabbare takt än inkomsterna för dem som ligger på den undre halvan.

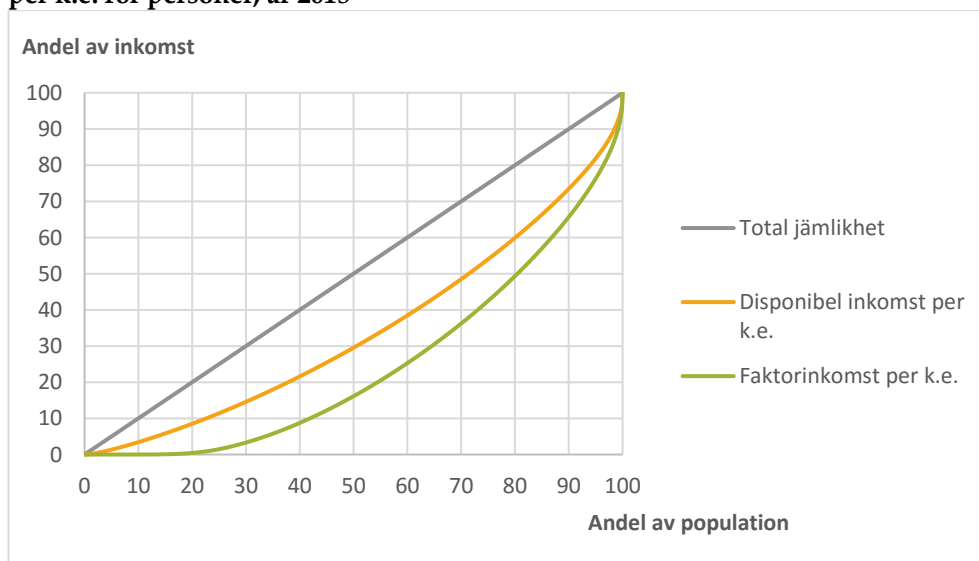
Diagram 26. Avstånd till medianvärdet. Kvoten mellan olika percentilgränser och medianvärdet (P50), 1991–2015 (HEK 1991–2013, TRIF 2011–2015)

Ovanstående mått för att belysa ojämlikheten i inkomster fångar endast upp inkomstförhållandena i den specifika grupp som är mätområde eller mätpunkt. Ett vanligt förekommande mått för att täcka hela befolkningen är Gini-koefficienten. Gini-koefficienten har sin grund i den så kallade Lorenzkurvan, vilken visar fördelningen av inkomster i en population.

Diagrammet nedan visar inkomstfördelningen 2015 för både faktorinkomst per k.e. och disponibel inkomst per k.e. Längs X-axeln (vågrät) är befolkningen sorterad i inkomstordning (disponibel inkomst per k.e.) och Y-axeln (lodrät) visar den ackumulerade inkomsten för befolkningen.

Diagram 27. Lorentzkurva för disponibel inkomst per k.e. samt faktorinkomst per k.e. för personer, år 2015

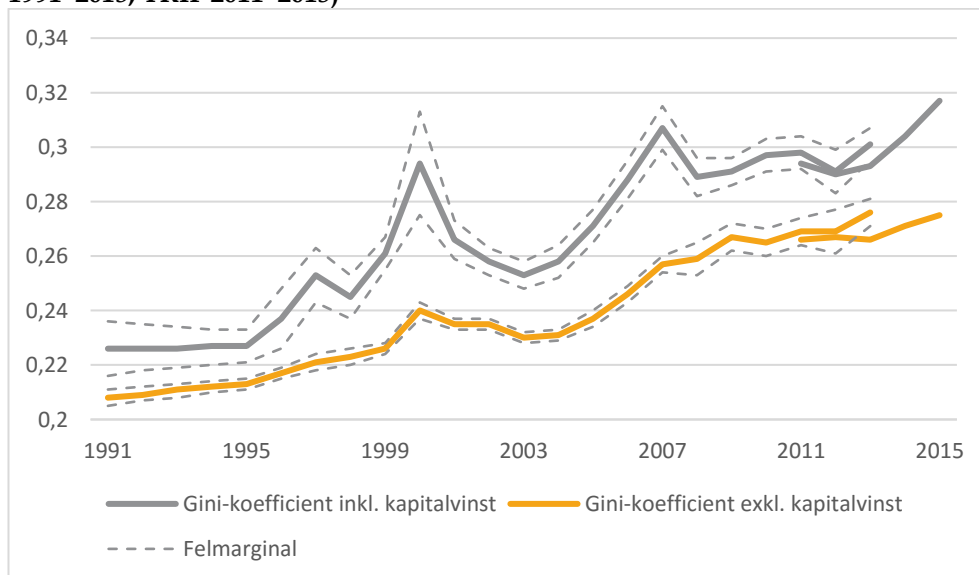

Den diagonala linjen visar hur det skulle se ut om inkomsterna var helt jämnt fördelade, det vill säga om alla personer i befolkningen hade lika stora inkomster. Följer man den diagonala linjen ser man att 20 procent av befolkningen har 20 procent av inkomsterna, att 40 procent av befolkningen har 40 procent av inkomsterna och så vidare. Tittar vi på siffrorna för faktorinkomst ser vi att de 20 procent av befolkningen med lägst disponibel inkomst endast har en bråkdel av faktorinkomsterna och att den halva av befolkningen med lägst inkomster har cirka en sjättedel av faktorinkomsten. Först vid cirka 80 procent av befolkningen uppnås 50 procent av de totala inkomsterna, vilket omvänt innebär att övriga 50 procent av faktorinkomsten tillfaller de 20 procent av befolkningen med högst inkomster.

Faktorinkomst är som nämnts tidigare summan av inkomst av tjänst, inkomst av näringsverksamhet och kapitalinkomster. Transfereringar och skatter bidrar båda till en omfördelning och utjämning av inkomsterna, vilket innebär att Lorentzkurvan för disponibel inkomst ligger närmare linjen för total jämlikhet. De 20 procent med lägst inkomst har tillsammans cirka 9 procent av de disponibla inkomsterna, de 50 procent med lägst inkomst har tillsammans cirka 30 procent av inkomsterna och de 20 procent med högst inkomst har tillsammans cirka 40 procent av inkomsterna.

Gini-koefficienten erhålls genom att beräkna den yta som är mellan den diagonala linjen för total jämlikhet och linjerna för disponibel inkomst respektive faktorinkomst – ju större yta desto större gini-koefficient. Av diagrammet ovan framgår att ytan är större för faktorinkomsten än för den disponibla inkomsten, vilket innebär att gini-koefficienten för faktorinkomst är högre än för disponibel inkomst, ungefär 0,51 jämfört med 0,32 år 2015.

Diagram 28. Gini-koefficient för disponibel inkomst per k.e., 1991–2015 (HEK 1991–2013, TRIF 2011–2015)

Utvecklingen av gini-koefficienten för disponibel inkomst per k.e. för åren 1991–2015 framgår av diagram 28. Gini-koefficienten för faktorinkomst per k.e. har för den aktuella perioden pendlat runt 0,50, den lägsta noteringen 1991 (0,453) och toppnotering år 2000 (0,525). Gini-koefficienten för disponibel inkomst per k.e. har

under samma period haft en trendmässig ökning med lägsta noteringen 1991 (0,226) och högsta år 2015 (0,317).

Eftersom gini-koefficienten för disponibel inkomst per k.e. har ökat mer än för faktorinkomst per k.e. under mätperioden innebär det att transfereringar och skatter inte omfördelar inkomsterna i lika stor omfattning 2015 som i början av perioden. Om man tittar på utvecklingen av disponibel inkomst per k.e. exklusive kapitalvinst låg gini-koefficienten 1991 på 0,208. År 2000 hade den stigit till 0,240 och 2015 till 0,275.

Stigande fastighetspriser och en mycket god utveckling på börsen har medfört att många hushåll har realiserat stora kapitalvinster. Vinsterna är främst koncentrerade till dem med högst inkomst. Den ojämna fördelningen av kapitalvinster påverkar i hög grad utvecklingen av inkomstspridningen. Den ökade inkomstspridningen kan därför delvis förklaras av ökade kapitalvinster, men spridningen har således ökat även när man exkluderar kapitalvinsterna.

Den maximala utjämningsprocenten är ytterligare ett mått på inkomsternas fördelning som kan härledas utifrån Lorentzkurvan. Måttet mäter andelen av inkomsterna för personer som ligger över genomsnittet som måste flyttas till personer under genomsnittet för att total jämlikhet ska uppstå. Måttet kallas även för the Robin Hood index eller Hoover index, och motsvaras av den längsta distansen mellan diagonalen (total jämlikhet) och Lorenzkurvan. För år 2015 är den maximala utjämningsprocenten 21,7 procent (20,8 år 2014) för disponibel inkomst per k.e., vilket innebär att 21,7 procent av inkomsterna måste flyttas från de personerna med en inkomst över genomsnittet till personerna med en inkomst under genomsnittet för att total jämlikhet ska uppnås.

Ekonomisk standard för olika grupper

Medianvärdet för den ekonomiska standarden i Sverige 2015 för hela befolkningen var 237 600 kronor. I den fortsatta redovisningen av belopp för olika grupper anges inom parentes beloppets storlek i procent av beloppet för hela befolkningen. Som exempel betyder 126 % att beloppet är 26 procent högre än beloppet för hela befolkningen och 83 % betyder att beloppet är 17 procent lägre än beloppet för hela befolkningen.

Mellan 1991 och 2015 ökade den ekonomiska standarden med 58 procent mätt i fasta priser. Hela ökningen kan dock tillskrivas perioden från 1999 och framåt. Inkomstutvecklingen under 1990-talet präglades till stor del av den ekonomiska krisen under första halvan av 1990-talet. Mellan åren 1991 och 1995 föll inkomsterna med 9 procent innan de började vända uppåt igen och det var först 1999 som inkomsterna tangerade nivåerna som var innan krisen slog till.

Vissa grupper har haft en bättre inkomstutveckling än andra. Nedan följer en genomgång av inkomster och inkomstutveckling för de vanligaste grupperna i den officiella inkomststatistiken.

Hushållstyp

Bäst ekonomisk standard har sammanboende med kvarboende unga vuxna (personer 20–29 år, vanligen vuxna barn), följt av sammanboende utan barn. År 2015 låg beloppen på 330 600 kronor (139 %) respektive 291 700 (123 %). Lägst ekonomisk standard har ensamstående med barn 166 400 (70 %) och ju fler barn det finns i hushållet, desto lägre är den ekonomiska standarden. Ensamstående

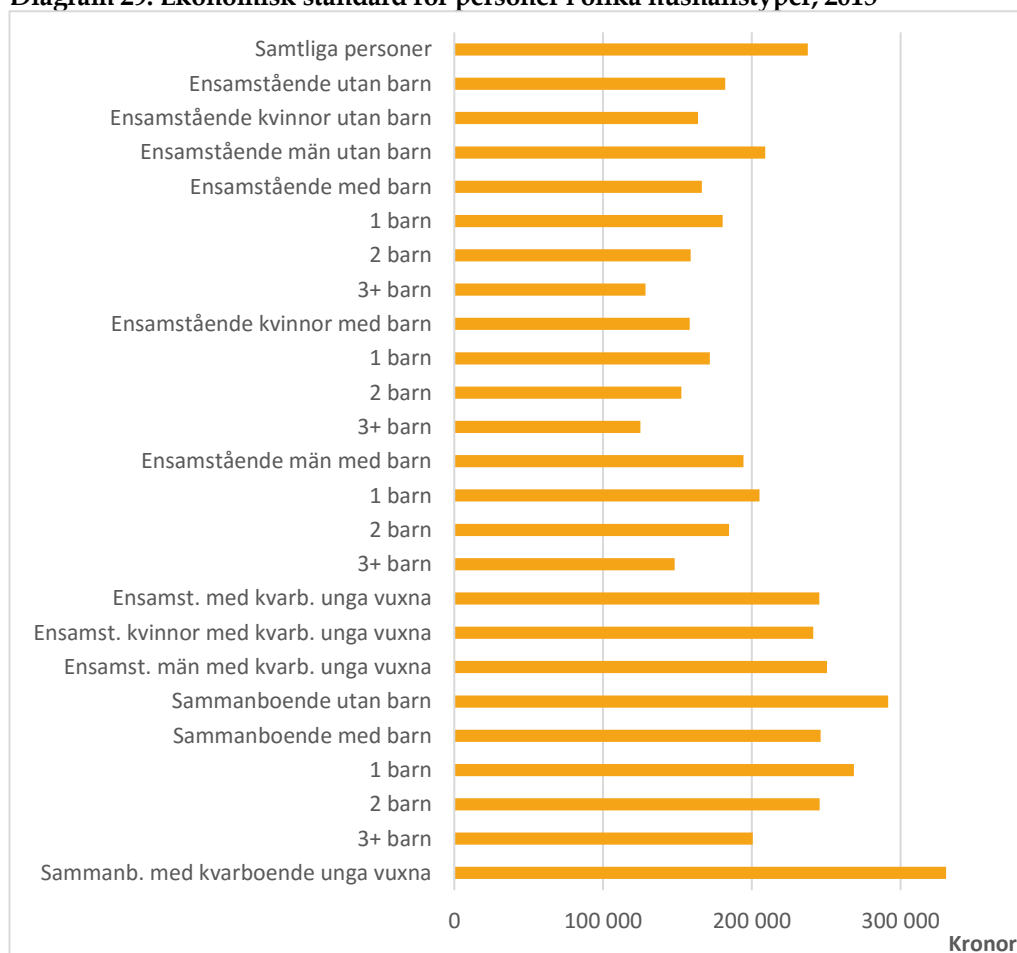
kvinnor med barn har en lägre ekonomisk standard, 158 200 kronor (67 %), än ensamstående män med barn, 194 400 kronor (82 %).

För sammanboende med barn 0–19 år låg beloppet på 246 200 kronor (104 %). Sammanboende med endast ett barn har en ekonomisk standard på 268 700 kronor (113 %) och det är först i hushåll med 3 barn eller fler som den ekonomiska standarden är lägre än för befolkningen som helhet, 200 600 kronor (84 %).

Tittar man på den ekonomiska standarden efter ålder för sammanboende utan barn respektive ensamstående utan barn är det de sammanboende i åldersgruppen 50–64 år som har den högsta ekonomiska standarden, 358 800 kronor (151 %). Äldre par, 80– år, har betydligt lägre ekonomisk standard, 185 300 kronor (78 %). Bland de ensamstående har den yngsta åldersgruppen (20–29 år) samt de äldsta åldersgrupperna (65–79 år och 80– år) en ekonomisk standard som är betydligt lägre än för befolkningen som helhet. Ensamstående kvinnor har i alla åldersgrupper en lägre ekonomisk standard än ensamstående män.

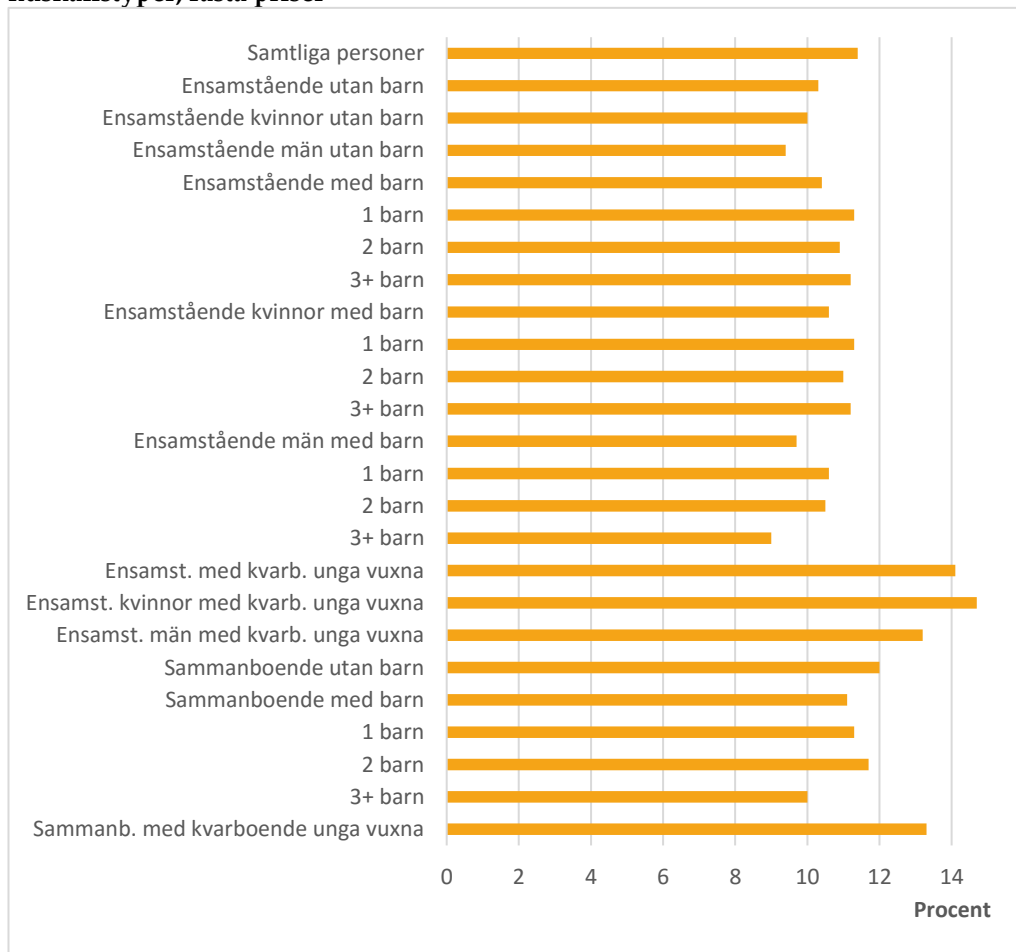
Barn till ensamstående föräldrar har en ekonomisk standard på 155 000 kronor (65 %), medan beloppet för barn till sammanboende föräldrar är 234 700 (99 %). Skillnaderna innebär att barn till ensamstående har en ekonomisk standard motsvarande 66 procent av den ekonomiska standarden som barn till sammanboende har. Skillnaderna ökar ytterligare om den ensamstående föräldern är kvinna, 63 procent av vad barn till sammanboende har, jämfört med 80 procent för barn till ensamstående män.

Diagram 29. Ekonomisk standard för personer i olika hushållstyper, 2015

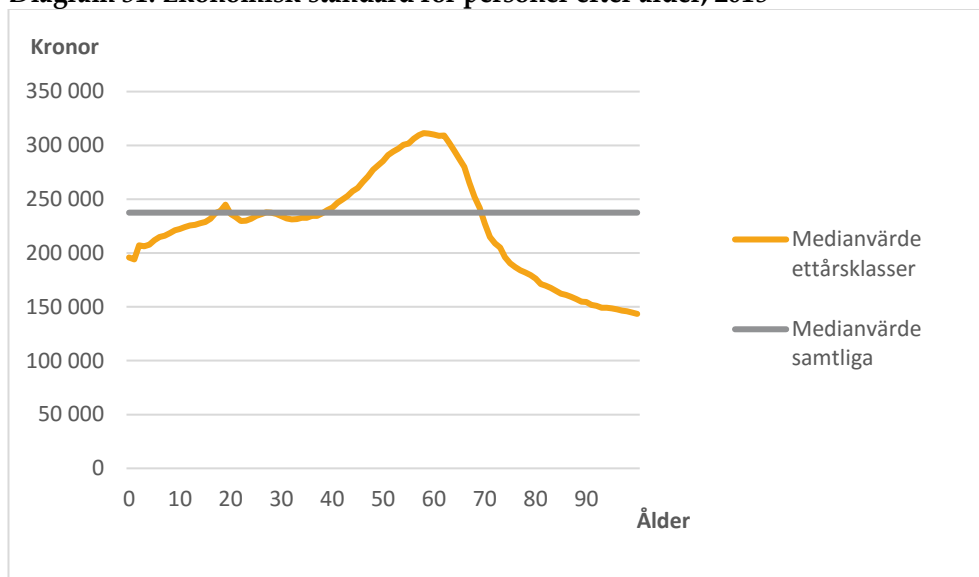
Totalt sett har utvecklingen för perioden 2011–2015 (de år som den nya totalräknade statistiken finns för) varit drygt 11 procent. Om vi tittar på utvecklingen för de olika grupperna för perioden 2011–2015 ser vi att ensamstående kvinnor med kvarboende unga haft den bästa utvecklingen, nästan 15 procent. Ensamstående kvinnor, både med och utan barn, har haft en bättre ekonomisk utveckling än ensamstående män. Sämst utveckling under perioden har ensamstående män med 3 barn eller fler haft, 9 procent.

Diagram 30. Förändring av ekonomisk standard 2011–2015 för personer i olika hushållstyper, fasta priser

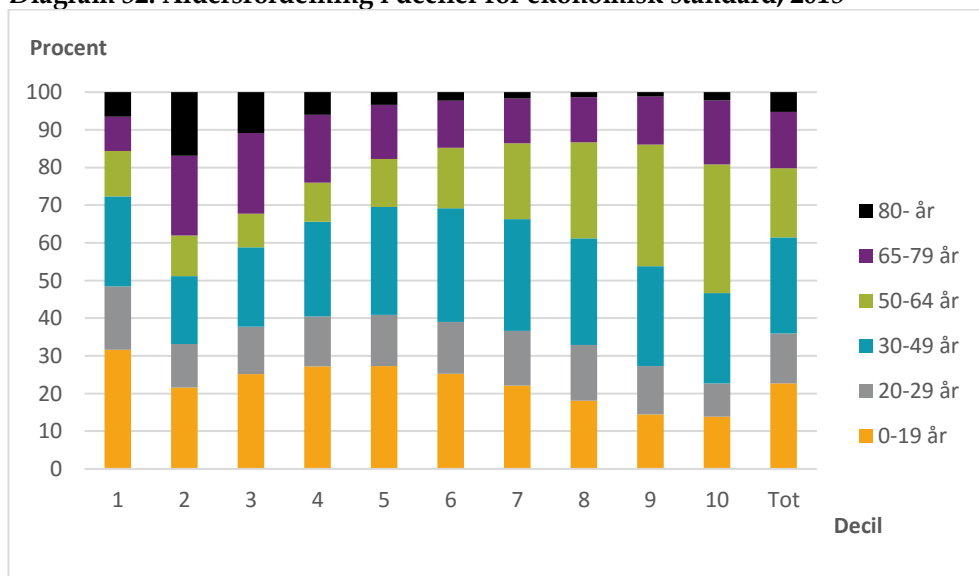

Ålder

Bäst ekonomisk standard 2015 hade åldersgruppen 55–59 år med 308 000 kronor (130 %), tätt följd av 60–64 år med 305 200 kronor (128 %). Lägst ekonomisk standard hade de äldsta. Gruppen 80 år och äldre låg på 162 400 kronor (68 %). Diagram 31 visar den ekonomiska standarden för ettårsklasser. Den horisontella linjen visar medianvärdet för hela befolkningen. Av diagrammet framgår att personer i åldrarna 39–69 år har en ekonomisk standard över medianvärdet för samtliga, medan de äldres ekonomiska standard avtar med stigande ålder.

Diagram 31. Ekonomisk standard för personer efter ålder, 2015

I diagram 32 redovisas åldersfördelningen i respektive decil för ekonomisk standard. Stapeln Tot visar åldersfördelningen för hela befolkningen. Det framgår tydligt att åldersgrupperna 0–19 år respektive 20–29 år är överrepresenterade i decil 1, där de utgör ungefär hälften av personerna, jämfört med befolkningen i stort där 36 procent är i dessa åldersgrupper. Störst andel av gruppen 80– år återfinns i decil 2, där de utgör drygt 17 procent. Det omvända gäller i decil 9, där de endast utgör drygt 1 procent. Åldersgruppen 50–64 år dominerar med sina 34 procent den rikaste tiondelen, vilket nästan är en dubbelt så stor andel jämfört med i befolkningen som helhet.

Diagram 32. Åldersfördelning i deciler för ekonomisk standard, 2015

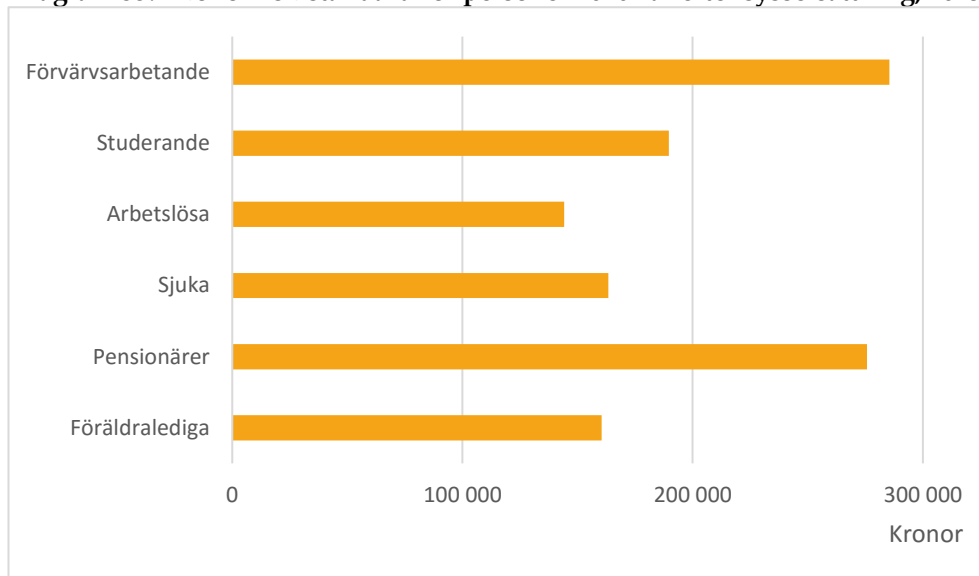
Bäst utveckling av den ekonomiska standarden under åren 2011–2015 har gruppen 20–24 år haft, en ökning på nästan 15 procent. Även grupperna 65–69 år och 70–74 år har haft en bra utveckling, i båda fallen cirka 14 procent. Sämst har utvecklingen

varit för de allra yngsta, 0–5 år, och de allra äldsta, 80– år. För dessa grupper var ökningen cirka 9 procent.

Sysselsättning³

Personer i åldrarna 20–64 år och som förvärvsarbetar har betydligt högre ekonomisk standard än de personer som inte förvärvsarbetar och skillnaderna har för de flesta grupper ökat under perioden 2011–2015.

Diagram 33. Ekonomisk standard för personer 20–64 år efter sysselsättning, 2015

År 2015 hade studerande en ekonomisk standard som låg på 66 procent av vad de förvärvsarbetande hade. För arbetslösa låg andelen på 51 procent, för sjuka på 57 procent och för föräldralediga på 56 procent. Pensionärer i åldern 20–64 år hade en ekonomisk standard motsvarande 96 procent av de förvärvsarbetande.

Endast gruppen studerande har närmat sig de förvärvsarbetande under perioden, 2011 låg den ekonomiska standarden på 64 procent av de förvärvsarbetandes standard. Övriga grupper har tappat mellan 2 och 5 procentenheter i förhållande till de förvärvsarbetande.

Födelseland

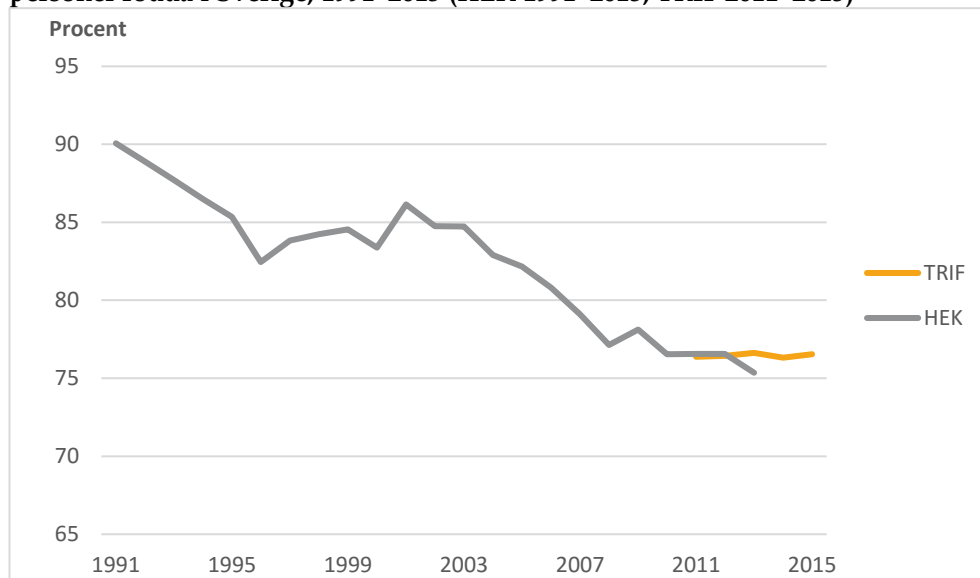
Personer födda i Sverige har högre ekonomisk standard än personer födda utomlands och skillnaden har ökat sedan 1991. Då hade utrikes födda en ekonomisk standard som låg på 90 procent av vad personer födda i Sverige hade. År 1999 var andelen 85 procent och 2015 hade andelen sjunkit till 77 procent. Andelen har dock varit i stort oförändrad sedan 2010.

Utrikes födda är dock en heterogen grupp och den ekonomiska standarden skiljer sig åt beroende både på födelseregion och på vistelsetid i Sverige.

³ Klassificeringen av sysselsättning är baserad på en persons sammansättning av inkomster under referensåret och avser personens huvudsakliga sysselsättning under året, se ytterligare information i avsnittet Fakta om statistiken.

Av utrikes födda personer hade personer födda i Oceanien (inkluderar bland annat Australien och Nya Zeeland) högst ekonomisk standard 2015. De låg på nästan exakt samma nivå som personer födda i Sverige. Lägst ekonomisk standard hade personer födda i Afrika och Asien, 62 respektive 68 procent av personer födda i Sverige. Motsvarande siffror för personer som bott mer än 20 år i Sverige var 105 procent för Oceanien samt 77 respektive 84 procent för Afrika och Asien.

Diagram 34. Ekonomisk standard för utrikes födda personer i förhållande till personer födda i Sverige, 1991–2015 (HEK 1991–2013, TRIF 2011–2015)

Barn med föräldrar som är födda i Sverige hade mellan 1999 och 2015 en ökning av den ekonomiska standarden på 68 procent, mot 19 procent för barn med utrikes födda föräldrar. År 2015 hade barn med utrikes födda föräldrar en ekonomisk standard som låg på 58 procent av vad barn med föräldrar födda i Sverige hade. År 1999 låg andelen på 82 procent.

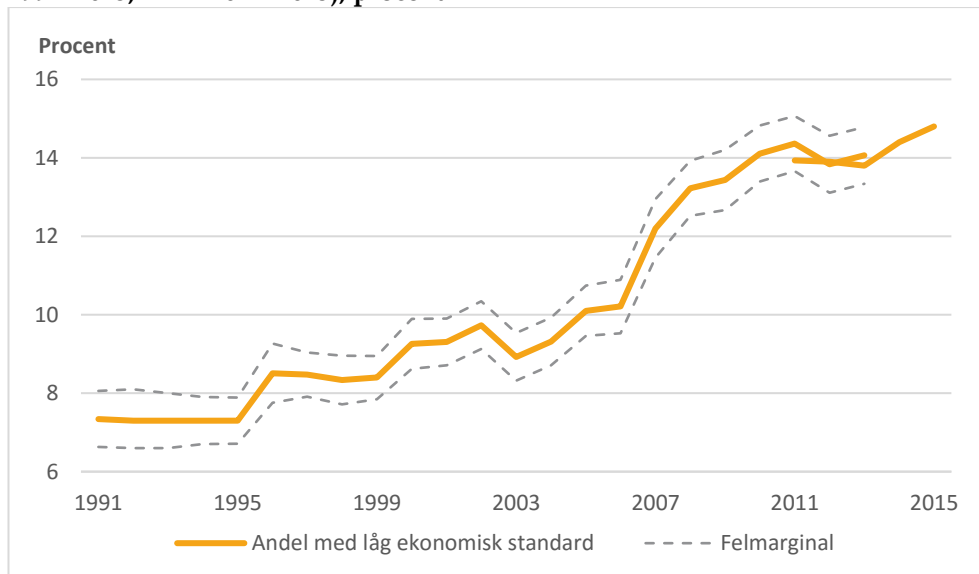
Låg ekonomisk standard

En vedertagen definition av låg ekonomisk standard innebär att ha en ekonomisk standard som ligger under 60 procent av medianvärdet i befolkningen. Detta mått används bland annat av EU som en indikator på "risk för fattigdom och social exkludering".

Måttet har en relativ ansats, vilket innebär att det är den årliga medianinkomsten som används för att beräkna gränsen för låg ekonomisk standard. Andelen med låg ekonomisk standard har sedan början av 90-talet fördubblats, från 7,3 procent år 1991 till 14,8 procent år 2015. Trots att samtliga inkomstgrupper har fått högre ekonomisk standard i absoluta termer (se inkomstutveckling i tabell 7) har andelen personer med låg ekonomisk standard ökat. Förklaringen till detta är att personer i mitten av inkomstfördelningen haft bättre inkomstutveckling än personer i de lägre inkomstskikten, vilket innebär att den relativa låginkomstgränsen höjts i snabbare takt än inkomsterna för personer under gränsen.

I likhet med ekonomisk standard varierar andelen med låg ekonomisk standard mellan olika grupper. Nedan följer en genomgång av andelen med låg ekonomisk standard samt utvecklingen av denna för de vanligaste grupperna i den officiella inkomststatistiken.

Diagram 35. Andel personer med låg ekonomisk standard, 1991–2015 (HEK 1991–2013, TRIF 2011–2015), procent

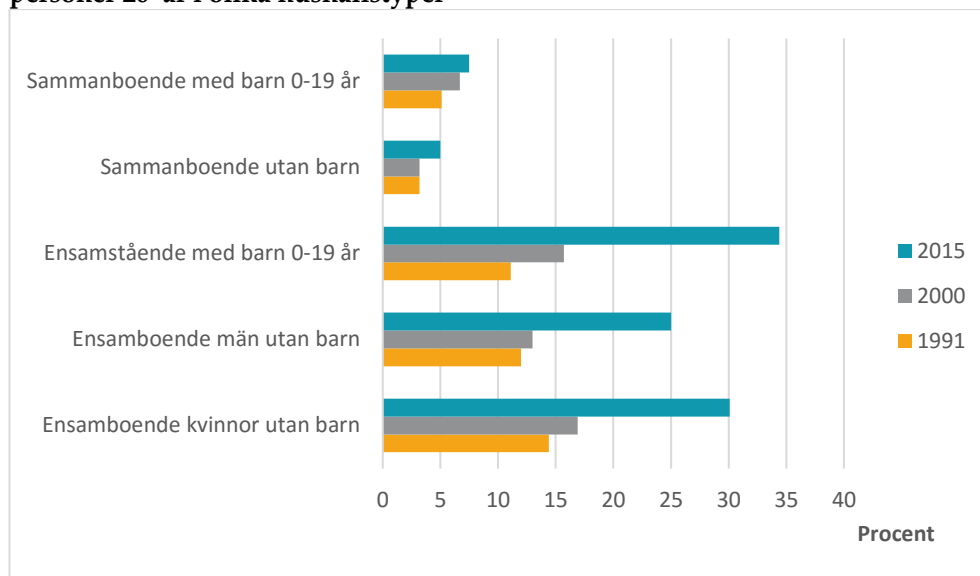

Hushållstyp

I diagram 36 visas utvecklingen sedan 1991 av andel personer med låg ekonomisk standard för de vanligaste hushållstyperna. Ensamstående, både med och utan barn, har haft störst ökning. För ensamstående med barn har andelen tredubblats sedan 1991 och för ensamstående kvinnor respektive män har andelen mer än fördubblats. Även för sammanboende ökar andelen med låg ekonomisk standard, dock i betydligt långsammare takt. Tittar man på utvecklingen de senaste åren, 2011–2015, så har ökningen varit störst för ensamstående kvinnor utan barn, 3,2 procentenheter. Under samma period var ökningen för sammanboende med barn 0,6 procentenheter, medan andelen för sammanboende utan barn i stort sett var oförändrad.

Knappt 19 procent av barn i åldern 0–19 år levde 2015 i hushåll med låg ekonomisk standard. Det är en ökning med cirka 10 procentenheter sedan 1991. Barn till ensamstående kvinnor lever i nästan dubbelt så stor utsträckning som barn till ensamstående män i hushåll med låg ekonomisk standard, 46 procent jämfört med 24 procent år 2015. Motsvarande siffra för barn till sammanboende var 12 procent.

Diagram 36. Andel personer med låg ekonomisk standard 1991, 2000 och 2015 för personer 20-år i olika hushållstyper

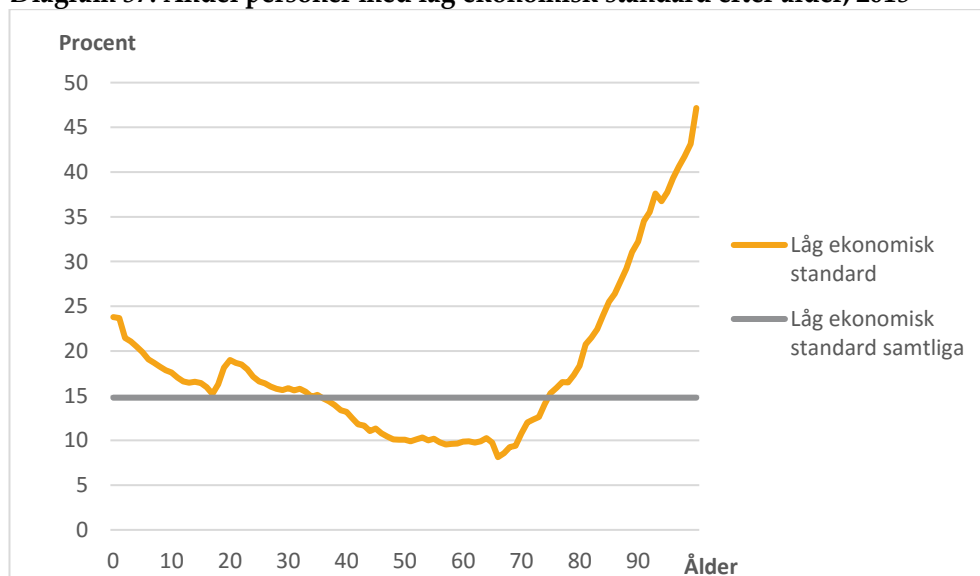

Observera att uppgifterna baserade på TRIF avseende ensamstående med barn är signifikant högre än motsvarande skattning baserad på HEK. Vid jämförelser för åren 2011-2013 är skattningen baserad på TRIF 3-4 procentenheter högre för ensamstående med barn jämfört med HEK.

Ålder

Andelen personer med låg ekonomisk standard är som lägst strax efter pensionsåldern för att sedan stiga kraftigt för äldre personer. Personer i yrkesverksam ålder löper en minskad risk för ekonomisk utsatthet i takt med att de blir äldre och får en bättre ekonomisk standard. Man kan även utläsa att andelen personer med låg ekonomisk standard är markant större i 20-årsåldern, troligtvis på grund av att en stor andel i dessa åldrar flyttar hemifrån och då måste klara sig på sina egna inkomster.

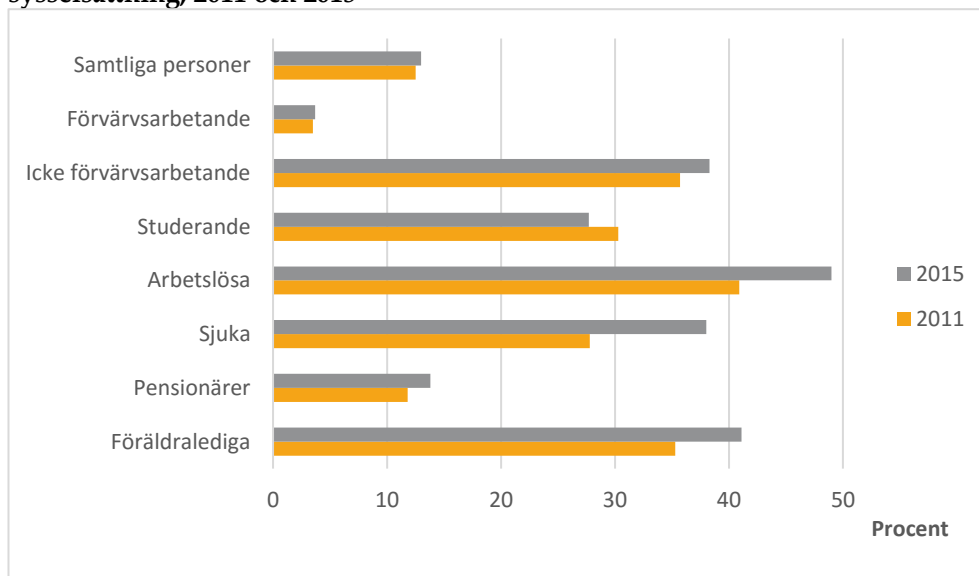
Diagram 37. Andel personer med låg ekonomisk standard efter ålder, 2015

Sysselsättning

Andelen med låg ekonomisk standard är betydligt lägre bland förvärvsarbetande än bland de grupper som inte förvärvsarbetar i åldrarna 20–64 år, och skillnaderna har ökat under perioden 2011–2015. Andelen har under perioden ökat för alla grupper förutom för studerande. Störst var ökningen för sjuka, cirka 10 procentenheter. Av de arbetslösa hade nästan hälften låg ekonomisk standard år 2015, medan knappt 4 procent av de förvärvsarbetande hade det.

Diagram 38. Andel personer 20–64 år med låg ekonomisk standard efter sysselsättning, 2011 och 2015

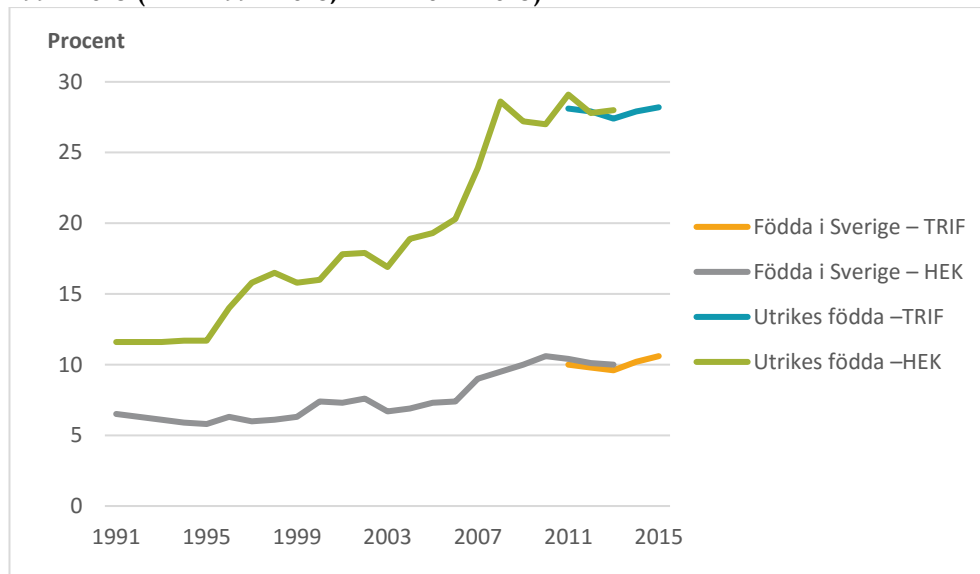
Födelseland

Andelen med låg ekonomisk standard är betydligt högre bland utrikes födda än bland svenskfödda och skillnaden har succesivt ökat sedan 1991. Bland utrikes födda låg andelen strax över 10 procent i början av 1990-talet och kring sekelskiftet på drygt 15 procent. År 2015 hade den ökat till 28 procent. För de svenskfödda ökade andelen under samma period från 6 procent till 11 procent.

Mellan åren 2006–2008 skedde en markant ökning av andelen med låg ekonomisk standard bland de utrikes födda. Även bland inrikes födda syns en ökning under denna period, dock inte i samma utsträckning som för de utrikes födda. På senare år har dock den trendmässiga ökningen stannat av i båda grupperna och andelarna har pendlat runt 10 respektive 28 procent för inrikes respektive utrikes födda.

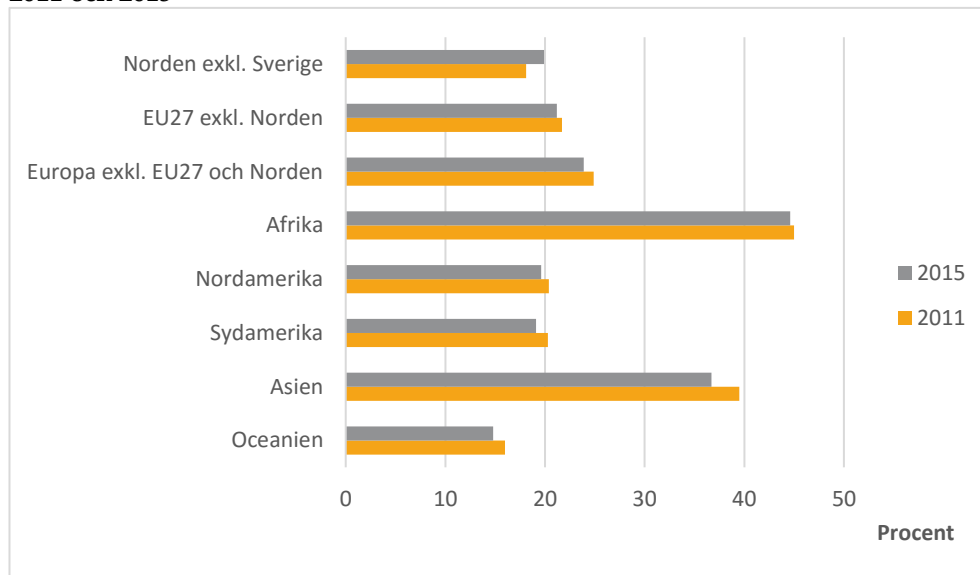
43 procent av barnen som är födda i Sverige och som har två utrikes födda föräldrar har låg ekonomisk standard. Motsvarande siffra för barn med svenskfödda föräldrar är 10 procent. Av de utrikes födda barnen lever över hälften i hushåll med låg ekonomisk standard.

Diagram 39. Andel personer med låg ekonomisk standard efter födelseland 1991–2015 (HEK 1991–2013, TRIF 2011–2015)

Skillnaderna i andel med låg ekonomisk standard är stora vid jämförelser mellan olika födelseregioner. Av dem som är födda i Afrika hade 45 procent låg ekonomisk standard 2015 och av dem födda i Asien 37 procent. Andelen med låg ekonomisk standard minskar med vistelsetiden i Sverige för samtliga grupper. För dem födda i Afrika eller Asien och som bott i Sverige i minst 20 år hade ungefär var fjärde låg ekonomisk standard.

Diagram 40. Andel personer med låg ekonomisk standard efter födelseregion, 2011 och 2015

Inkomströrlighet

I detta avsnitt redovisas statistik över inkomströrlighet. Statistiken publicerades av SCB för första gången i juni 2016. Uppgifter finns tillgängliga för åren 2000–2015 för individuella inkomster och åren 2011–2015 för hushållens ekonomiska standard. Statistiken publiceras årligen cirka 18 månader efter referensperiodens slut. Statistik som inkluderar år 2015 publicerades i början av juni 2017.

Utifrån statistiken över inkomströrlighet går det att belysa i vilken omfattning individer förflyttar sig uppåt eller nedåt på inkomstskalan över tid. Vidare finns möjlighet att visa rörligheten för olika grupper, exempelvis för kvinnor och män och för olika åldersgrupper. Den traditionella inkomstfördelningsstatistiken bygger på tvärsnittsdata över årsinkomster. Det finns dock vissa begränsningar med att endast analysera tvärsnittsdata, då människors inkomster förändras över tid. Inkomstförändringar är ofta en konsekvens av var i livscykeln man befinner sig, exempelvis studier eller föräldraledighet, eller tillfälliga händelser såsom arbetslöshet, sjukdom eller bostadsförsäljning. Dessa variationer i inkomster kan få stor inverkan på tvärsnittsstatistiken, där personer som till exempel sålt ett hus tillfälligt klättrar i inkomstfördelningen medan personer som är föräldralediga hamnar längre ner i fördelningen. Statistik över inkomströrlighet är därför ett viktigt komplement till tvärsnittsstatistiken eftersom den ger möjlighet att bland annat analysera vilka grupper som över tid har låga inkomster och riskerar att fastna i en utsatt ekonomisk situation och vilka grupper som i större utsträckning har möjlighet att ta sig uppåt i inkomstfördelningen och endast tillfälligt har låga inkomster.

Statistiken är avgränsad till intragenerationell inkomströrlighet, vilket innebär att det är inkomstförändringar under en persons livstid som redovisas (till skillnad från en intergenerationell ansats vilken syftar till att belysa sambandet mellan olika generationers inkomstnivåer, det vill säga familjebakgrundens betydelse för en persons inkomst). Statistiken i rapporten belyser inkomströrlighet dels i termer av positionsbyten, vilket innebär att rörligheten definieras som förändringar i en persons inkomst (ranking) i förhållande till andra personers inkomst, dels i termer av hur spridningsmått förändras när individers inkomster under en längre tidsperiod används istället för årsvisa inkomster. Inkomstmåtten som används är personers individuella disponibla inkomst, benämnt nettoinkomst i rapporten, samt disponibel inkomst per konsumtionsenhet (ekonomisk standard). Nettoinkomsten visar varje enskild persons inkomst och är bland annat intressant att använda när skillnader mellan kvinnor och män studeras. Om man vill studera en persons ekonomiska standard är hushållets sammanlagda disponibla inkomst relaterat till hushållets försörjningsbörda lämplig att använda.

I avsnittet Inkomströrlighet individuella inkomster beskrivs inkomströrligheten avseende nettoinkomst för personer perioden 2000–2015 medan avsnittet Inkomströrlighet ekonomisk standard belyser inkomströrlighet för personer i termer av ekonomisk standard åren 2011–2015.

Redovisningen i rapporten avser främst inkomster inklusive kapitalvinst.⁴ På SCB:s webbplats finns även statistik exklusive kapitalvinst.

⁴ Observera att redovisningen i detta avsnitt i fjolårets rapport utgick från inkomster exklusive kapitalvinst och att dessa således inte är direkt jämförbara.

Inkomströrlighet individuella inkomster

I detta avsnitt utgår redovisningen från byten av inkomstgrupp eller varaktighet i en viss inkomstgrupp. Befolkningen delas in i tio lika stora grupper, deciler, där decil 1 avser de tio procent av befolkningen med lägst inkomster och decil 10 de tio procent med högst inkomster. Redovisningen avser perioden 2000–2015, vilken i sin tur har delats upp i elva överlappande sexårsperioder (2000/2005–2010/2015).

I diagrammet nedan redovisas ett sammanfattande mått över inkomströrligheten för personer 20 år och äldre. Diagrammet visar andel personer som bytt inkomstgrupp under respektive sexårsperiod när startår och slutår jämförs med varandra mellan åren 2000 och 2015.⁵ Ett högt värde indikerar hög inkomströrlighet och vice versa. Diagrammet är baserat på decilgrupper och resultaten är inte jämförbara med beräkningar som baseras på andra indelningar av inkomstgrupper.

Inkomströrligheten, mått som byte av inkomstgrupp över sexårsperioder, har mellan år 2000 och år 2015 legat runt 66 procent för befolkningen 20 år och äldre. Det innebär att ungefär två tredjedelar befinner sig i en annan inkomstgrupp efter fem år. Kvinnor är överlag mer rörliga än män, differensen är dock i stort sett oförändrad över redovisningsperioden. Rörligheten sjunker trendmässigt från perioden 2002/2007 till perioden 2008/2013, för att därefter vända uppåt under de två sista perioderna som ingår i redovisningen.

Diagram 41. Andel personer 20- år som bytt inkomstgrupp, 2000/2005 – 2010/2015, nettoinkomst inkl. kapitalvinst

Observera att y-axeln är bruten och inte startar från 0.

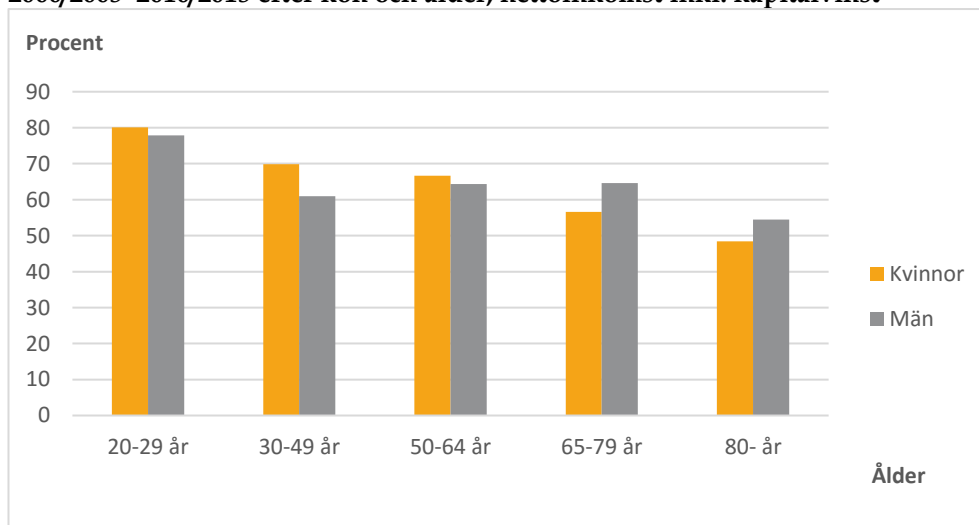
Diagrammet säger dock inget om huruvida rörligheten i huvudsak är uppåtgående eller nedåtgående för olika grupper. Ett sätt att belysa detta är att titta på andelen

⁵ I internationell litteratur används termerna Immobility Mean (IM) eller Immobility Ratio (IR) avseende andel personer som inte bytt inkomstgrupp, dvs. medelvärde för diagonalen i en transitionsmatris, se till exempel Atkinson & Bourguignon, 2015, sid. 840. I Statistikdatabasen (SSD) har vi valt att använda benämningen IM. I denna rapport redovisas andel personer som har bytt inkomstgrupp, dvs 100-IM. Se avsnittet Definitioner och förklaringar för ytterligare information om hur måttet är beräknat.

personer som rör sig från ena halvan av inkomstfördelningen till den andra, dvs. hur stor andel av de som befinner sig på den undre halvan av inkomstfördelningen som har rört sig till den övre halvan och vice versa. Med detta sätt att mäta har män en starkare uppåtgående rörlighet än kvinnor medan det omvända gäller för den nedåtgående rörligheten. I genomsnitt för samtliga sexårsperioder har drygt 18 procent av kvinnorna och knappt 26 procent av männen rört sig uppåt och 24 respektive 19 procent av kvinnorna och männen har rört sig nedåt, se tabell 8. Skillnaderna mellan könen har dock minskat under redovisningsperioden. Perioden 2000/2005 var skillnaden i uppåtgående respektive nedåtgående rörlighet 9 respektive 7 procentenheter. Perioden 2010/2015 hade skillnaderna minskat till 5 respektive 4 procentenheter.

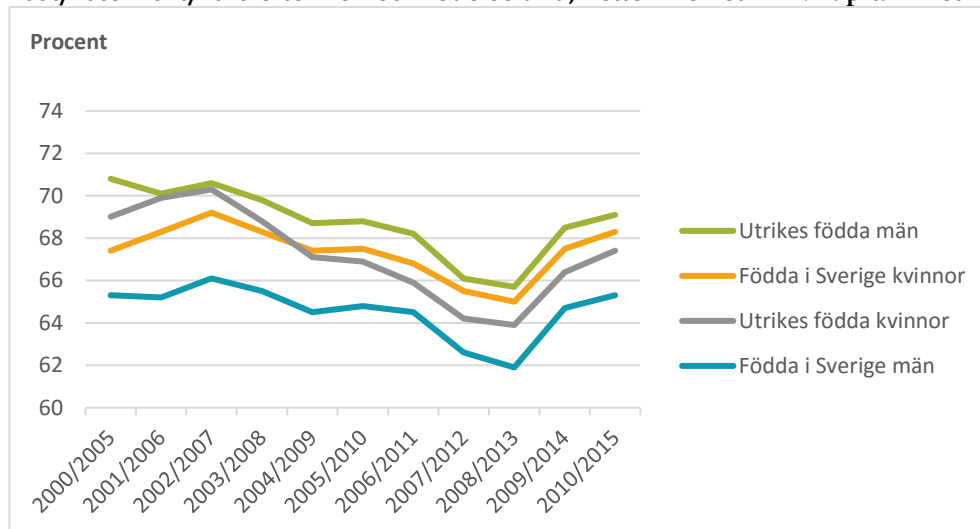
Unga personers inkomster varierar mer än äldres. I genomsnitt har fyra av fem personer i åldersgruppen 20–29 år bytt inkomstgrupp efter fem år. Resultaten speglar att många i åldersgruppen gör entré på arbetsmarknaden och därmed får ökade inkomster. Motsvarande andel för de som är 80 år och äldre är ungefär 50 procent. Kvinnor har en högre rörlighet i åldersgrupperna upp till 65 år. Efter pensioneringen minskar rörligheten relativt kraftigt för kvinnorna, medan den för de yngre pensionärerna är oförändrad bland männen. Rörligheten är uppåtgående i åldersgrupperna 20–29 och 30–49, medan den nedåtgående rörligheten dominerar i övriga åldersgrupper.

Diagram 42. Genomsnittlig andel personer som bytt inkomstgrupp perioderna 2000/2005–2010/2015 efter kön och ålder, nettoinkomst inkl. kapitalvinst

Utrikes födda personer har överlag en något högre rörlighet än personer födda i Sverige. Genomsnittet för sexårsperioderna är 68 procent för utrikes födda och 66 procent för inrikes födda personer. Skillnaden i rörlighet mellan utrikes och inrikes födda personer drivs av att utrikes födda män har större rörlighet än de inrikes födda männen, i genomsnitt skiljer det 4 procentenheter. För kvinnor är det ingen skillnad sett över hela perioden (snittet ligger på 67 för både inrikes och utrikes födda), utrikes födda kvinnor har dock högre rörlighet i början av perioden medan det omvända gäller i slutet av densamma. För utrikes födda personer dominerar andelen personer som rör sig från den övre halvan till den nedre och detta mönster är tydligast för kvinnorna där 27 procent rör sig nedåt och 17 procent uppåt. Bilden är snarlik för inrikes födda kvinnor, medan män födda i Sverige har en omvänd rörlighet med uppåtgående dominans.

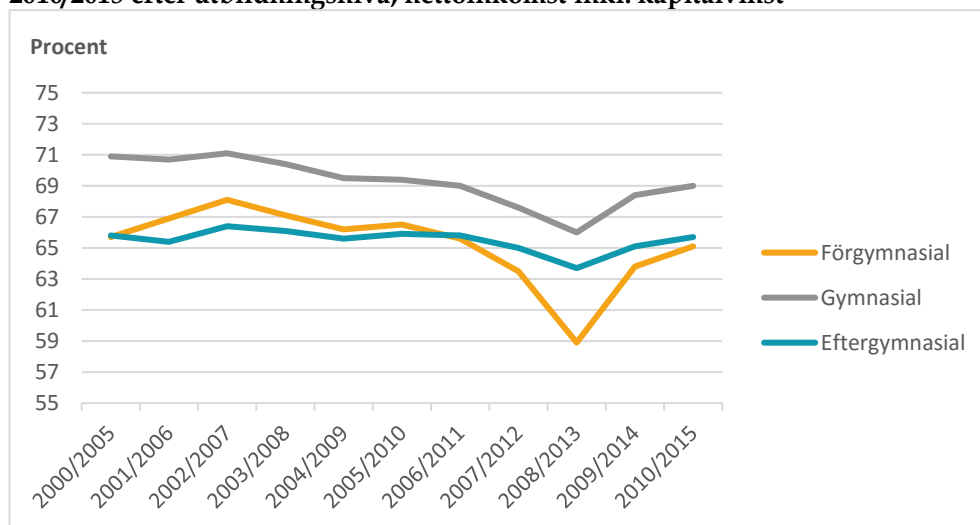
Diagram 43. Andel personer 20- år som bytt inkomstgrupp perioderna 2000/2005–2010/2015 efter kön och födelseland, nettoinkomst inkl. kapitalvinst

Observera att y-axeln är bruten och inte startar från 0.

Personer med gymnasial utbildning har under hela redovisningsperioden högre rörlighet än personer med förgymnasial respektive eftergymnasial utbildning. Som vi sett tidigare sker en viss nedgång i rörligheten mellan 2002/2007 och 2008/2013. Denna nedgång är extra tydlig för personer med förgymnasial utbildning, medan personer med eftergymnasial utbildning inte berörs i lika stor utsträckning. Som framgår av diagram 44 sker dock en snabb återgång av rörligheten under de efterföljande perioderna, vilket innebär att andelen personer med förgymnasial och eftergymnasial utbildning som byter inkomstgrupp över en sexårsperiod ligger på samma nivå 2010/2015 som 2000/2005. För personer med gymnasial utbildning har det dock skett en nedgång med två procentenheter.

Diagram 44. Andel personer som bytt inkomstgrupp perioderna 2000/2005–2010/2015 efter utbildningsnivå, nettoinkomst inkl. kapitalvinst

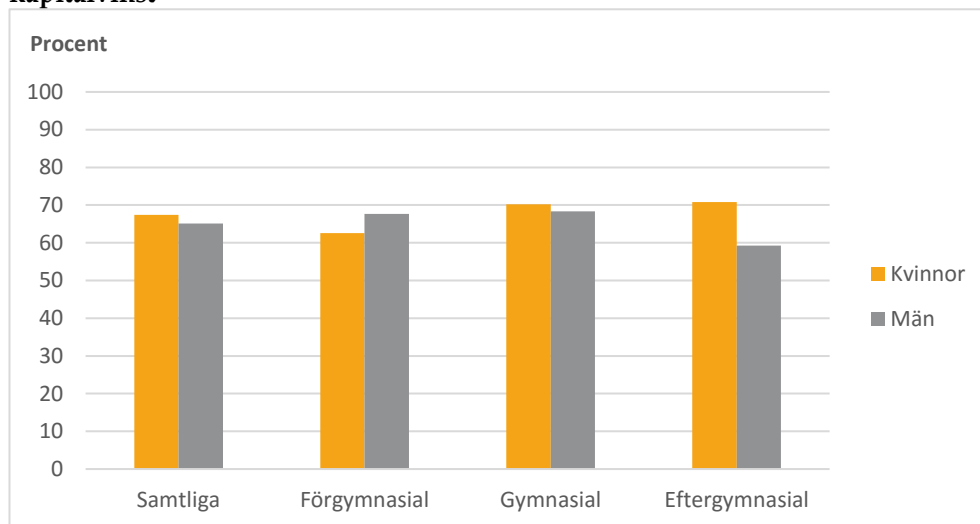

Observera att y-axeln är bruten och inte startar från 0.

En uppdelning efter kön och utbildning visar att det är stor skillnad i rörlighet mellan kvinnor och män med eftergymnasial utbildning. I genomsnitt har 71 procent av kvinnorna men endast 59 procent av männen med eftergymnasial

utbildning bytt inkomstgrupp efter fem år. Skillnaden har succesivt minskat under perioden. Förhållandet är det omvända för personer med förgymnasial utbildning, dock är skillnaden mellan könen inte lika stor.

Diagram 45. Genomsnittlig andel personer som bytt inkomstgrupp perioderna 2000/2005–2010/2015 efter kön och utbildningsnivå, nettoinkomst inkl. kapitalvinst

Tabell 8. Genomsnittlig andel personer som rör sig uppåt respektive nedåt i inkomstfördelningen perioderna 2000/2005–2010/2015, efter ålder

Grupp	Andel (%) som rör sig uppåt	Andel (%) som rör sig nedåt
Kvinnor	18,5	24,4
Män	25,5	19,1
20-29 år	38,3	18,5
30-49 år	29,9	14,8
50-64 år	14,1	25,2
65-79 år	4,8	48,5
80- år	4,6	40,6
Födda i Sverige	21,5	20,7
Utrikes födda	19,3	25,5
Inrikes födda kvinnor	18,7	24,0
Utrikes födda kvinnor	17,1	27,3
Inrikes födda män	26,3	18,6
Utrikes födda män	22,4	24,0
Förgymnasial utbildning	19,1	21,3
Gymnasial utbildning	33,7	12,3
Eftergymnasial utbildning	49,5	9,5
Förgymnasial utbildning kvinnor	17,6	28,7
Gymnasial utbildning kvinnor	30,8	16,1
Eftergymnasial utbildning kvinnor	48,7	10,4
Förgymnasial utbildning män	21,6	18,6
Gymnasial utbildning män	37,9	10,6
Eftergymnasial utbildning män	50,6	8,6

Tabellen redovisar den genomsnittliga andelen personer för aktuella perioder som rört sig från den nedre halvan av inkomstfördelningen (decil 1-5) till den övre halvan (uppåtgående rörlighet) samt andelen personer som rört sig från den övre halvan (decil 6-10) till den nedre halvan av inkomstfördelningen (nedåtgående rörlighet).

Av tabell 8 framgår att ungefär hälften av personerna med eftergymnasial utbildning som befann sig på den nedre halvan av inkomstfördelningen rört sig till den övre halvan fem år senare. Motsvarande andelar för personer med förgymnasial och gymnasial utbildning är cirka en femtedel respektive en tredjedel. Den nedåtgående rörligheten dominerar för kvinnor med förgymnasial utbildning, medan det är en viss övervikt för den uppåtgående rörligheten för männen.

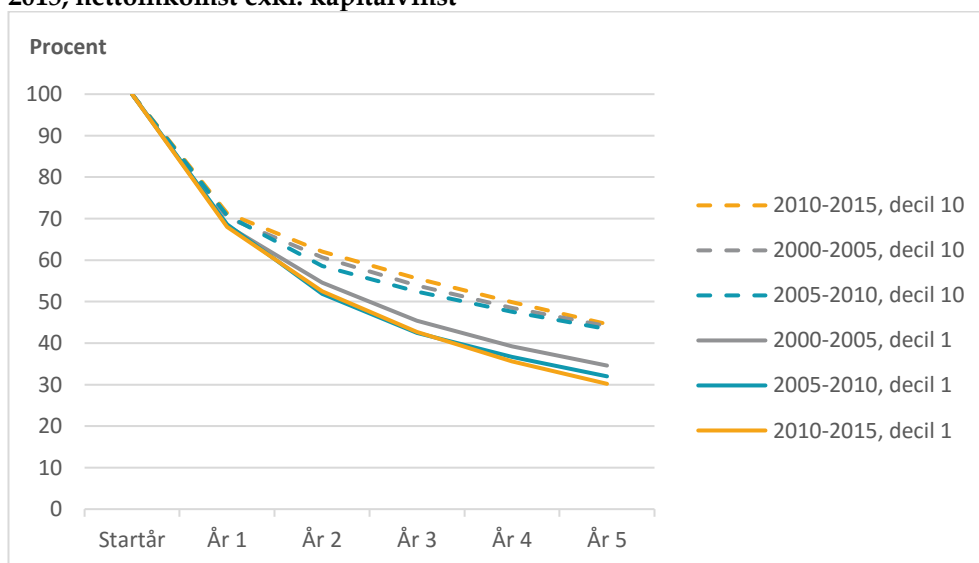
Varaktighet

Istället för att titta på personer som återfinns i samma inkomstgrupp både startår och slutår, men som har en möjlighet att röra sig i inkomstfördelningen däremellan, analyserar vi i detta avsnitt personer som är kvar i samma inkomstgrupp år efter år (varaktighet i en viss inkomstgrupp).

Diagram 46 visar varaktighet i decil 1 och decil 10 för personer 20 år och äldre för de tre perioderna 2000–2005, 2005–2010 samt 2010–2015. Varaktigheten i decil 1 har minskat med ungefär två procentenheter mellan varje period i diagrammet och ligger för perioden 2010–2015 på 30 procent, vilket innebär att knappt en tredjedel av personerna som befann sig i decil 1 år 2010 var kvar där under de efterföljande fem åren. För den tiondelen av befolkningen som har de högsta inkomsterna ligger varaktigheten på cirka 44 procent under de tre perioderna.

Andelen som lämnar decil 1 och decil 10 är störst under första året, i genomsnitt för de elva sexårsperioderna är det 31 respektive 28 procent som lämnar efter ett år. Det innebär att 46 respektive 52 procent av de som lämnar sin initiala inkomstgrupp gör det redan under första året. Män har ett snabbare initialt flöde ur decil 1, där nästan hälften av männen lämnat redan efter ett år medan motsvarande andel för kvinnorna är 43 procent. Det omvända gäller för decil 10. 60 procent av kvinnorna och 47 procent av männen som lämnar decil 10 gör det redan under första året.

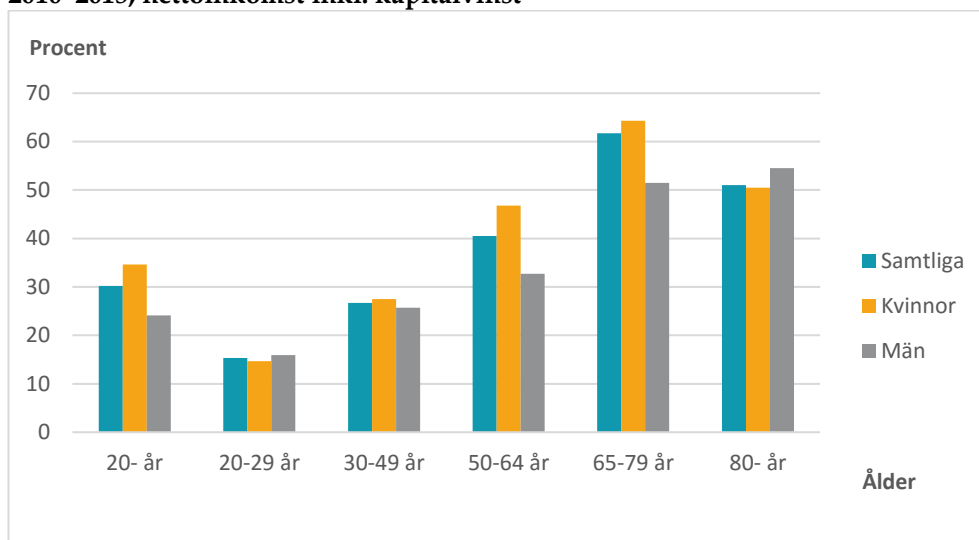
Diagram 46. Varaktighet i decil 1 och decil 10, 2000–2005, 2005–2010 och 2010–2015, nettoinkomst exkl. kapitalvinst

I det följande redovisas varaktighet i decil 1 och 10 för olika grupper för den senaste sexårsperioden som statistiken inkluderar, år 2010–2015. Som framgår av

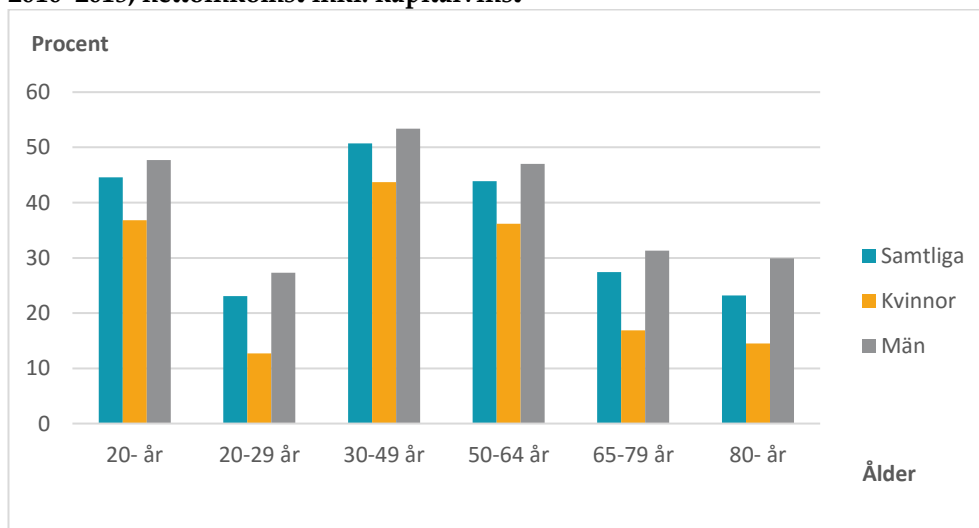
diagram 47 och 48 är en större andel kvinnor än män varaktigt kvar i decil 1, medan det omvända gäller för decil 10. Skillnaden i varaktighet mellan kvinnor och män i decil 1 drivs framför allt av stora skillnader i åldersgrupperna 50–64 och 65–79 år. I övriga åldersgrupper är skillnaderna små och det är till och med en viss övervikt för männen i de yngsta och äldsta åldersgrupperna. Yngre personer har större möjligheter att klättra i inkomstfördelningen och har således lägst varaktighet i decil 1. Högst är varaktigheten åren efter pensionering, 65–79 år, för att sedan, för kvinnor, falla förhållandevis kraftigt.

Diagram 47. Varaktighet i decil 1 för kvinnor och män efter ålder, perioden 2010–2015, nettoinkomst inkl. kapitalvinst

Varaktigheten i tiondelen av befolkningen med högst inkomster är högst bland de i förvärsarbetande ålder. I åldersgruppen 30–49 år är hälften av personerna kvar i decil 10 efter fem år. Lägst är varaktigheten bland de yngsta och äldsta, där knappt en fjärdedel återfinns i decil 10 under hela perioden. Skillnaden mellan kvinnor och män slår igenom i samtliga åldersgrupper och är i storleksordningen 10-15 procentenheter.

Diagram 48. Varaktighet i decil 10 för kvinnor och män efter ålder, perioden 2010–2015, nettoinkomst inkl. kapitalvinst

Varaktigheten i decil 1 är något högre för utrikes födda personer medan varaktigheten i decil 10 inte varierar nämnvärt mellan inrikes och utrikes födda. Utrikes födda med en vistelsetid upp till och med 10 år sticker ut då de har såväl låg varaktighet i decil 1 som hög varaktighet i decil 10. Resultaten visar således att utrikes födda personer med en kortare vistelsetid i större utsträckning tar sig uppåt i inkomstfördelningen än personer som varit länge i Sverige. En tänkbar förklaring är att det finns en positiv korrelation mellan ålder och vistelsetid och även mellan ålder och varaktighet i den lägsta inkomstgruppen. Det är därför rimligt att anta att ålder är en förklarande faktor bakom resultaten i diagram 49, det vill säga att personer med en längre vistelsetid i genomsnitt är äldre än personer med en kortare vistelsetid. Denna förklaringsmodell går troligtvis även att tillämpa på varaktigheten i decil 10, då det delvis finns ett negativt samband mellan ålder och varaktighet i den högsta inkomstgruppen, vilket förklarar varför varaktigheten i decil 10 sjunker med stigande vistelsetid (dock undantaget gruppen 20–29 år).

Diagram 49. Varaktighet i decil 1 för kvinnor och män efter födelseland och vistelsetid i Sverige, perioden 2010–2015, nettoinkomst inkl. kapitalvinst

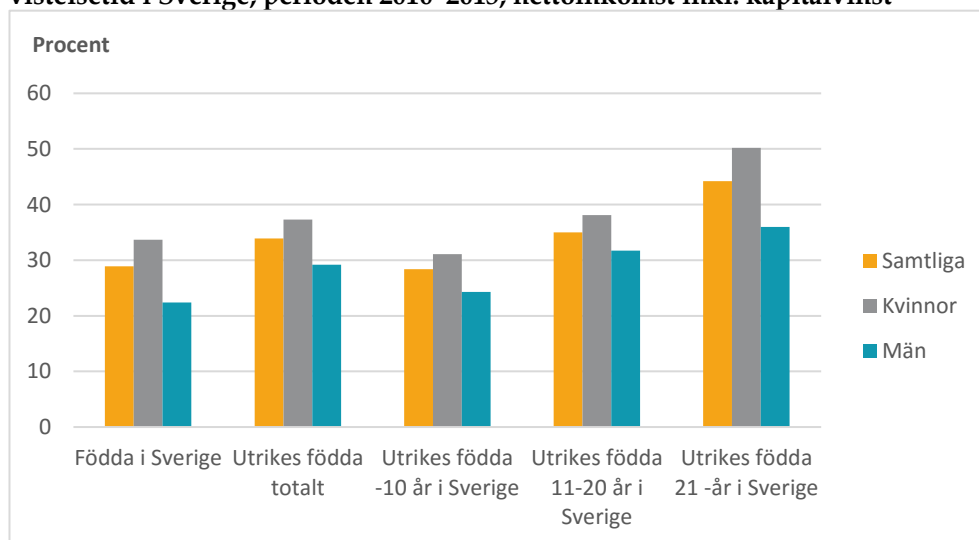
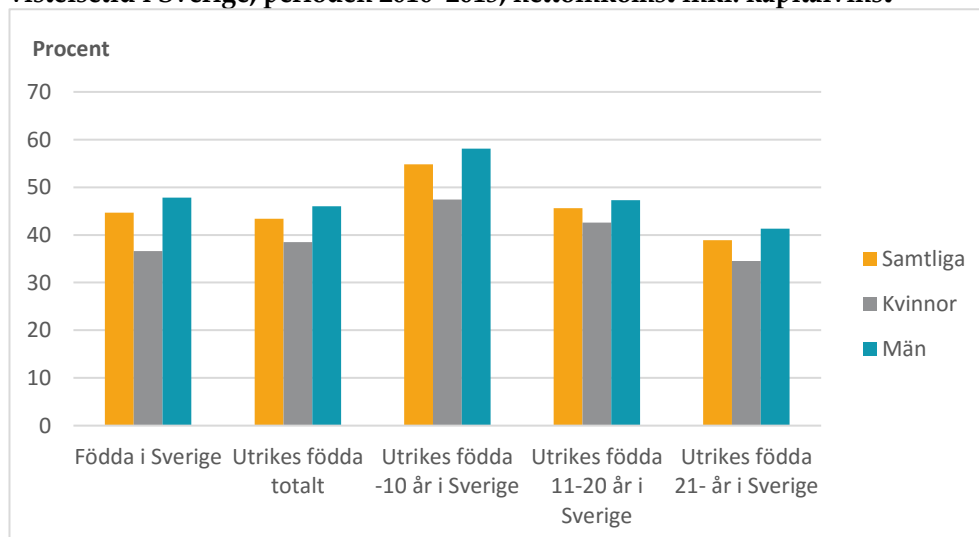
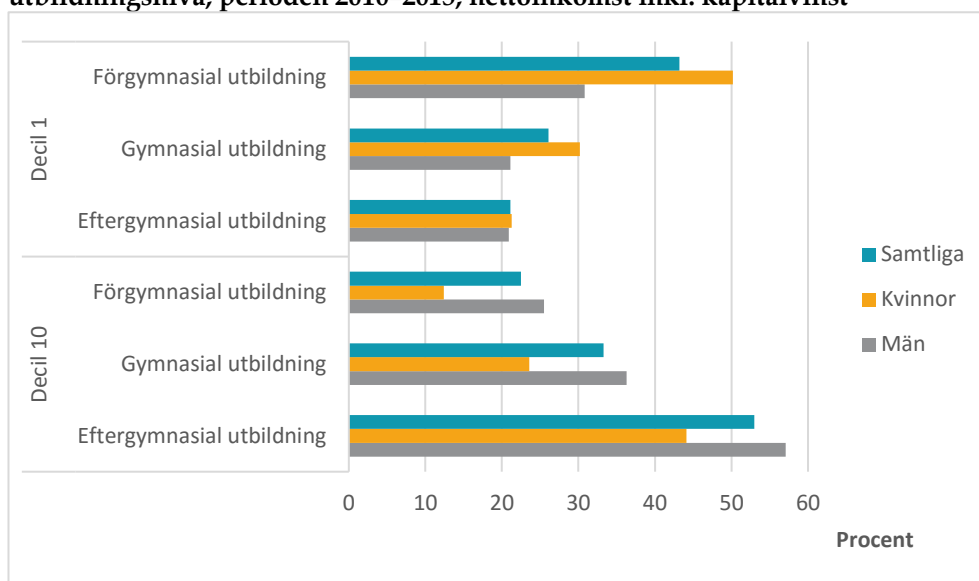

Diagram 50. Varaktighet i decil 10 för kvinnor och män efter födelseland och vistelsetid i Sverige, perioden 2010–2015, nettoinkomst inkl. kapitalvinst

En femtedel av personerna med eftergymnasial utbildning är varaktigt i decil 1 perioden 2010–2015. Andelen är lika hög för kvinnor och män. För personer med endast förgymnasial utbildning är det dock stora skillnader mellan könen, hälften av kvinnorna och knappt en tredjedel av männen med förgymnasial utbildning har varaktigt låg inkomst. Utbildningens utjämnande effekt på skillnaderna mellan kvinnor och män tycks dock inte påverka varaktigheten i decil 10. Skillnaden mellan kvinnor och män i decil 10 är cirka 13 procentenheter för samtliga tre utbildningsgrupper, där utbildning korrelerar positivt med varaktighet i den högsta inkomstgruppen.

Diagram 51. Varaktighet i decil 1 och decil 10 för kvinnor och män efter utbildningsnivå, perioden 2010–2015, nettoinkomst inkl. kapitalvinst

Inkomströrlighet ekonomisk standard

I detta avsnitt beskrivs inkomströrligheten i termer av ekonomisk standard (disponibel inkomst per k.e.) för personer. Statistiken utgår från den totalräknade inkomstfördelningsstatistiken (TRIF), vilket innebär att sammanvändbarheten och jämförbarheten med den är god. Då statistiken baseras på personer i bostadshushåll finns endast möjlighet att belysa inkomströrlighet under en kortare period (2011–2015) än vad som varit fallet i föregående avsnitt där rörligheten beskrivits i termer av individuella inkomster.

Ett övergripande sätt att beskriva inkomströrligheten mellan inkomstgrupper är så kallade transitionsmatriser eller transitionsdiagram. Av dessa framgår hur stor andel av populationen som flyttat från en inkomstgrupp till en annan, och det är således enkelt att följa rörelser mellan inkomstgrupper. Tabell 9 är en transitionsmatris för år 2011–2015. Den fetmarkerade diagonalen visar andel personer som är kvar i samma inkomstgrupp båda åren. Exempelvis är 50,3 procent av de som var i decil 1 år 2011 kvar i densamma även år 2015. 15,2 procent har flyttat till decil 2 och 9,6 procent till decil 3 och så vidare. 13 procent av de som befann sig i decil 1 år 2011 har tagit sig till den övre halvan av inkomstfördelningen. På motsvarande sätt har 50,4 procent av personerna som befann sig i decil 10 år 2011 stannat kvar i den inkomstgruppen, medan knappt 11 procent har

halkat ner till den nedre halvan av fördelningen. Rörligheten är således lika stor i decil 1 som i decil 10, dock är det en något större andel av personerna i decil 1 som rör sig över fler inkomstgrupper än personerna i decil 10. Genomsnittet av andelen personer som inte byter inkomstgrupp (snittet av diagonalen) är det så kallade Immobility Mean (IM), som redogörs för tidigare i detta kapitel. IM för transitionsmatrisen nedan är 31,2, vilket innebär att knappt en tredjedel av personerna återfinns i samma inkomstgrupp både 2011 och 2015.

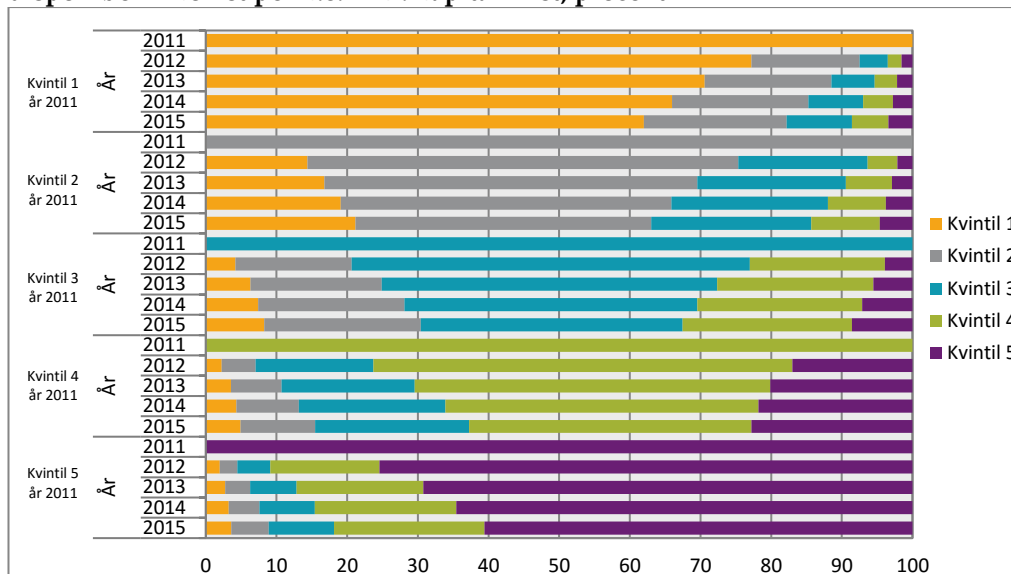
Tabell 9. Förändring av inkomstgrupp år 2011/2015 för personer 20- år, disponibel inkomst per k.e. inkl. kapitalvinst, procent

Inkomstgrupp år 2011	Inkomstgrupp år 2015									
	Decil 1	Decil 2	Decil 3	Decil 4	Decil 5	Decil 6	Decil 7	Decil 8	Decil 9	Decil 10
Decil 1	50,3	15,2	9,6	6,7	5	3,8	3	2,4	1,9	2,1
Decil 2	20,9	41,3	12,2	8,1	5,4	3,9	2,9	2,1	1,5	1,7
Decil 3	9	19,2	29,2	14,6	9,7	6,5	4,5	3	2,1	2,3
Decil 4	5,5	8,2	19,4	23,3	15,8	10,8	7	4,4	2,8	2,6
Decil 5	3,8	5,2	10,2	17,4	21	16,5	11,3	7,2	4,1	3,2
Decil 6	2,9	3,6	6,8	10,8	16,2	20,5	16,7	11,6	6,6	4,2
Decil 7	2,3	2,6	4,9	7,6	10,9	15,9	21,1	17,6	11,2	5,9
Decil 8	1,8	1,8	3,5	5,4	7,7	10,9	16,9	23,9	18,8	9,3
Decil 9	1,4	1,3	2,2	3,6	5,2	7,3	10,8	18,8	31	18,4
Decil 10	1,9	1,5	2	2,4	3	3,9	5,7	9	20,1	50,4

Transitionsmatriser går som sagt att visualisera i transitionsdiagram. Detta är gjort i diagram 52, i vilket inkomströrligheten för perioderna 2011/2012, 2011/2013, 2011/2014 och 2011/2015 för kvintiler framgår, det vill säga befolkningen indelad i fem inkomstgrupper istället för i de tio grupper som vi använt oss av tidigare. I diagrammet kan man följa inkomströrligheten år för år för personer som befann sig i en viss kvintil år 2011. Diagrammet visar att drygt tre fjärdedelar av de som 2011 återfanns i kvintil 1 även gjorde det 2012. År 2013 hade siffran sjunkit till 70 procent, år 2014 till 66 procent och slutligen 62 procent år 2015.

Som synes är rörligheten mätt som positionsbyten mellan kvintiler lägre än rörligheten mätt som positionsbyten mellan deciler. IM för perioden 2011–2015 baserat på kvintiler är 48,3, att jämföra med 31,2 när rörligheten baseras på deciler. Anledningen till detta är att det helt enkelt är större avstånd inom inkomstgrupperna när dessa mäts som kvintiler och att en person därför behöver röra sig en längre sträcka för att göra en flytt mellan inkomstgrupper. Exemplet visar även att rörlighet mätt som positionsbyten inte är jämförbart när olika indelningar (deciler, kvartiler, kvintiler etc.) ligger till grund för beräkningarna.

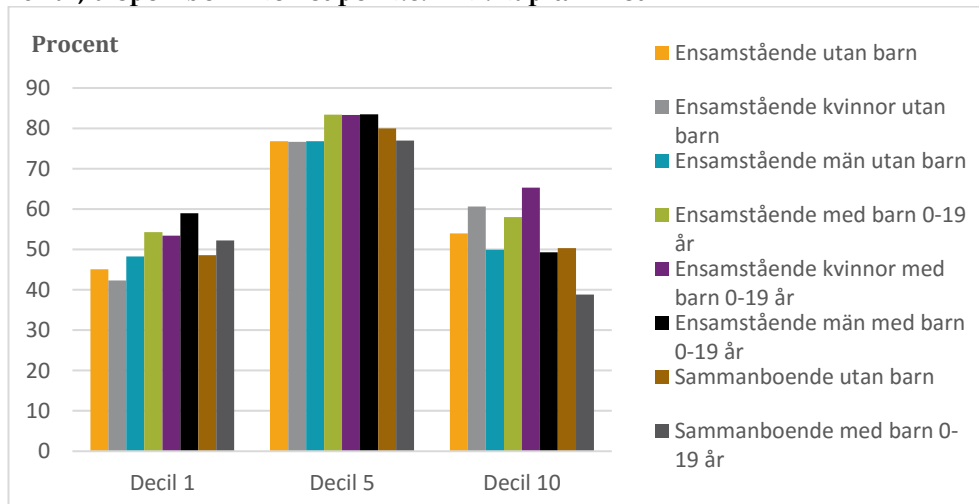
Diagram 52. Förändring av inkomstgrupp (kvintiler) för personer 20- år, disponibel inkomst per k.e. inkl. kapitalvinst, procent

I nedanstående diagram redovisas andel personer som lämnat sin ursprungliga inkomstgrupp mellan åren 2011 och 2015 efter vilken typ av hushåll personen tillhörde år 2011.

Som vi visat tidigare i detta avsnitt är det en större andel hushåll som byter inkomstgrupp i mitten av fördelningen, vilket även framgår av diagrammet nedan. Ensamstående med barn har överlag en något större andel som bytt inkomstgrupp än övriga hushållstyper, medan sammanboende med barn sticker ut i decil 10 med en betydligt lägre andel som bytt inkomstgrupp än övriga hushållstyper. En faktor att ta hänsyn till när inkomströrlighet mäts i form av ekonomisk standard är att förändringar i hushållssammansättningen mellan åren kan resultera i att den ekonomiska standarden förändras för enskilda personer och på så sätt genererar rörlighet i inkomstfördelningen. Det är möjligt att en sådan effekt till viss del kan förklara varför barnhushåll, framför allt i decil 1 och 5, i större utsträckning byter inkomstgrupp än hushåll utan barn.

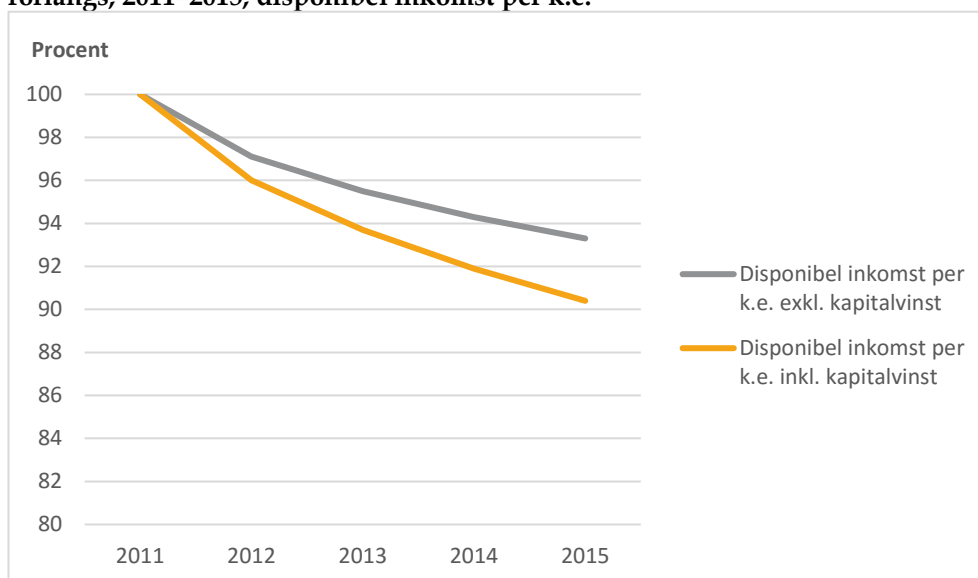
Diagram 53. Andel personer som byter inkomstgrupp år 2011/2015 för personer 20- år, disponibel inkomst per k.e. inkl. kapitalvinst

Vilken effekt har rörligheten i inkomster över tid på inkomstskillnaderna? Ett sätt att studera detta är att mäta utjämnningen av inkomstspridningen när referensperioden förlängs, det vill säga när referensperioden går från årsvisa inkomster till inkomster under en längre period. Detta kan göras genom att relatera de årsvisa skattningarna av Gini-koefficienten med Gini-koefficienten för långsiktiga inkomster. Skillnaden dem emellan visar hur stor andel av inkomstspridningen i årliga inkomster som är transitorisk, det vill säga i vilken utsträckning den årliga inkomstspridningen beror på tillfälliga variationer i inkomsterna. Indikatorn kallas Shorrocks mobilitetsindex och speglar således den rörlighet som föreligger i inkomstfördelningen.⁶ Indexet går att basera på flera olika fördelningsmått, där Gini-koefficienten troligtvis hör till det vanligaste.

Diagrammet nedan visar den procentuella förändringen av Gini-koefficienten när perioden över vilka inkomsterna mäts succesivt förlängs från ett till fem år (vilket är detsamma som det så kallade rigiditetsmättet på inkomsternas rörlighet, benämnt Shorrocks R). Som synes har inkomströrligheten en dämpande effekt på inkomstskillnaderna, vilka minskar med knappt 10 procent över en femårsperiod. Minskningen är mindre när kapitalvinster är exkluderade i beräkningarna, vilket tyder på att kapitalvinster har en viss inverkan på inkomströrligheten.

Diagram 54. Procentuell minskning av Gini-koefficienten när referensperioden förlängs, 2011–2015, disponibel inkomst per k.e.

Den procentuella minskningen av Gini-koefficienten speglar som nämnts storleken på inkomströrligheten under aktuell period. I Statistikdatabasen redovisas Shorrocks mobilitetsindex efter boenderegion (län/kommun), födelseland (född i Sverige/utrikes född), hushållstyp och ålder. Det innebär att det finns möjlighet att belysa rörligheten i ekonomisk standard för olika grupper och ur ett regionalt perspektiv. I tabellen nedan redovisas inkomströrlighet perioden 2011–2015 för några av dessa grupper.

⁶ Se Shorrocks, 1978, samt avsnittet Definitioner och förklaringar för ytterligare information om hur måttet är beräknat.

Resultaten visar att rörligheten avseende ekonomisk standard under aktuell period är något större hos personer födda i Sverige jämfört med de utrikes födda.

Redovisningen efter ålder visar på stor rörlighet hos personer i åldersgruppen 20–29 år och att denna sedan minskar kraftigt för att därefter ligga på en stabil nivå för åldersgrupperna 30–49, 50–64 och 65–79 år innan en viss ökning sker för de äldsta personerna. Inkomströrligheten för personer i de två äldsta åldersgrupperna är betydligt lägre när denna mäts exklusive kapitalvinster, vilket tyder på att den till stor del drivs av kapitalvinster, vilka realiseras vid exempelvis försäljning av bostäder.

Ensamstående med barn är den hushållstyp med störst rörlighet i ekonomisk standard medan sammanboende med barn har lägst rörlighet.

Tabell 10. Inkomströrlighet perioden 2011–2015, disponibel inkomst per k.e. inkl. kapitalvinst, procent

Grupp	2011-2015
Samtliga 20- år	9,6
Ensamstående utan barn	11,1
Ensamstående kvinnor utan barn	11,7
Ensamstående män utan barn	10,5
Ensamstående med barn 0-19 år	12,1
Ensamstående kvinnor med barn 0-19 år	12,9
Ensamstående män med barn 0-19 år	11,5
Sammanboende utan barn	9,5
Sammanboende med barn 0-19 år	8,8
20-29 år	17,4
30-49 år	9
50-64 år	8,5
65-79 år	8,6
80- år	10,5
Född i Sverige	10
Utrikes född	8,7

Klassificeringen av hushållstyp har gjorts efter den under perioden dominerande hushållstypen. Vid lika antal förekomster gäller den först förekommande.

Varaktighet

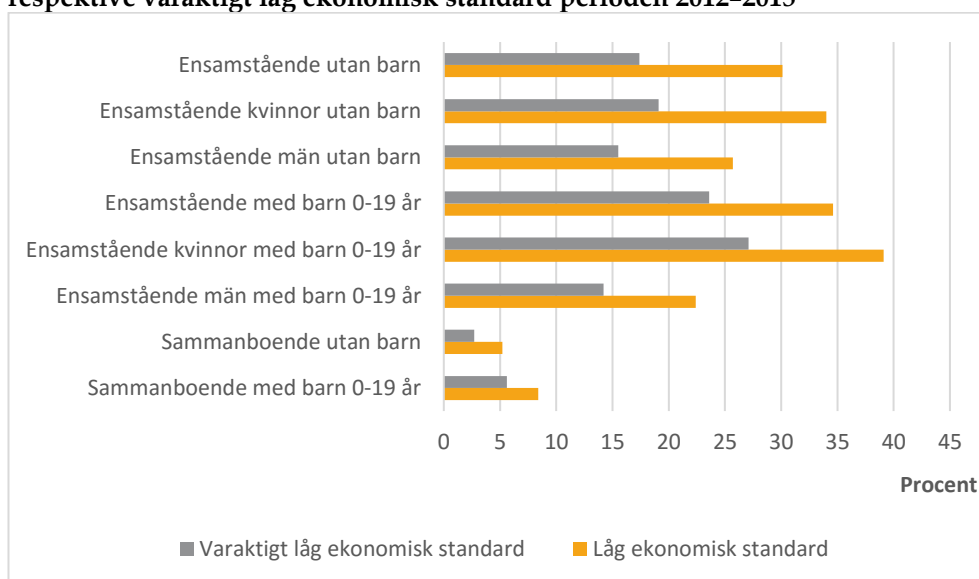
För att belysa varaktighet i termer av ekonomisk standard används indikatorn varaktigt låg ekonomisk standard. Indikatorn, som är en av EU:s indikatorer för att följa risk för fattigdom och social exkludering, är baserad på den årsspecifika indikatorn låg ekonomisk standard.⁷ Låg ekonomisk standard är definierat som andelen av befolkningen som ligger under 60 procent av medianvärdet för samtliga personer. Indikatorn varaktigt låg ekonomisk standard är framtagen för att skilja de personer som riskerar att fastna i långvarigt låga inkomster från de som endast tillfälligt har låg ekonomisk standard och är definierad som andelen personer som befinner sig under gränsen för låg ekonomisk standard ett givet år

⁷ Eurostats benämning av varaktigt låg ekonomisk standard är Persistent at risk of poverty.

och som även ligger under denna gräns under minst två av de tre föregående åren. Det innebär att en person under en fyraårsperiod ska ha befunnit sig under den årliga gränsen för låg ekonomisk standard under minst tre av dessa för att klassas som att ha varaktigt låg ekonomisk standard.

I diagrammet nedan redovisas andel personer med låg ekonomisk standard 2015 samt andel personer med varaktigt låg ekonomisk standard perioden 2012–2015 efter hushållstyp. Högst andel med låg ekonomisk standard 2015 har Ensamstående kvinnor med barn, knappt 40 procent. Detta är även den grupp där risken att fastna i varaktigt låg ekonomisk standard är som högst. Nästan 70 procent av de ensamstående kvinnorna med barn med låg ekonomisk standard 2015 hade även varaktigt låg ekonomisk standard perioden 2012–2015. Det innebär att drygt var fjärde ensamstående kvinna med barn hade varaktigt låg ekonomisk standard under aktuell period, att jämföra med ungefär var sjunde ensamstående man med barn. Sammanboende utan barn, som har lägst andel med låg ekonomisk standard (fem procent år 2015), är även den grupp där låg ekonomisk standard i störst utsträckning är temporär. Av de som år 2015 hade låg ekonomisk standard var det drygt hälften som även hade varaktigt låg ekonomisk standard perioden 2012–2015.

Diagram 55. Andel personer 20- år med låg ekonomisk standard år 2015 respektive varaktigt låg ekonomisk standard perioden 2012–2015

Fakta om statistiken

Statistiken i rapporten bygger på den totalräknade undersökningen Inkomster och skatter (IoS) samt den urvalsbaserade undersökningen Hushållens ekonomi (HEK).

HEK, som är baserad på ett urval av Sveriges befolkning, har genomförts årligen sedan 1975 fram till och med 2013 och har fungerat som källa till SCB:s officiella inkomstfördelningsstatistik. Uppgifter om hushållssammansättning, vissa bakgrunds- och klassificeringsvariabler samt vissa inkomstkompontener har samlats in via en telefonintervju, medan merparten av inkomstuppgifterna har hämtats in från administrativa register.

Från och med undersökningsår 2014 ersattes HEK med ny totalräknad inkomstfördelningsstatistik (TRIF). För att underlätta övergången från HEK till TRIF och för att möjliggöra jämförelser mellan de båda undersökningarna finns statistik parallellt för åren 2011–2013.

IoS är en totalräknad undersökning och baseras helt och hållet på administrativa register, bland annat från Skatteverket och Försäkringskassan. Den totalräknade inkomstfördelningsstatistiken (TRIF), i vilken redovisningen primärt utgår från hushållens inkomster, är en del av IoS.

Båda undersökningarna har samma syfte; att beskriva utvecklingen och fördelningen av inkomster och inkomsternas struktur för individer och hushåll.

Mer information om statistiken finns att läsa i respektive undersöknings kvalitetsdeklaration, se länkar:

Hushållens ekonomi: <http://www.scb.se/he0103>

Inkomster och skatter: <http://www.scb.se/he0110>

Detta omfattar statistiken

Målpopulationen för den **individbaserade statistiken** är personer som ska vara folkbokförda under aktuell referensperiod enligt de författningar som reglerar folkbokföringen.

Redovisningspopulationen (den population som statistiken de facto är baserad på) är avgränsad enligt:

- Personer som är så kallade helårsindivider, vilket innebär att personerna är folkbokförda vid såväl årets början (1/1) som årets slut (31/12).
- Personer som är 20 år eller äldre.
- Personer som tillhörde en familj vars disponibla inkomst är skild från noll kronor (avser statistik över sammanräknad förvärvsinkomst).
- Personer med en nettoinkomst skild från noll kronor (avser statistik över inkomströrlighet).

Målpopulationen för den **hushållsbaserade statistiken** är privata hushåll bestående av personer som ska vara folkbokförda under aktuell referensperiod enligt de författningar som reglerar folkbokföringen. De hushållsbegrepp som redovisas är kosthushåll (HEK, 1991–2013) och bostadshushåll (TRIF, 2011–2015).

Redovisningspopulationen i HEK är avgränsad enligt:

- Hushåll med personer boende på institution ingår inte. Det gäller bland annat personer i fängelse, äldre personer på ålderdomshem, sjukhem, i gruppboende eller serviceboende med heldygnsomsorg.
- Hushållspopulationen baseras på så kallade helårshushåll, vilket innebär att samtliga vuxna i hushållet ska finnas i RTB per 1/1 respektive 31/12 respektive kalenderår.
- Hushållspopulationen avgränsas till att avse hushåll vilka har en disponibel inkomst skild från noll kronor.
- Hushållspopulationen omfattar endast hushåll där minst en person i hushållet är 18 år eller äldre.

Redovisningspopulationen i TRIF är avgränsad enligt:

- Hushåll med personer som är på församlingen skriven eller saknar känd hemvist ingår ej i hushållspopulationen.
- Hushållspopulationen baseras på så kallade helårshushåll, vilket innebär att samtliga vuxna i hushållet ska finnas i RTB per 1/1 respektive 31/12 respektive kalenderår.
- Hushållspopulationen avgränsas till att avse hushåll vilka har en disponibel inkomst skild från noll kronor.
- Hushållspopulationen omfattar endast hushåll där minst en person i hushållet är 18 år eller äldre.

I statistiken över inkomströrlighet görs ytterligare avgränsningar av den longitudinella populationen som statistiken är baserad på. Följande varianter förekommer i statistiken:

- Personerna ingår i rampopulationen vid referensperiodens startår och slutår. Avser bland annat transitionsmatriser och liknande statistik där det endast är start- respektive slutår som är relevant.
- Personerna ingår i rampopulationen under hela referensperioden, statistik avseende varaktighet och långsiktiga inkomster.

Definitioner och förklaringar

Inkomstvariabler

Referensperiod för inkomstuppgifter är dels kalenderår, dels aktuell redovisningsperiod avseende långsiktiga inkomster.

Sammanräknad förvärvsinkomst är summa av inkomst av tjänst och inkomst av näringsverksamhet (se nedan).

Inkomst av tjänst är summan av lön, förmåner, sjukpenning, föräldrapenning, sjuk-/aktivitetsersättning, a-kassa m.m., kostnadsersättningar, allmän pension/tjänstepension, privat pension och livränta, ej pensionsgrundande ersättning, hobbyverksamhet, ersättningar från fåmansföretag och fåmansägt handelsbolag.

Inkomst av näringsverksamhet avser inkomst av yrkesmässigt bedriven förvärvsverksamhet om inkomsten inte räknas in under inkomstslagen kapital

eller tjänst. De flesta intäkter och kostnader som har direkt samband med verksamheten är skattepliktiga respektive avdragsgilla.

Nettoinkomst är summan av en persons alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatt och övriga negativa transfereringar (exempelvis återbetalt studielån).

Disponibel inkomst är summan av samtliga hushållsmedlemmars alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatt och övriga negativa transfereringar (exempelvis återbetalt studielån).

Skillnaden mellan nettoinkomst och disponibel inkomst är att nettoinkomst visar den enskilda personens inkomst, medan den disponibla inkomsten avser hushållets inkomst, det vill säga summan av nettoinkomsten för alla personer som ingår i hushållet.

Den disponibla inkomst som redovisas är inte en fullständig mätare av ekonomisk välfärd i vid mening. Utanför mätningarna ligger bland annat egen produktion i hemmen, nyttan av offentlig konsumtion samt eventuella inkomster eller transfereringar som inte finns med i olika administrativa register (exempelvis ekonomiskt stöd från föräldrar till barn som inte längre bor hos föräldrarna, gåvor mellan hushåll, remitteringar, svarta inkomster etc.).

I rapporten förekommer redovisning både inklusive och exklusive kapitalvinst/kapitalförlust, det vill säga den vinst/förlust som uppkommer vid försäljning (realisering) av tillgångar, t.ex. aktier, fonder eller fastigheter.

Inkomstbegreppet som används i statistiken är disponibel inkomst enligt 2004-års definition.

Faktorinkomst är summan av löneinkomst, inkomst av näringsverksamhet, ränta och utdelning samt kapitalvinst och kapitalförlust.

Bakgrunds- och klassificeringsvariabler

Konsumtionsenhet: För att göra jämförelser av t.ex. disponibel inkomst mellan olika typer av hushåll används ett viktsystem där konsumtionen är relaterad till hushållets sammansättning. Den disponibla inkomsten divideras med den konsumtionsvikt som gäller för hushållet. Skalan fastställs av SCB och bygger bl.a. på budgetberäkningar utförda av Konsumentverket och underlag för bedömning av en baskonsumtion som kan beräknas för olika hushållstyper.

Konsumtionsenhetsskala

Ensamboende	1,00
Sammanboende par	1,51
Ytterligare vuxen	0,60
Första barnet 0–19 år	0,52
Andra och påföljande barn 0–19 år	0,42

Exempel: Ett sammanboende par med två barn har en disponibel inkomst på 490 000 kronor. Hushållet har en total konsumtionsvikt på $1,51 + 0,52 + 0,42 = 2,45$. Hushållets disponibla inkomst per konsumtionsenhet blir då $490\,000 \text{ kronor} / 2,45$

konsumtionsenheter = 200 000 kronor per konsumtionsenhet. Det innebär att hushållet har samma ekonomiska standard som en ensamboende person med en disponibel inkomst på 200 000 kronor.

Bostadshushåll utgörs av samtliga personer som är folkbokförda på samma fastighet och lägenhet. Det speglar således personers folkbokförda boende och det finns inte några krav på gemensam hushållning inom hushållet. Konstruktionen av bostadshushåll baseras på antagandet om att personer bor där de är folkbokförda, vilket stämmer för de flesta personer i Sverige. Det förekommer dock i viss utsträckning att den som bor i en bostad är folkbokförd någon annanstans. Personer som saknar uppgift om lägenhetsidentitet i folkbokföringen undantas från kravet om folkbokföring på lägenhet. För dessa personer, mellan 300 000 och 260 000 personer åren 2011–2015, används familjebegreppet i SCB:s Register över totalbefolkningen (RTB) som approximation för bostadshushåll.

Kosthushåll utgörs av de personer som har gemensam bostad och ekonomi (hushållning). Frågor om hushållets sammansättning ställs i den telefonintervju som genomförs med hushållet och avser personernas faktiska boende. Ett kosthushåll kan till exempel bestå av flera generationer eller av kompisar som bor tillsammans. För att kompisar ska bilda ett gemensamt kosthushåll gäller dock att personerna delar boendekostnad och har gemensam hushållning, i annat fall betraktas de som separata hushåll. Personer som är tillfälligt frånvarande från hushållet, till exempel på grund av studier eller arbete, men som förväntas återkomma, räknas till hushållet. Personer som tillfälligt eller stadigvarande bor i bostaden, men som inte delar hushållning med övriga personer (inneboende), räknas som ett separat hushåll.

Ålder är den uppnådda åldern under inkomståret 2015 för tvärsnittstatistiken samt för statistiken över varaktigt låg ekonomisk standard. För övrig statistik över inkomströrlighet avses personens ålder vid startåret av respektive period.

Hushållstyp anger hushållets sammansättning och avser förhållandet den 31 december inkomståret.

Sammanboende avser personer som är gifta/registrerade partner alternativt sambo. Med sambo avses personer som inte är gifta/registrerade partner men boende tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden. Av personer folkbokförda i samma fastighet och lägenhet med gemensamma barn bildas sambopar. För att bilda sambopar av personer utan gemensamma barn används en modell utifrån nedanstående kriterier:

- Personerna är folkbokförda på samma fastighet och lägenhet.
- Personerna är minst 18 år.
- Personerna är av olika kön.
- Ålderskillnaden mellan personerna är mindre än 15 år.
- Personerna är inte nära släkt.
- Endast ett möjligt sambopar kan bildas inom hushållet.

Ensamstående med barn 0–19 år avser ensamstående med minst ett barn 0–19 år med en förälder–barn–relation till referenspersonen i hushållet samt i förekommande fall även personer 20 år eller äldre med en förälder–barn–relation till referenspersonen i hushållet. En förälder–barn–relation skapas om en person är biologisk förälder, adoptivförälder, vårdnadshavare eller "Annan person" till någon i hushållet.

Ensamstående med kvarboende unga vuxna 20–29 år avser ensamstående med minst en person 20–29 år med en förälder–barn–relation till referenspersonen i hushållet, samt i förekommande fall även personer 30 år eller äldre med en förälder–barn–relation till referenspersonen i hushållet. En förälder–barn–relation skapas om en person är biologisk förälder, adoptivförälder, vårdnadshavare eller "Annan person" till någon i hushållet.

Sammanboende med barn 0–19 år avser sammanboende med minst ett barn 0–19 år med en förälder–barn–relation till referenspersonen i hushållet samt i förekommande fall även personer 20 år eller äldre med en förälder–barn–relation till någon av referenspersonerna i hushållet. En förälder–barn–relation skapas om en person är biologisk förälder, adoptivförälder, vårdnadshavare eller "Annan person" till någon i hushållet.

Sammanboende med kvarboende unga vuxna 20–29 år avser sammanboende med minst en person 20–29 år med en förälder–barn–relation till någon av referenspersonerna i hushållet, samt i förekommande fall även personer 30 år eller äldre med en förälder–barn–relation till någon av referenspersonerna i hushållet. En förälder–barn–relation skapas om en person är biologisk förälder, adoptivförälder, vårdnadshavare eller "Annan person" till någon i hushållet.

Övriga hushåll avser hushåll som inte kan klassas som ensamstående eller sammanboende.

Observera att innebörden av barn skiljer sig något åt mellan de olika hushållstyperna. I hushållstyperna Ensamstående respektive Sammanboende ingår endast barn som har en förälder–barn–relation någon av referenspersonerna i hushållet. En förälder–barn–relation skapas om en person är biologisk förälder, adoptivförälder, vårdnadshavare eller "Annan person" till någon i hushållet. I hushållstypen Övriga hushåll utvidgas innebörden av barn till att även avse personer 0–19 år vilka ej har en förälder–barn–relation någon av referenspersonerna i hushållet.

Sysselsättning

Sysselsättningen anger en persons huvudsakliga sysselsättning under undersökningsåret baserat på personens sammansättning av inkomster.

Förvärvsarbetande avser personer 20–64 år ej klassade som studerande vars löne- och företagarinkomst överstiger två basbelopp samt är större än hälften av den sammanräknade förvärvsinkomsten.

Studerande avser personer 20–64 år vars inkomst av studiehjälp/studiemedel är större än ett kvarts basbelopp samt vars summerade löne- och företagarinkomst understiger 3,5 basbelopp.

Arbetslösa avser personer 20–64 år ej klassade som studerande vars inkomst av arbetsmarknadsstöd är större än hälften av den sammanräknade förvärvsinkomsten.

Sjuka avser personer 20–64 år ej klassade som studerande vars ersättning i samband med sjukdom är större än hälften av den sammanräknade förvärvsinkomsten. Inkluderar personer med sjuk- och aktivitetsersättning.

Pensionärer avser personer 20–64 år ej klassade som studerande vars inkomst av allmän pension, tjänstepension, privat pensionsförsäkring, arbetsskadelivränta och livränta är större än hälften av den sammanräknade förvärvsinkomsten.

Föräldralediga avser personer 20–64 år ej klassade som studerande vars inkomst av föräldrapenning är större än hälften av den sammanräknade förvärvsinkomsten.

Statistiska begrepp

Gini-koefficient är ett mått för att redovisa ojämnheten i inkomstfördelningen i en population. Ojämnheten i fördelningar kan beskrivas med en s.k. Lorenz-kurva, utifrån vilken man beräknar Gini-koefficienten. Koefficienten kan anta ett värde mellan 0 och 1. Ett högt värde på koefficienten visar på större ojämnheten än ett lågt värde.

Shorrocks mobilitetsindex (SMI) anger inkomströrligheten i en population genom att mäta utjämningen av inkomstspridningen när referensperioden förlängs. Indexet antar ett värde mellan 0 och 1 (alternativ uttryckt i procent ett tal mellan 0 och 100), där noll innebär ingen rörlighet alls och ett innebär maximal rörlighet.

Om vi låter R vara det så kallade rigiditetsmåttet definieras inkomsternas rörlighet (M) som $M = 1 - R$. R beräknas enligt

$$R = \frac{G_T}{\sum_{k=1}^T w_k G_k}, \text{ där } w_k = \frac{\bar{Y}_k}{\sum_{i=1}^T \bar{Y}_i}$$

där G_T avser Gini-koefficienten för den sammanlagda inkomsten under en längre tidsperiod, G_k de årsvisa Gini-koefficienterna under denna period samt w_k varje enskilt års vikt beräknat som kvoten mellan det enskilda årets genomsnittliga disponibla inkomst ($\bar{Y}_k$) och inkomsten för hela perioden ($\bar{Y}_T$).

Immobility Mean (IM) definieras som genomsnittliga andelen personer (%) som återfinns i samma inkomstgrupp vid periodens startår respektive slutår. Måttet beräknas för respektive redovisningsgrupp och antar värdet 100 om ingen relativ rörlighet förekommer i aktuell redovisningsgrupp (dvs. alla personer befinner sig i samma inkomstgrupp vid periodens start och dess slut), och antar värdet 0 om alla personer har bytt inkomstgrupp under aktuell period.

Låg ekonomiska standard avser en ekonomisk standard som är lägre än 60 procent av medianvärdet för samtliga personer. För att ha låg ekonomisk standard i Sverige 2015 ska olika typer av hushåll ha en total disponibel inkomst som underskrider följande belopp:

Ensamstående utan barn	143 000 kronor
Ensamstående med 1 barn	217 000 kronor
Ensamstående med 2 barn	277 000 kronor
Sammanboende utan barn	215 000 kronor
Sammanboende med 1 barn	289 000 kronor
Sammanboende med 2 barn	349 000 kronor

Varaktigt låg ekonomisk standard avser personer som lever i ett hushåll som har en ekonomisk standard som är lägre än 60 procent av medianvärdet för samtliga under referensåret samt under två av de tre föregående åren. Definitionen som används är densamma som Eurostat tillämpar för beräkning av indikatorn **Persistent at risk of poverty**.

Fraktiler innebär att personer delas in i olika procentandelar, bland annat efter stigande inkomst, vilket underlättar jämförelser över tid. En vanlig indelning är i **decilgrupper**, det vill säga tio lika stora grupper sorterade efter stigande inkomst. Värdet som avgränsar den första tiondelen benämns P10. Värdet som avgränsar 20 procent, eller första kvintilen kallas P20 och medianen, eller det mittersta värdet, kallas P50. Den fjärde kvintilen benämns P80 och värdet som avgränsar de 90 procent med lägst inkomster, alternativt de 10 procent med högst inkomster benämns P90.

Referenser

Atkinson, Anthony B. och Bourguignon, Francois (2015), Handbook of Income Distribution, Volume 2A, North-Holland, s. 807-936.

Lindberg, Johan (2016), Övergång från urvalsbaserad till totalräknad inkomstfördelningsstatistik, Statistiska centralbyrån.

Shorrocks, Anthony (1978), Income, inequality and Income Mobility, Journal of Economic Theory, vol. 19, nr. 2, s. 379-393.

In English

Summary

This report presents an extract from Statistics Sweden's official income statistics on individuals and households. The report highlights income distribution and income development in different groups up to and including the 2015 income year. The two introductory sections present incomes in a cross-sectional perspective and the final section presents income mobility in the period from 2000 to 2015.

Women's incomes have increased more than men's

In 2015, the median income of women, measured as total income from employment and business, was 82 percent of the income for men in the age group from 20 to 64 years. Since 2000, the inflation-adjusted income of women has increased by 34 percent, compared with 25 percent for men. Among people aged 65 and older, total income in 2015 from employment and business for women, including pension, corresponds to 73 percent of the income for men. In 2005, the corresponding proportion was 68 percent, which means that the income of women in this age group has increased at a faster rate than the income of men – 21 percent for women, compared with 13 percent for men, in the period from 2005 to 2015.

Large regional differences

There are large regional variations in median income. Danderyd had the highest income in 2015 among people aged 20 to 64 years. However, Kiruna had the strongest development – Kiruna rose from place 38 in 2000 to eighth place in 2015 in median value, of municipalities' total income from employment.

More people work at a greater age

Since the age at which people have a right to keep working was raised from 65 to 67 in the early 2000s, the share of older people in the population who are gainfully employed has grown markedly. In 2000, 22 percent of 66-year-olds had a salary income. In 2015, this share had grown to 43 percent. For 67-year-olds, the share grew from 18 to 36 percent in the same period. But the share of 65-year olds and people aged 68–69 that have a salary income has also increased gradually since 2000.

Among people aged 65 or older, a greater share of men than women have a salary income. However, the share of people with a salary income has increased more for women than for men from 2000 to 2015, for each one of the age groups from 65 to 69. For example, the share of 67-year-old women with a salary income grew from 14 percent in 2000 to 34 percent in 2015. The equivalent increase among men was from 23 to 39 percent.

The trend in income is good, but differences continue to grow

The development of households' economic standard has also been favourable. Since 1991, the real economic standard has increased by 58 percent, despite a drop in incomes by 9 percent between 1991 and 1995 and incomes only returning to the 1991 level in 1999. The development of economic standard has not been this strong in all groups, which means that income gaps have increased. In 1991, the Gini coefficient was 0.226. In 2000, it had increased to 0.294 and in 2015, it was 0.317,

which is the highest listing since measurements began. The proportion of people at risk of poverty increased in the same time period, from 7 percent in 1991 to 15 percent in 2015.

In 2015, cohabiting persons with young adults still living at home and cohabiting persons without children had the highest economic standard. Single women with children had the lowest economic standard. Foreign-born people have a lower economic standard than people born in Sweden. In 2015, foreign-born people had an economic standard corresponding to 77 percent of the economic standard of people born in Sweden. However, this share has more or less remained unchanged since 2010. In 1991, the corresponding share was 90 percent; that is, the differences have increased between foreign-born people and those born in Sweden.

Many persons with persistently low incomes

Using income mobility statistics, it is possible to highlight the extent to which individuals move up or down on the income scale over time, making it possible to see which people tend to have low incomes in the long term and which people find themselves in a certain place in the income distribution temporarily. Statistics on net income mobility show that roughly 30 percent of those who were in the lowest income decile in 2010 – that is, those who found themselves among the ten percent with the lowest net income – remained in this bracket also in the following five years. The corresponding share in highest income decile was close to 45 percent.

The length of time in the highest and lowest income deciles differ between groups. Women have a greater tendency than men to remain in decile 1 in the long term, while the reverse is true in decile 10. Due to their introduction in the labour market, young people have better opportunities to rise in the income scale, and they therefore remain for a shorter period in decile 1, while people who are in the middle of their working lives are more likely to remain in the highest income bracket. The persistency in decile 1 is somewhat higher for foreign-born people, while in decile 10 it does not vary appreciably between those born in Sweden and the foreign-born. However, foreign-born people who have spent up to 10 years in Sweden are notable, both for the low persistence in decile 1 and for the high persistence in decile 10. People that have attained a post-secondary education tend to have lower persistency in decile 1 and higher in decile 10 compared with people who have only attended compulsory school or upper-secondary school.

Income mobility evens out differences in income

An analysis of the effect of income mobility on differences in income shows that such differences decline by approximately 10 percent over a five-year period (2011–2015). One way of studying this fact is to measure the equalisation of income distribution when the reference period is extended, that is, when the reference period changes from annual income to income over a longer period of time. The result shows that the distribution of annual income is transitory to some extent, that is, dependent on temporary variations in income.

A note of thanks

We would like to express appreciation to our survey respondents – the people, enterprises, government authorities and other institutions of Sweden – with whose cooperation Statistics Sweden is able to provide reliable and timely statistical

All officiell statistik finns på: **www.scb.se**
Statistikservice: tfn 010-479 50 00

All official statistics can be found at: **www.scb.se**
Statistics service, phone +46 10 479 50 00